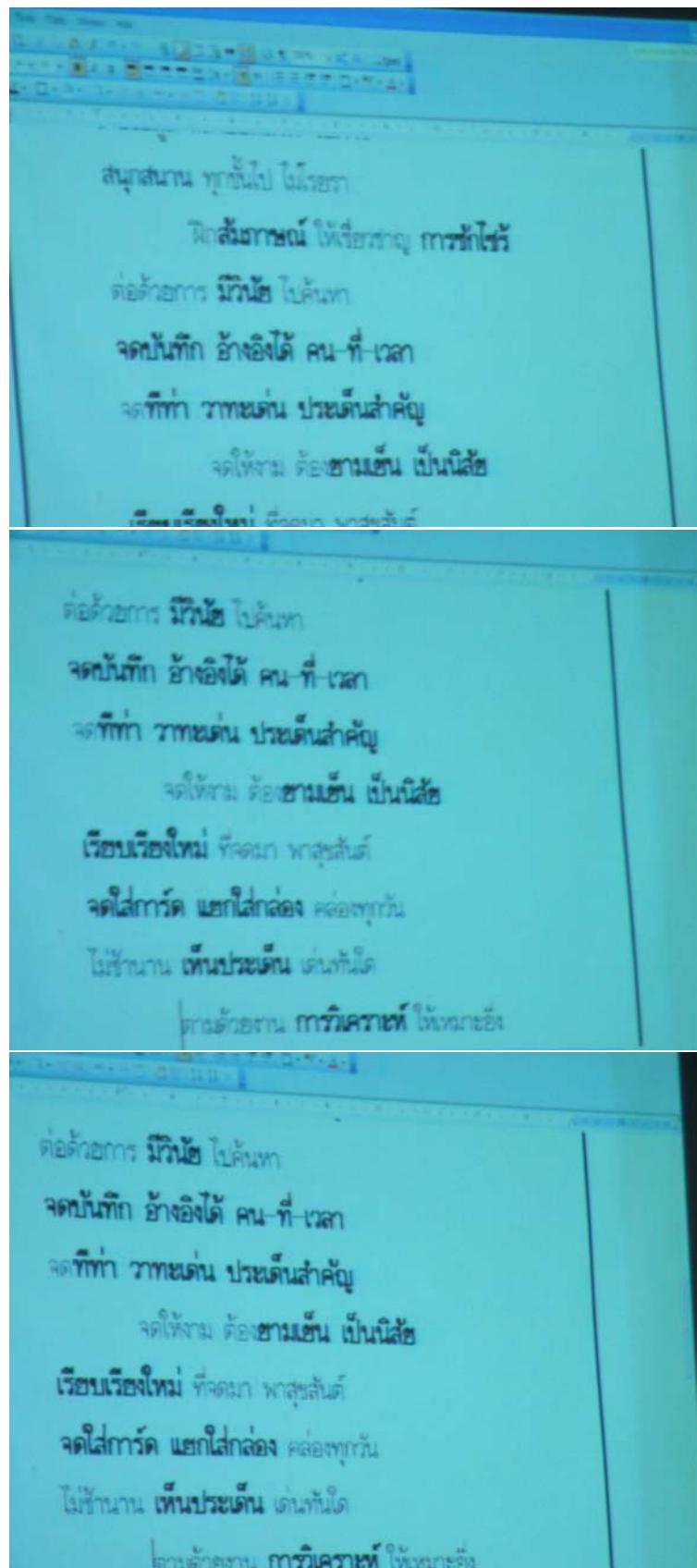
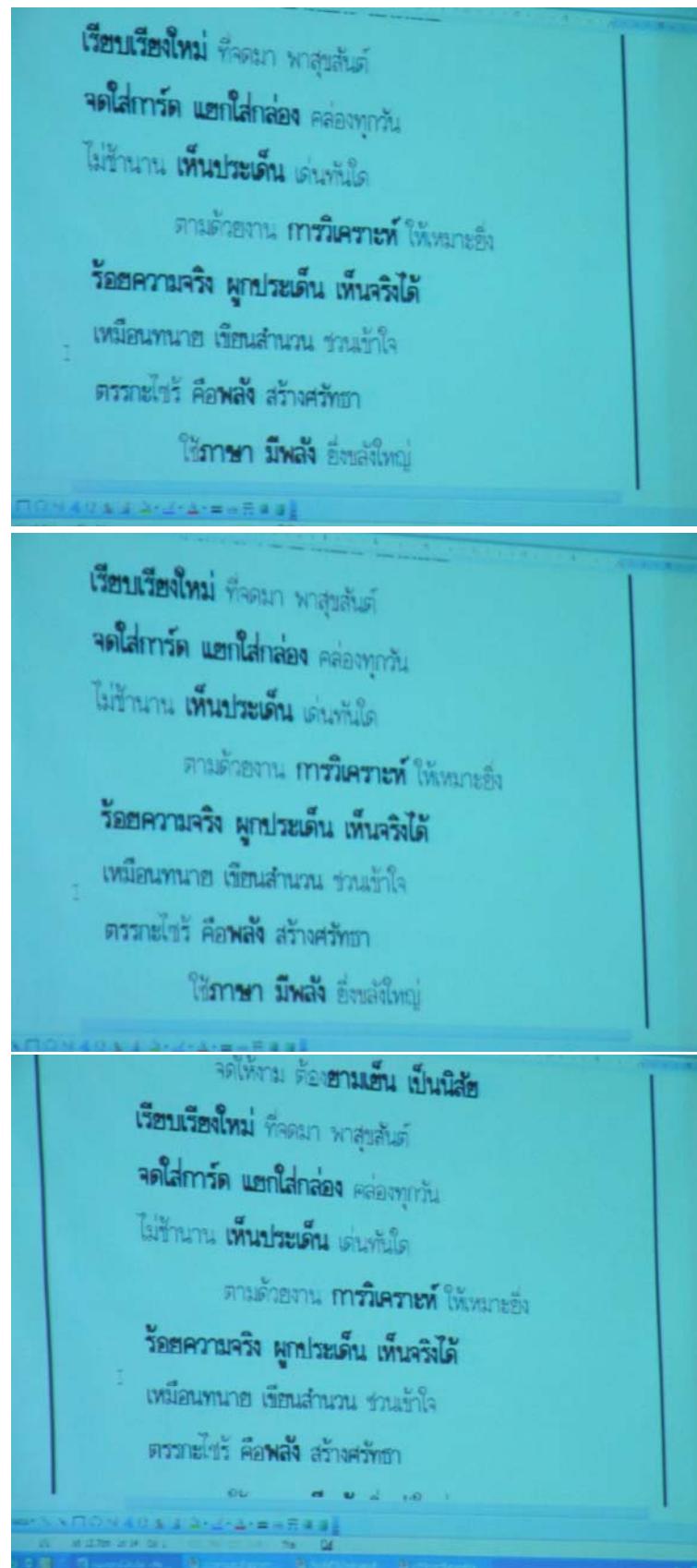

ภาคกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

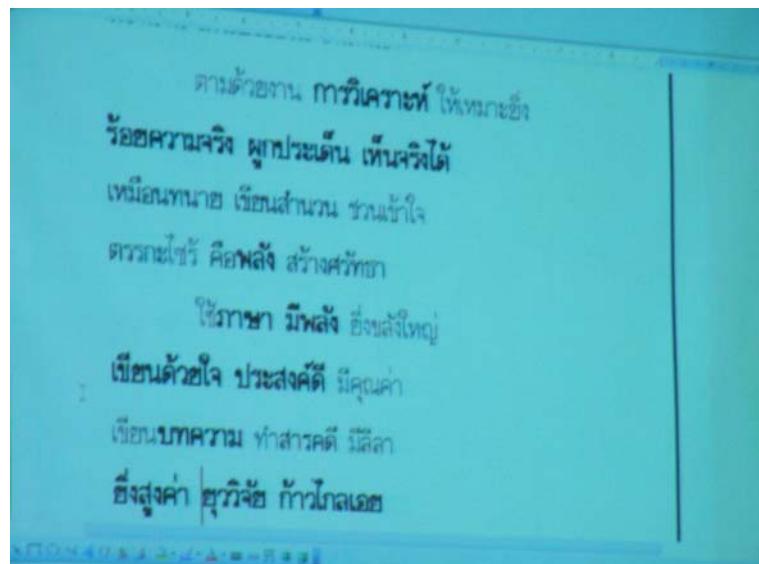

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา

ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถินจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤษภาคม 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องคันจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมการประชุมเรียนรู้ร่วมกันรายงานความก้าวหน้า
และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วม
โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 28 มิถุนายน 2552

ภาพกิจกรรมการประชุมเรียนรู้ร่วมกันรายงานความก้าวหน้า
และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วม
โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 28 มิถุนายน 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เดิมแต่ง สารคดีขุนวิจัยประจำเดือนเมษายน
โรงเรียนทักษิณวันที่ 18-19 พฤษภาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เทิมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เทมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถังจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เทมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถังจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เทมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เทมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เทิมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถังจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เดิมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552

เคล็ดสารคดี

สารคดีเริ่มด้วยดีที่คำถาม
จุดประกายให้ “ต่อมເອົ້າ” พาເວລະໄຈ
คิดเค้าໂຄຮົດເປັນກາພກລັບເປັນເຮືອງ
ເຮັງເຮັງຮາວເປັນຮະບບໃຫ້ຮົບຮັນ
ທັງ “ຂອງໃຈ” “ໝາຍຄຳຕອບ” ແລະ “ສອບສວນ” ຖຸກສິ່ງລ້ວນກະບວນວິຈັຍໂຄຮັ້ງສອນ
ອີກ “ຄຽວງູໄຄຮ່າ” “ໄຂຄວາມຈົງ” ຍິ່ງແນ່ນອນ
ລັງພື້ນທີ່ຄ່າຍທໍາຍໍາໃຫມ້ນ
ໜາມໝ່າຍມືອຍ່າສັ້ນໜົ້ນຝຶກໄປ
ຈັບເນື້ອຫາໃຫ້ຈັບໃຈໃຫ້ຮົບຕົກ
ເລ່າເຮືອງ ໄຄຮ່າ-ທໍາອະໄຮ-ທີ່ໄຫ້-ເມື່ອໄດ ໃຫ້ຮົບຄວາມ ຈົບໃຫ້ມາດ້ວຍແໜ່ງຄົດສະກິດໃຈ
“ວິຖີ່ຫົວໃຈ” “ຄວາມສັມພັນນົ້ງ” “ຄວາມເປົ່າຍິນແປລົງ” ເຄົາມແຜງໃນໜັງເຮົາໄຈໄດ
ຫລັກ ຄວາມຈົງບາກຄວາມງາມປະຈໍາໃຈ ຈຶ່ງຈະໄດ້ສາຮັດມີຄ່າເອຍ

(ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ. กรกฎาคม 2552)

บทที่ 4

ประวัติศาสตร์ลำปางในมุมมองของยุววิจัยลำปาง

การกำนันดชุมชนและการสร้างบ้านแปงเมือง

ชุมชนโบราณป่าเวียง นับเป็นชุมชนในระยะเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในลุ่มน้ำแม่จาง จากการศึกษาของยุววิจัย พบว่า ชุมชนโบราณแห่งนี้มีร่องรอยของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีรอยต่อของ การนับถือพิธีและการเข้ามาของศาสนาพุทธ บริเวณศาลาเจ้า (พี) ที่มีต้นชะจาด ที่สูงใหญ่และมีจำนวนมาก ที่วัดปงหอศาลา และพบร่องรอยของคุณ้ำคันดินคือ หลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณในบริเวณ ลุ่มน้ำแม่จาง (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา “อดีตลุ่มน้ำสอย ข้อนร้อยเกณฑ์”) และชุมชนโบราณ ในอำเภอจาง (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา “แกะรอยวัดแห่งแรกในอำเภอจาง”)

ในยุคของการสร้างเมืองเหล็กซึ่งเป็นเมืองร่วมสมัยของเมืองหริภุญ ไชย ที่มีอายุ 1000 กว่าปี จากการศึกษาของโรงเรียนเทคโนโลยี 4 (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนเทคโนโลยี 4 บ้านเชียงราย “ข้อนร้อยอดีต ปัจจุบัน ณ กำแพงเมืองเหล็ก”) ได้ศึกษาความเป็นมาของการสร้างกำแพงเมืองและศึกษาชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนที่อาศัยอยู่รอบๆ กำแพงเมืองในปัจจุบัน ที่มาของสัญลักษณ์เมืองลำปาง “พระ เหตุได้ลำปางจึงใช้ไก่ขาวเป็นตราสัญลักษณ์” ที่มียุววิจัยค้นพบคำตอบว่า

“ ลำปางเป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์มานานนับพันปีแล้ว ได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีของ มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์มากมาย ประวัติศาสตร์เริ่มเด่นชัดเจนเมื่อตอนที่มีการก่อตั้งนครเชียงใหม่เป็น ศูนย์กลางของล้านนา บริเวณที่ตั้งของเมืองลำปางมีเวียงเล็กเวียงน้อยเกิดขึ้นมากมายจึงชื่อเรียกต่างๆ ในต้นนาถึง 11 ชื่อ เช่น ถูกถูกูนนคร ลัมภกปปนคร เบลงค์นคร ศรีนกรชัย เป็นต้น ทำให้ลำปางถึงใช้ ไก่ขาวเป็นสัญลักษณ์ประจำเมือง มีเรื่องเล่าว่าสมัยพุทธกาลบริเวณเมืองลำปางมีชุมชนตั้งอยู่แต่ยังไม่มี ชื่อเรียกเมื่อพระพุทธเจ้าทรงเดินทางไปโปรดสัตว์บริเวณนี้ การล่วงรู้ถึงพระอินทร์ พระอินทร์ทรงช้าเมือง จะตื้นมาใส่บ่าตร ไม่ทันจึงได้เనรมิตไก่ขาวมาขันปลูกช้าเมืองให้ตื้นมาใส่บ่าตร จึงเป็นที่มาของชื่อ ถูกถูกูนนคร ซึ่งแปลว่า เมืองแห่งไก่ขาว ”

จากต้นนาไก่ขาวนำมายังต้นนาของการสร้างเมืองลำปาง “จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่มี ความเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มากแล้ว ไม่น้อยกว่า 1,300 ปี ตั้งแต่สมัยหริภุญชัย (พระนางจามเทวี) เป็นต้นมา คือ ราษฎร์ชาวเมืองที่ 13 ชื่อของเมืองเหล็กอันเป็นเมืองในยุคแรก ๆ และเมืองนครลำปาง ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ทั้งจากต้นนาศิลาเจริญ

พงศาวดี และจากคำที่นิยมเรียกกันโดยทั่วไปอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ตำนานตามที่ชินกาลบาลีปกรณ์ ตำนานมูลศาสนาน ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนานเจ้าเจ็ดตน พงศาวดี โยนก

คำว่า ละกอน หรือ ละคร (นคร) เป็นชื่อสามัญของเมืองเหลางค์ที่นิยมเรียกกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในตำนานและภาษาพูด โดยทั่วไป แม้แต่จังหวัดใกล้เคียง เช่น แพร่ น่าน เชียงราย ลำพูน เชียงใหม่ นักจะเรียกช้าวคำป่างว่า จวละกอน ซึ่งหมายถึง ชาวนคร คำว่า ละกอน มีชื่อทางภาษาบาลีว่า เรียกว่า “เหลางค์” เช่นเดียวกับ ละพูหรือ ลำพูน ซึ่งทางภาษาบาลีเรียกว่า “หริภุญชัย” และเรียกคำป่างว่า “ลัมภกัปปะ” ดังนั้น เมืองละกอนจึงหมายถึง บริเวณอันเป็นที่ตั้งของเมืองเหลางค์ คือเมืองโบราณ รูปหอยสังข์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำวัง อยู่ในตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองคำป่าง จังหวัดคำป่าง

ส่วนคำว่า “คำป่าง” เป็นชื่อที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดแจ้งในตำนานพระชาติคำป่างหลวง ซึ่งมีชื่อเรียกเป็นภาษาบาลีว่า “ลัมภกัปปะนกร” ตั้งอยู่บริเวณคำป่างหลวง อำเภอเวียงสา จังหวัดคำป่าง อยู่ห่างจากตัวเมืองคำป่างไปทางทิศใต้ตามแม่น้ำวังประมาณ 16 กิโลเมตร อันเป็นที่ตั้งของวัดพระชาติคำป่างหลวงในปัจจุบัน ตัวเมืองลัมภกัปปะนกรมีพื้นที่ประมาณ 200 ไร่

ลักษณะของเมือง ศึกษาดูจากภาพถ่ายทางอากาศและการเดินสำรวจทางภาคพื้นดิน พบว่า มีคันคูล้อมรอบ 3 ชั้น (แต่ปัจจุบันเหลือเพียงบางส่วนเท่านั้น) นอกจากนี้ พบเศษกระเบื้อง ภาชนะดินเผา เศียรพระพุทธรูปดินเผา สมัยหริภุญชัย และสูงแบบสมัยหริภุญชัย สันนิษฐานว่า เมืองลัมภกัปปะนี้ น่าจะเป็นเมืองก่อปนาสงฆ์ (เมืองทางศาสนา) มากกว่าจะเป็นเมืองทางอาณาจักรที่มีอำนาจการปกครอง บ้านเมืองอย่างเป็นระเบียบแบบแผน”

ภาพของอดีตเมืองคำป่างที่เลื่อนร่างงานเกือบจะมืด เริ่มปรากฏให้เห็นอีกครั้งหนึ่ง โดยการเสาะแสวงหาของทีมงานยุววิจัยในแต่ละแห่ง โดยยึดโยงกับพัฒนาการในช่วงต่างๆ ของเมืองคำป่าง ที่มีพัฒนาการไปพร้อมๆ กับอาณาจักรล้านนาในอดีต และสยามประเทศ โดยมีเนื้อหาทั้งในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

เมืองเหลางค์ในสมัยอาณาจักรล้านนา ได้ทำสังคมกับอยุธยา ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ โดยมีเมืองสุโขทัย เมืองเดินเป็นเมืองหน้าด่าน พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่บ้านแม่mor หรือ เมืองพะโคก ในบริเวณที่เรียกว่า ทุ่งประหาร (ข้อค้นพบของยุววิจัย โรงเรียนแม่mor กวิทยา “ข้อมูลความเชื่อ ความศรัทธา เจ้าปุ่นต้าแห่งบ้านแม่mor”) และความสัมพันธ์กับเมืองในลุ่มน้ำโขง เมืองภูมิภาคของพญาจ้าเมืองพบในงานยุววิจัยของกลุ่ม ตุงชัวว่า ของทีมงานยุววิจัยคำป่าง (ข้อค้นพบของยุววิจัย โรงเรียนประชารัฐรรนคุณ “ตามรอยวิถีชีวิตคนทำตุ้งชัวว่า” ที่สะท้อน ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในชุมชนลุ่มน้ำคำปัลของภาคเหนือ (รายละเอียดอยู่ในงานตุ้งชัวว่า และนิทานคำกลอนวัดครึ่งเมือง)

เมืองที่สำคัญอีกเมืองหนึ่งคือเมืองวัง ในเขตอำเภอวังเหนือ ซึ่งมีหลักฐานว่าอยู่ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 17 (ข้อค้นพบของขุววิจัยโรงเรียนวังเหนือวิทยา “ขอนรอยเมืองวัง”) ในยุคที่พม่าเรืองอำนาจในสมัยพระเจ้าบุเรงนองในราชพุทธศตวรรษที่ 20 เมืองลำปาง และเมืองในเขตล้านนาต่างตกอยู่ภายใต้อำนาจของพม่า ได้ก่อให้เกิดวีรบุรุษของเมืองลำปางคือ หนานทิพย์ช้าง พนในงานศึกษาของทีมงานขุววิจัย เรื่องตามรอยวีชีวิตชุมชนบ้านหนองคำ ...บ้านเอื่อม (ข้อค้นพบของขุววิจัยโรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลากิจेक “ตามรอยวีชีวิตของชุมชนบ้านหนองคำ ในอดีต มาถึงบ้านเอื่อม ในวันนี้”) เมื่อได้รับคำเชิญเพื่อเข้าร่วมพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้าง บุนพลดแห่งภาคเหนือ ณ บ้านเอื่อม หมู่ 1 ตำบลบ้านเอื่อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื่อม ได้สร้างศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นที่崇拜 สักการะ และมีตระกูลเชื้อเจ้านายฝ่ายเหนือที่สืบทอด เชื้อสายมาจากหนานทิพย์ช้างมาร่วมพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้าง ผู้例外ผู้แก่ที่หมู่บ้านบ้านเอื่อม ได้นำออกเล่าสืบต่อ กันมาว่าสถานที่ดังกล่าว คือ หมู่บ้านหนองคำในอดีต มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์การburn และวีชีวิตการพักอยู่อาศัยของเจ้าพ่อทิพย์ช้าง ซึ่งมีการเล่าขานกันว่าหนานทิพย์ช้าง ได้พักอาศัยอยู่กับบรรดาน ศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้างในปัจจุบัน แต่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่มีผู้สนใจในเรื่องราวของเจ้าพ่อทิพย์ช้างกับหมู่บ้านบ้านเอื่อมมากนัก ทีมขุววิจัยจึงเกิดความสงสัย และอยากรู้อยากรู้เห็น ประกอบกับช่วงเวลาที่ทีมขุววิจัยได้รับโอกาสที่ดีมาก จึงได้เข้ามายืนทีมขุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ทำให้เกิดกระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในเรื่องของวีชีวิตชุมชนบ้านหนองคำและบ้านเอื่อม รวมถึงศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้าง บุนพลดแห่งภาคเหนือ ที่คุณในหมู่บ้านมีความศรัทธา

หมู่บ้านบ้านเอื่อมตั้งอยู่ในตำบลของทีมขุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลากิจेक ทีมขุววิจัยจึงต้องการเรียนรู้เรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเรา ให้ทราบถึงวีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านเอื่อมและบ้านหนองคำ ทั้งการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากบ้านหนองคำในอดีตมาจนถึงชุมชนบ้านเอื่อมในปัจจุบัน โดยมีศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้าง บุนพลดแห่งภาคเหนือ เป็นที่พักผ่อนทางจิตใจให้กับผู้คน เพื่อสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เกิดความสามัคคีกันของคนในชุมชนและสร้างความพยาบาลศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ โดยการกระตุ้นจากการทำงานขุววิจัยและสืบทอดประวัติศาสตร์ ที่กำลังจะเลื่อนหายไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างรวดเร็วไปสู่สังคมของชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักชาติ บ้านเมืองของตน ที่สามารถรวมผู้คนมาดูบ้านเมือง และมีลูกหลาน สืบทอดเชื้อสายต่อมา เช่น เจ้าเจ็ดตน และมีส่วนในการสร้างเมืองกรุงเทพมหานครหรือ

กรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่สมัยเจ้ากาวิละ และเจ้าหลุ่งศรีอโนชา ซึ่งมีลูกหลวงสืบสกุล ในตำแหน่งเจ้าเมือง จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงถูกรวบรวมเป็นส่วนหนึ่งของสยามประเทศ ซึ่งมีเรื่องราวเหล่านี้ในงานคุ้มเจ้าหลวงที่หายไป (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนลำปางกัญญา "ตามรอยคุ้มเจ้าหลวงลำปาง"

ลำปางในยุคสยามประเทศ เป็นการเข้ามาของชาวตะวันตกในยุคของการล่าอาณาจักร ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งก่อนหน้าเป็นยุคของการค้าข่ายทางเรือ เกิดการค้าของด้า และพัฒนามาเป็นตลาดจีนในเวลาต่อมา และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การเข้ามาทำไม้ของบริษัทต่างชาติ ในสมัยเจ้าบุญญาทัยวงศ์มานิตและการเข้ามาของชาวพม่า และขม และเกิดการสร้างวัดพม่าในเมืองลำปาง (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนเทศบาล 4 บ้านเชียงราย "วัดพม่าในเขตเทศบาลครลำปาง")

ลำปางในยุคการเข้ามาของตะวันตกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายในลำปาง โดยเฉพาะทางด้านการค้า เพราะหลังจากที่อังกฤษยึดครองพม่าแล้ว คนในบังคับของอังกฤษยังได้สร้างสัมพันธ์ทางการค้ากับชาวลำปางและชาวล้านนาอีก โดยผ่านหัวเมืองมูลในพม่า ซึ่งมีเครือข่ายทางการค้าทางน้ำจากเมืองมะละหมง สู่รัฐแห่ง ลำพูน เชียงใหม่ และลำปาง และต่อไปทางตอนบนคือ เชียงราย เชียงแสน เชียงตุง และปลายทางที่ต่อไปในประเทศไทย ลูกเสินที่นิยมใช้คือเงินรูปเปีย เนื่องจากมีเพียงพอในการแลกเปลี่ยนและนานาชาติยอมรับในมาตรฐานการแลกเปลี่ยน และเปลี่ยนมาใช้เงินบาทในช่วงครึ่งหลังของรัชกาลที่ 5

การค้าข่ายกับชาติตะวันตกหรือกับคนในบังคับของอังกฤษส่งผลต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ "ไม้สัก" ของลำปาง เพราะสนธิสัญญาเบริง (พ.ศ. 2398) สามารถเดินทางไปที่ไหนๆ ก็ได้ในอาณาจักรสยาม และเจ้าเมืองมีลิทีให้สัมปทานกับนายทุนตะวันตก ซึ่งทำรายได้ให้กับเจ้าเมืองเป็นค่าเบ็ดป่า และค่าตอบไม้¹

เหตุการณ์ในช่วงนี้ทำให้ชาวพม่าและชาวขม (จากประเทศไทย) ซึ่งเป็นคนของนายทุนตะวันตกเข้ามายังเมืองลำปางเพื่อทำการไม้สัก และนำมาสู่การสร้างวัดแบบพม่าในลำปางเป็นจำนวนมาก และทำให้ "การค้าของด้า" หรือ "ตลาดจีน" เป็นศูนย์กลางการค้าข่ายติดต่อเพราะมีการล่อซุกและมีการค้าข่ายติดต่อกับชาวตะวันตกเพื่อนำสินค้าฟุ่มเฟือยเข้ามาขายในลำปาง โดยมีพ่อค้าชาวจีนเป็นผู้รับซื้อสินค้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง การค้าของด้ายังคงรุ่งเรืองต่อมาจนถึงมีการสร้างทางรถไฟเข้าสู่เมืองลำปางและมีการเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางการค้ามาเป็นบริเวณรอบ ๆ สถานีรถไฟแทน เพราะรถไฟสามารถลำเลียงสินค้าได้มากกว่าปลดภัยและเร็วกว่าการเดินทางด้วยเรือ

เมื่อภายหลังรถไฟสายเหนือมาถึงเมืองลำปางในปี พ.ศ. 2549 ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมในด้านกายภาพอย่างเด่นชัด คือ การเติบโตของชุมชนเมืองในแง่ของขนาด และสถานภาพของ

¹ สรัตสวัสดิ์ อ่องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. 2539. น.311-334

เมือง ซึ่งมีความแตกต่างจากเดิม โดยมีการขยายตัวของเมืองจากแหล่งชุมชนเมืองเก่า (เขตกำแพงเมือง) ออกไปยังบริเวณที่เป็นสถานีรถไฟ ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางการค้าแห่งใหม่ ทำให้บรรดาพ่อค้าและประชาชนได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนและร้านค้า ในบริเวณใกล้ ๆ กับสถานีรถไฟ ส่งผลให้ชุมชนเมืองขยายออกไป แต่เดิมสถานีรถไฟเมืองลำปางตั้งอยู่บริเวณทุ่งนาที่ตำบลสนับตุย ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางประมาณ 3 กิโลเมตร เมื่อรถไฟเปิดเดินรถ ทำให้สภาพทุ่งนาถูกเปลี่ยนเป็นชุมชนการค้าแห่งใหม่ โดยเฉพาะบรรดาพ่อค้าพื้นเมืองและพ่อค้าชาวจีน โยกย้ายมาตั้งบ้านเรือนและร้านค้าขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าชาวจีน ให้ห้ามบริเวณตลาดน้ำย่านลำปางกลาง อำเภอเกาะคา ได้ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่บริเวณสนับตุยแทน โดยเฉพาะบริเวณท่าน้ำต้น川 จึงเรียกตลาดบริเวณสนับตุยว่า ตลาดเก้าฯ จ้า ก่อนหน้าที่เมืองลำปาง ในปี พ.ศ. 2549 จะขยายตัวและเติบโตจากชุมชนดั้งเดิมริมแม่น้ำวังไปยังบริเวณสถานีรถไฟที่ตลาดสนับตุยและตลาดเก้าฯ จ้า ในระยะเวลาอันปี พ.ศ. 2549 ชุมชนเมืองลำปาง มีประชาชนอยู่อย่างหนาแน่นและมีย่านการค้าตลอดจนสถานที่ราชการ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำวังในระยะไม่ห่างจากแม่น้ำมากนัก ตลาดการค้าริมแม่น้ำวังเรียกกันว่า “ตลาดจีน” (ภาคกองต้า)

(ลักษณะการผลิตของเมืองลำปาง พร ฯ และน่าน ก่อนปี พ.ศ. 2459 กล่าวได้ว่าเป็นเพียงการผลิตเพื่อการเลี้ยงตัวเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในครอบครัว ไม่มีเป้าหมายในการผลิตเพื่อขาย การผลิตเน้นลิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หลาย ๆ ชนิด แต่ละชนิดผลิตไม่มากนัก โดยการผลิตแบบนี้ รายภูมิจะทำการเกษตรและหัตถกรรมควบคู่ไปด้วยกัน)²

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้ลำปางเปลี่ยนไปจากเดิมในด้านการผลิตทางด้านเกษตรกรรม เช่น เดิมมีการทำนาแบบยังชีพ เปลี่ยนมาเป็นปลูกข้าวเพื่อขาย มีพ่อค้าคนจีนเข้ามาตั้งโรงสี มีการก่อสร้างทางรถไฟเพื่อขนส่งสินค้า ส่วนการค้ารับอนุญาติเป็นลักษณะการค้าแบบวัวต่างโดยมักจะเดินทางไปเป็นกองการawan (พบในข้อค้นพบของยุววิจัย โรงเรียนสบปราบพิทยาคม “น้ำตกแม่ไชยในความทรงจำที่เลือนราง”) ที่สะท้อนภาพของการค้าขายระหว่างชุมชนในอดีตและพัฒนาเรื่อยมาจนจางหายไปเมื่อมีการคมนาคมสมัยใหม่เข้ามาแทนที่และนำมาสู่ตลาดแบบสมัยใหม่

การก่อตั้งโรงเรียนวิชาการรี กับการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในลำปาง

กว่าจะมาเป็น...วิชาการรี

จุดเริ่มต้นที่เป็นประกาย แสงสว่างการศึกษาของโรงเรียนวิชาการรีในปัจจุบัน นั้นก็คือ ประคุเมืองลาก่อน(ลำปาง) ได้เปิดตัวรับคณะมิชชันนารีเพรสไบที่เรียนจากประเทศ สหรัฐอเมริกา ในเดือนมกราคม ปี ก.ศ. 1885 ประกอบด้วย ดร. และ มิสซิสม์เมคกิลวารี กับ ดร. และ มิสซิส ชาเมลล์ ซี พีเพลล์

² วศิน ปัญญาธาระกุล. การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในล้านนา กับการก่อตัวของสำนักห้องถัง. 2542. น.15, 173-182

เพื่อเตรียมการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการมิชชันนารีที่นี่ ต่อมา ในปี ค.ศ.1888 ศจ. และ มิสซิส ฮิวส์ เทย์เลอร์ กับ ศจ. โจ นาธาน วิลสัน และ หวานสาว มิสแคทเทอร์น เอ็น ฟลีสัน ได้เข้ามาสมทบและตั้งกรากอยู่ที่นี่ มิสฟลีสัน เริ่มรวบรวมเด็กผู้หญิง 2-3 คน เพื่อเปิดโรงเรียน โดยมีเด็กผู้หญิงเข้ามาสมทบประมาณ 10 คน เช่น ได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการเจรจาขอเชื้อที่ดิน แต่ก็มีอุปสรรคต่างๆเกิดขึ้น ในที่สุดนายแพที่ บริ๊กส์ ก็ช่วยดำเนินการจนสำเร็จ ได้ซึ่งต้องใช้เวลา 2-3 ปี หลังจากนั้นเธอจึงได้เริ่มวางแผนก่อสร้าง อาคารเรียนหลังแรก โดยวิ่งเดินหาทุนและอุปกรณ์ก่อสร้างจากห้างร้านต่างๆด้วยตัวเธอเอง ซึ่งเมื่อได้ สร้างเสร็จในปี ค.ศ.1905 ต่อมาอีก ไม่นานเธอ ก็ได้ถึงแก่กรรม เช่น ได้ทิ้งโรงเรียนไว้เป็นอนุสรณ์ของ ความพยายามและความชื่อสัตย์ของเธอเด็กผู้หญิงเหล่านั้นซึ่งได้รับการอบรมสั่งสอนจากเธอ ได้เป็น แบบอย่างที่ดีของผู้หญิงในยุคต่อๆมา ในเรื่องความส่งงานด้านกิจกรรมทางสังคม เช่น ได้รับการ ยกย่องว่าเป็นสุภาพสตรีที่ดีที่สุดคนหนึ่งของโลกเลยทีเดียว

มิชชันนารีอีก 2-3 ท่านที่ครรภ์ล่าวถึงคือ มิสอลิชาเน็ช คารอทเทอร์ มิสซิส แชนนา และ มิสซิส รูซี่ สตาร์ลิง ซึ่งเป็นผู้จัดการและครูใหญ่ท่านที่ 2-3 และ 4 ตามลำดับ มิสการอทเทอร์ และ มิสซิส แชนนา ได้นำโรงเรียนสู่ความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากเป็นเกียรติภูมิ ที่คงอยู่กับโรงเรียน ชั่วศตปี ปัจจุบัน โดยเฉพาะงานด้านทอผ้า เย็บปักถักร้อย เป็นลักษณะงานที่โดยเดือนมากในช่วงนี้ นอกจากนั้น มิสการอทเทอร์ ได้ส่งนักเรียนไปเรียนต่อเพื่อจะกลับมารับใช้โรงเรียนและสังคมต่อไป

มิสแชนนา และ สามี มิสเตอร์ ลอร์เรน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ปี ค.ศ.1914-1942) ท่านทั้งสอง ได้อพยุงดูแลสถานการณ์นานาภัย ไม่ถูกโจหัพญ์ปุ่นบุกเข้ามา ท่านทั้งสองจึงเข้าร่วมกับ กองทัพที่ 6 ของจีนในตำแหน่งอาสาสมัครพยาบาล ช่วงหลัง ได้เข้าร่วมกับกองทัพอังกฤษ ปฏิบัติภารกิจ พิเศษ โดยทำหน้าที่ระเบิดสะพานเพื่อทำลายเส้นทางการลำเลียงของญี่ปุ่น ในที่สุดท่านก็กลับมาถึง เมืองนิวยอร์ก ด้วยสภาพที่สูบผอม โดยมิสแชนนา ได้แต่งเนื้อเพลง ความสุขยืนยงคงมาสู่ผู้ที่ทำขอบ

สำหรับมิสลูซี่ สตาร์ลิง ท่านเป็นผู้ที่มีศักยภาพสูงในด้านการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่รู้จัก ทั่วไปเพียงแต่หัวเมืองล้านนา(ภาคเหนือ)เท่านั้น ด้านการก่อสร้างอาคารเรียนท่าน ได้วิ่งเดินหาทุน ทั้งในประเทศและนอกประเทศ จนสำเร็จลงด้วยดี ในด้านการจัดการเรียนการสอนท่าน ได้ขยายชั้นเรียน จนถึงชั้น ม.6 ซึ่งเดินนั้นเมื่อท่านมารับตำแหน่ง โรงเรียนมีชั้นสูงสุดคือชั้น ม.1 ซึ่งเสียงของโรงเรียนเป็น ที่ก่อความหวั่นกันอย่างมาก นับได้ว่าเป็นช่วงที่โรงเรียน ได้รับการยอมรับและเชื่อถืออย่างสูงสุด ถือว่าเป็น ยุคทองของโรงเรียน ท่านเป็นเป็นผู้มีความสามารถอย่างดี โดยเฉพาะด้านดนตรี ท่าน ได้สอน ไวโอลิน เปียโน ให้กับผู้ที่สนใจ เช่นครูจากโรงเรียนจีน คุณเนยิน เสาร์ส ซึ่งเป็นพยานาลอยู่ที่ ร.พ.แวนแซนต์วูร์ด สำหรับวิชาภาษาอังกฤษ ชั้น ม.4-5-6 ท่านเป็นผู้ดำเนินการสอนเอง โดยมีมิชชันนารีมาร่วมสอนบ้าง เช่น มิสซิสหลุยส์ ฟ็อกส์ จากสหราชอาณาจักร คุณปการณ์ของท่านยังมีอีกมากมายเกินกว่าที่จะกล่าวได้หมด

จะเห็นได้ว่า กว่าจะมาเป็น “วิชานารี” วันนี้ มิชชั่นนารีทุกท่านได้บุกเบิก บางบ้านพากเพียร เสียสละอย่างยิ่งยวด ข้ามน้ำข้ามทะเลจากบ้านเกิดเมืองนอน โดยเฉพาะมิสซิสแชนนา (มิส ชาเซล อี บ魯นเนอร์) ได้เดินทางออกจากท่าเรือเมือง ชาานฟรานซิสโก เดอเมียอยุ่แค่ 23 ปีเท่านั้น โดยมีคุณแม่ชั่งทำใจอย่างยากเย็นจะเสื่อมดูเรือ โดยสารของลูกสาวจนลับสายตา ความสำาคัญมิได้อยู่ที่ การศึกษาประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่อยู่ที่ “เรา ชาววิชานารี” จะสานต่อเจตนารามณ์ของมิชชั่นนารี ผู้มีพระคุณเหล่านั้นต่างหาก

เป็นคำถามน่าคิดสำาหรับพากเรามาก ในด้านที่พากเราเป็นนักเรียน โรงเรียนแห่งนี้ เราจะมี ส่วนช่วยเหลือสังคมชาวลำปางอย่างไร เพื่อให้งานของมิชั่นนารีชาวเมริกันผู้มีพระคุณต่อพี่น้อง ชาวลำปางอย่างยิ่งนี้ สิ่งที่พากเราทำได้ดีที่สุดในนี้คือตั้งใจศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้และพัฒนา ตนเองให้ดีที่สุด เมื่อมีความรู้ก็จะกลับมาพัฒนาสถานบัน โรงเรียนรับใช้สังคมชาวลำปางต่อไปในอนาคต

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นประวัติศาสตร์สังคมของชาวยุววิจัยลำปาง

วิธีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวลำปาง กลุ่มคนในเมืองลำปาง ได้สร้างสมบูรณ์ ธรรมเนียม ชาติ จนกลายมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนลำปาง หรืออีกนัยหนึ่งคือ “ประวัติศาสตร์สังคม” และกลายมาเป็นอัตลักษณ์ของคนลำปางในปัจจุบัน ซึ่งมีอยู่ในงานของยุววิจัยดังนี้

ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม

ด้านคนแบบช้าง (ด้านคนดอยพาช้าง) สถานที่อำนาจแม่เมะ ในปัจจุบันนี้ ในด้านนบอกว่า เป็นที่เลสานที่มีความยาวจากทิศเหนือ ถึงทิศใต้ประมาณ 500 โยชน์ แต่ทางทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตก ไม่ปรากฏว่ามีความกว้างเท่าใดซึ่งคนในสมัยนั้นจะเรียกบริเวณแห่งนี้ว่า “จำ” (จำ หมายถึงบริเวณที่มี น้ำซึ่งชื่นและ) และในที่แห่งนี้มีพากช้างมากกว่า 300 เชือกมีหัวหน้าช้างหรือพญาช้างพร้อมกับบริวาร อาศัยอยู่ในด้านน กล่าวว่ามีถูกยึดหนึ่งเป็นที่นับถึงของช้างทั้งหลาย พอกดูดออก (ดอกประดู่) และ ดอกเปาบาน พญาช้างและบริวารก็จะพากกันมากราบ ให้พระถูกนี กีเลยเรียกสถานที่แห่งนี้ว่า “ดอยพาช้างกราบ” ส่วนพระถูกนี มีความรักใคร่สัตว์ป่าเหล่านั้นก็ได้มอบความสนุกสนานให้โดยการใช้ ว่านคงกระพัน เรียกว่า “ว่านตะเหิน” หรือว่านตาเหิน (ลักษณะของตา เมื่อได้กลืนของว่านตาจะเหลือ กแล้วน ไปด้านบนเป็นตาเหินขาว) มาพร้อมทัตัวให้ช้างงา หมูช้างเหล่านั้นก็แสดงอิทธิฤทธิ์ต่อสู้ใช้ช้างแหงกัน ด้วยฤทธิ์อำนาจของว่านพระถูกนี ปรากฏว่า ช้างพากนี้แหงกันไม่เข้าทำให้สถานที่นี้มีชื่อเรียกว่า “หัวยช้างแหง” (อยู่ที่ด้านล่างลาก) เมื่อช้างงาทั้งหลายสู้กันอยู่นานจนอ่อนเพลียเหลือกำลังแล้วไม่สามารถสู้กันต่อไปได้ กีเลยพากัน ไปอาบน้ำในแม่น้ำ ในขณะที่ช้างอาบน้ำ ว่านที่พระถูกนี เสกมนต์ไว้กีจือจากตัวช้าง แม่น้ำที่ช้างลง ไปอาบน้ำแลยได้ชื่อว่า “น้ำแม่จาง” ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของชาวอำนาจแม่เมะ

หลังจากช้างอาบน้ำที่แม่น้ำจังมาแล้วก็ขึ้นเขามาเพื่อเอาผลไม้ป่า มี มะปิน (มะตุน) มะม่วง มะดูก มาด้วยพระอาทิตย์ ซึ่งตอนนั้นเป็นฤดูดอกเปปาน ดอกดูบบาน ดอกมะมอกบาน (ดอกมะมอก หรือดอกตะแบก มี 2 ชนิดคือ ตะแบกดอกน้อยเมล็ดคำน้ำมากินได้ รสชาติคล้ายกับมะมุด ส่วนอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า ตะแบกดอกใหญ่ เมล็ดกินไม่ได้ สัมภាយณ์ : นายศักดา ชุมพูสืบ) ในระหว่างเดินทาง นานั้นพญาช้างก็รู้สึกว่า ตนเริงมีความสุขดีได้เงาง่วงไปหักดอกคุ่มมาปักหัวช้างแม่ใหญ่แล้วก็หักเอาดอกเปปานาไส่หัวช้างแม่น้อย ก็มีเหตุเกิดขึ้นเพราะเพอิญมีรังมดแดงรังใหญ่ติดอยู่กับดอกเปปานาไปตกใส่หัวช้างแม่น้อย ที่นี่มีดงแดงก็กระจักรายกัดหูกัดดานช้างแม่น้อยท่อนอยู่ไม่ได้เลยหนีออกจากฝูงไปชนเชาเหงาอยู่ด้วยความน้อยใจคิดว่าพญาช้างลำเอียงมีความรักไม่เท่ากันจะขอตาย ณ ที่นี่แล้ว อธิษฐานก่อนตายว่า ขอให้ตนเกิดเป็นมนุษย์เพื่อจะกลับมาทำลายชีวิตของพญาช้างให้สำเร็จ บริเวณที่ช้างแม่น้อยตายนี่เราเรียกว่า “ดอยพาช้างน้อย” (อยู่ในเขตตำบลแม่เมะ)

เมื่อช้างแม่น้อยได้ตายไปแล้วก็ได้ไปเกิดเป็นนิรดิษของพระเจ้ากสีกะรัตน์ พอย่างสุ่วัยสาวกีรรลักษณ์ได้จึงเรียกนุขอาณาจักรอยู่ในที่เดิม ให้ป้าประกาศหานายพรานที่ยังสัตว์เก่งที่สุดเพื่อให้ไปฆ่าช้างแล้วนำมามาให้ตน หลังจากที่คัดเลือกนายพรานได้แล้ว พระธิดาเก็บอกทางที่จะไปหาที่อยู่พญาช้างซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองจะต้องใช้เวลาในการเดินทาง 1 ปีกับ 6 เดือน พรานป้ากีออกเดินทางโดยเตรียมอาวุธ เสบียงอาหาร มีทั้งข้าวสาร ข้าวเปลือก ฯ ถ้า พอยังถูกฝนกีพักไม่สามารถเดินทางได้ พอยังคงถูกฝนกีเดินทางต่อ พอมากถึงใกล้กับที่พญาช้างอยู่ก็หาไม่มาปลูกตุน(กระท่อม) อาศัยอยู่มาปลูกพริกปลูกข้าว ภัยหลังเรียกสถานที่ว่า “พาตูบ” (อยู่ในเขตตำบลบ้านดง) นายพรานหาวิธีจะดักจูดช้างป่าหมายโดยการขึ้นต้นไม้สูงๆ แล้วเอาก้อนหินมาดักเรียงเป็นแนวเพื่อทำเป็นรั้วกันช้าง ให้ช้างตัวเล็กเดินอิอกทาง ช้างตัวใหญ่เดินอีอกทางก้อนหินที่นายพรานนำมาเรียงเป็นรั้วช้างนั้นเรียกว่า “พาสาว” (อยู่ในเขตตำบลบ้านดง) แล้วนายพรานก็มาวางแผนที่จะฆ่าพญาช้างเมื่อวางแผนเรียบร้อยแล้วก็บุคเจ้าหินตรงทางที่พญาช้างจะเดินผ่าน โดยเจ้าหินให้พอดีกับคนลงไปนั่งได้ เพื่อจะได้อาชญาโผล่ขึ้นมาอีก เจ้าไม่กระดานปิดปกหลุม เจาหัญเข้าโดยหน้าปิดบังไว้ ซึ่งตามคำสั่งสอนของพระธิดา เมื่อกลางคืน ก็ยังคงเดินทางต่อไป จนกว่าจะเดินทางถึงตัวเป็นๆ นั่งผ้าเหลือง สะพายบัตร เพราะพญาช้างเคราพนับถือพระอาทิตย์ จะไม่ทำอันตรายตัวนายพรานแน่นอน นายพรานก็ทำตามทุกอย่าง วันหนึ่งนายพรานได้โอกาสหนทางไปนั่งในหลุมที่บุคไว้เพื่ออยดักฆ่าพญาช้าง เป็นคราวเคราะห์ของพญาช้างเดินมาผ่าน ตรงจุดนั้นพอดี นายพรานก็ยังชูขึ้นไปปลูกตรงสะตือของพญาช้างพญาช้างร้องโอดโอยด้วยความเจ็บปวด ช้างบริวารทั้งหลายเห็นดังนั้นก็รีบล้อมเข้ามานีบเป็นวงกลมให้แคบเข้าทีละนิดๆ ถ้าคนอยู่ในวงนั้นคงแหลกหนดแม่เต็ผักไม่เส้นหัญกีแหลกเป็นจุลโลกซึ่งช้าง 200-300 เสือก วนเวียนเสาะหาศัตรุที่มายิงพญาช้าง แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่พบผู้ใดไม่พบ

พญาช้างนึกขึ้น ได้ว่า ศัตกรูปที่มายิงจะต้องอยู่ใต้พื้นดินแน่นอนพระร้ายค่าศัตกรูปอยู่ด้านหน้าก็จะยิงถูกหน้า ถ้าอยู่ข้างซ้าย ถ้าอยู่ข้างขวาบันกียิงถูกข้างขวาบันกียิงที่สะดือดังนั้นพญาช้างจึงเอาเท้าเขี้ยวตรงบริเวณที่ตนเองโคนยิงเห็นนายพران นั่งอยู่ในห้อง จึงเอียงดึงขึ้นมาครั้งแรกคิดจะฆ่าให้ตายแต่พระเห็นผ้าเหลือง เห็นนาตรกีเลยไว้ชีวิตแล้วสอบถามว่ามีวัตถุประสังค์อันใดถึงได้มาผ่าตันเองนายพرانกีเลยนอกรว่า พระธิดามีองค์สีกงรัตน์ต้องการงานของท่าน

ตอนนี้ท่านได้บันดูให้พญาช้างสำนึกได้ทันทีว่าเป็นเรื่องธรรมที่ก่อไว้กับช้างแม่น้อย จึงยอมให้นายพرانตัดงานแต่โดยดี โดยให้ช้างบริหารเชือกหนังใช้งวงถือเลือยคู่กับนายพران (ซึ่งพาณิชเมื่อสิบปีก่อน จะอยู่ที่ศาลากลางหมู่บ้านเมะหลวงก่อนการอพยพ ปัจจุบันอยู่ที่วัดเมะหลวง ซึ่งสภาพของภาพวาดชำรุดเลื่อนรองไปแล้ว แต่ก็ยังเห็นคำโกรงเดิมอยู่บ้าง)

เมื่อนายพرانตัดงานช้างแล้ว พญาช้างก็กลับไปปถายที่โกล้า ช้างแม่น้อยตาย เราเรียกสถานที่นี้ว่า “ดอยพาช้างใหญ่” และสถานที่ที่นายพرانบุดหนันกีปrankognถึงปัจจุบันและมีการไปสักการะทุกๆปีเราเรียกว่า “บ่อน้ำทิพย์” ซึ่งปากบ่อจะกว้างประมาณ 24 นิ้ว อยู่ใกล้กับรอยพระพุทธบาทหัวยรองอยู่ในเขตตำบลบ้านดง

นายพرانหลังจากได้จ้างพญาช้างแล้วกีเอานาตร ไปช่วยกีเลยเรียกสถานที่นั้นว่า “พานว่างบาร์” แล้วเอาผ้าเหลืองขว้างโกล้ากับพاشา เรียกว่า พาข้าวมีน (ขมีน) ส่วนสถานที่ที่นายพرانอาศัยที่เรียกว่า พาดูบ และโกล้าพาดูบนั้นนายพرانได้ปลูกข้าวทำข้าวเอาไว้กินกีได้อาแกลบไปทึ่งบริเวณโกล้าพาดูบเรียกว่า พาแกลบ (ข้อค้นพบยุาวิจัยโรงเรียนแม่เมะวิทยา “คนแบบช้างที่เมะเมะ”)

แล้วก็จงดำเนินของพญาช้างแห่งเมืองเมะ แต่ถ้าสังเกตให้ดี ไม่ว่าเราจะอยู่มุ่งไหนของแม่เมะก็ตามเราจะมองเห็นกบลุ่มโดยพาช้าง ได้อย่างชัดเจน

จากงานศึกษาของทีมยุววิจัยในส่วนของดำเนินท้องถิ่น ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ได้พูดถึงการศึกษาท้องถิ่นในภาพรวม โดยอาจารย์ได้นำให้ศึกษาจากหน่วยที่เลือกที่สุดของท้องถิ่นก่อน ที่เรียกว่า “ชีวิตวัฒนธรรม” ซึ่งเน้น “คน” ที่สัมพันธ์กับ “พื้นที่” เป็นหลัก ทั้งได้ข้าวให้เห็นว่า “คน” เป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกเรื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างกันดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

คนกับโกรงสร้างทางสังคม เพื่อที่จะได้รู้จักกับบทบาทหน้าที่ของตนของทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติ และชุมชน คนกับระบบเศรษฐกิจ เพื่อที่จะเกี่ยวโยงความสัมพันธ์ทั้งคนภายนอกและภายใน ในเรื่องของการดำรงชีวิต การทำนาหากิน ได้อย่างลงตัว คนกับสภาพแวดล้อม เพื่อจะได้รู้ถึงการจัดการกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การจัดการน้ำ การดูแลรักษาหน้าดิน การเพาะปลูก ฯลฯ โดยมีเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมด้วย คนกับจักรวาล คือ เรื่องสิ่งหนึ่งอีกธรรมชาติ ศาสตร์ หรือความเชื่อต่าง ๆ ที่คนในชุมชนให้ความเคารพร่วมกัน เช่น ป่าเขา หนองบึง ภูเขา กำหนด เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นแผนภูมิหรือแผนที่เพื่อสื่อสารถึงกันโดยสร้างเป็นตำนาน (Myth) ขึ้นมาอธิบาย

ถึงความเป็นนาและความหมาย ความสำคัญของประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมและใช้พื้นที่ดังกล่าวประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

เปิดตัวนาวัดไหล่หินหลวง

ครูบาเจ้าวัดไหล่หินหลวง .....

ลำปาง หรือ เขลงค์ครเป็นเมืองเก่าแก่กับหิรัญชัย(นครลำพูน)พรั่งพร้อมด้วยรัมณีสถาน โบราณวัตถุซึ่งควรแก่การทศนาการศึกษากราไไว้และยังมีโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของนักศึกษาและนักศึกษาอยู่ในขณะนี้ นั่นคือ...วัดไหล่หิน วัดไหล่หินหรือวัดเสลา รัตนปัพพะตaram (ไหล่หินหลวงเก้าห้องยืน) ชาวบ้านมักจะเรียกสั้น ๆ ว่า วัดไหล่หิน หรือวัดหลวง นั่นเอง ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาเล็กๆ เก้าห้องในท้องที่หมู่ที่ 2 ตำบลไหล่หิน อำเภอเก้าค่า จังหวัดลำปาง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเก้าค่าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 6 กม. เศษมีเนื้อที่ธรณีสงฆ์ ประมาณ 50 ไร่ เศษสร้างปี พ.ศ. 218

ตำนานได้กล่าวถึงสมัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าครั้งยังทรงพระทรมานสำราญอยู่ในเขตเชตวัน วิหารมีคืนวันหนึ่งยามไก่รุ่งพระองค์ทรงรำพึงว่าต้องแต่กูตากะได้ตรัสรู้พระสัพพัญญูตญาณมา ถึงบัดนี้นับได้ 25 พรรษา แล้วต่อเมื่อภูมิพะชนมายุได้ 80 พรรษา เมื่อได้กูตากะก็จะได้เดิจเจ้าสู่ ปรินิพพานแล้วครูกะอธิษฐานชาตุให้ย่อยเพื่อให้คนทั้งหลายและพระอรหันต์ได้นำไปบรรจุไว้เป็น ที่บูชาเสมอเมื่อนั่งกูตากะยังทรงมีพระชนอญุทรงรำพึงดังนี้แล้ว พอพระองค์ดับขันธ์ปรินิพพานไป แล้วได้ 218 ปี ยังมีพระยา องค์หนึ่งทรงพระนามว่า ศรีธรรมโศกราชได้ทรงชนนข้าศึกทั้งหลายแล้วได้ อาศัยเจ้านิโกรธสามเณร อัญได้เลิกดอยความเลื่อมใสต่อพวกราดีรัถีทั้งหลายเสียแล้วจึงบังเกิดป่าท ศรีทชาอันแก่กล้าต่อบรพุทธศาสนาอย่างสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมา สัมพุทธเจ้ามีจำนวน 84,000 องค์พระธรรมขันธ์ ต่อมาระองค์ทรงพิจารณาหาพระสารีริกธาตุของพระ พุทธองค์ดังกล่าวก็พบที่เมืองราชคฤห์กรแล้วพระองค์ก็อัญเชิญมาสู่เมืองป่าตระบูตรนกร พระองค์ทรง แบ่งพระบรมสารีริกธาตุมอบให้พระครรภ์เจ้าทั้งสองพระองค์ คือ พระกุมาրกัสสปะและพระเมฆิยะ เจ้าท่านได้นำพระอัญของพระพุทธองค์บรรทุกหลังช้างมาจากประเทศอินเดีย เพื่อนำไปบรรจุไว้ที่ วัด พระธาตุลำปางหลวง พอขบวนอัญเชิญมาถึงม่อนหินแห่งนี้ ขบวนช้างเชือกนั้นก็ไม่ยอมเดินทางต่อถึง เจ้าจะขับจะไสอย่างไร ช้างก็ไม่ยอมเดินทางต่อ อันเป็นเหตุที่น่าอศจรรย์ยิ่งนัก

องค์พระอรหันต์ผู้เป็นประมุขของขบวนนั้น จึงพร้อมด้วยผู้คนที่ติดตามได้ปรึกษาหารือกันว่า สมควรที่จะสร้างองค์พระเจดีย์องค์หนึ่งเพื่อเป็นอนุสรณ์และได้อัญเชิญพระอัญของพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าบรรจุเอาไว้ด้วย โดยก่อพระเจดีย์สูง 4 ศอก พระอรหันต์ทั้งสองพระองค์ทรงทำนายพยากรณ์เอาไว้ว่า สถานที่แห่งนี้จักได้ชื่อตามเหตุการณ์ที่ผ่านมาว่า "วัดเสลา รัตนปัพพะตaram" (วัดไหล่หินหลวงแก้ว

ช้างยืน) เพื่อให้สมกับที่เป็นมาของวัด แล้วพระอรหันต์ทั้งสองพระองค์พร้อมด้วยผู้คนที่ติดตามกันนำขบวนช้างไปไถ่ย่างนำอัศจรรย์กีไปบรรจุไว้ที่วัดพะชาตุลำปางหลวง ฉะนั้น ท่านผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสืบ ๆ กันมาว่า วัดไหล่หิน เป็นพิพิธวัดพะชาตุลำปางหลวง เพราะว่าพระบรมธาตุ นำมารรุภายหลัง

ต่อมาราชปรมາṇ จ.ศ. 1000 เศย (ตรงกับพุทธศักราชได้ 2181) มีสามเณรน้อยองค์หนึ่งได้เดินทางมาจากวัดหลวงป่าช้างเมืองหริภุญชัย (ตอนนี้ยังไม่แน่และไม่ปรากฏชัด) ได้มาอาศัยร่วมกับสามเณรวัดนี้ สามเณรน้อยองค์นี้เป็นผู้สั่นโดยยินดีด้วยของมีอยู่ใช้ผ้าจีวรสีคล้ำ และไม่คุกคักด้วยหมู่คณะบุศรียะมีแต่โรคเรื้อรัง (โรคปี้ไขกี้ขา) ไม่มีใจจะสนใจและนับถือ พระเณรในวัดเดียวกันที่โถกกว่าก็ชอบรังแก อีกประการหนึ่งก็ไม่ชอบท่องบ่น เล่าเรียน เพียงอ่าน ตามสมการวัดท่านสั่งเท่าไรนัก ไม่เอาใจใส่มากเก็บตัวอยู่แต่ผู้เดียวปลีกตัวออกจากหมู่คณะ มีวันหนึ่ง ครั้นใกล้เข้าคุ้นเข้าพรมยา พระอาจารย์ที่ท่านได้มอบธรรมในล้าน มหาเวสสันดรชาดกกัมพัมมาพลดให้ไปท่องเล่าเรียนเพื่อจะได้แสดงโปรดคณะศรัทธาฟังเสียงทำนองเณรน้อย พอวันเข้าพรมยา แต่สามเณรน้อยองค์นี้ก็หายได้ท่องบ่นแล่เรียนไม่ คล้ายกับไม่สนใจโดยจะไร้เลย์ถึงกับท่านอาจารย์ไม่พอใจหาว่าเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนพอดีวันเข้าพรมyawันนี้ท่านอาจารย์ก็เรียกสามเณรน้อยองค์นั้นไปแสดงธรรมให้ศรัทธาชาวบ้านฟังแต่เณรน้อยองค์นั้นเมื่อทราบพระรัตนตรัยและท่านอาจารย์แล้ว จึงได้วางธรรมในล้านผูกนั้น ไว้หน้าพระประฐานตนเองกีจึ้นไปนั่งบนธรรมานั้นด้วยมือเปล่า แสดงโดยปฏิภัมปากเปล่า ท่านอาจารย์ก็นึกสงสัย จึงหันธรรมในล้านผูกนั้นมาตรวจสอบให้ด้วย แต่ปรากฏว่าสามเณรเทศนาได้ดีไม่มีผิดพลาดแม้แต่ตัวเดียวตลอดทั้งกัมพะเมื่อท่าน อาจารย์ทดสอบความรู้ความสามารถของเณรน้อยนี้แล้วท่านอาจารย์จึงเก็บธรรมในล้านทั้งหมดที่มีอยู่ในวัดมาตัดเชือกออกทุกผูกทุกกัมพะมากองปนกันเป็นกองเดียวกันแล้ว ให้เณรน้อยเป็นผู้เรียงให้ได้เป็นผูกโดยผูกนั้น ปรากฏว่าสามเณรน้อยองค์นั้นเรียงได้เป็นอย่างดีใช้เวลาไม่ถึงชั่วโมงก็เสร็จเรียบร้อยไม่มีผิดพลาดให้เหมือนเดิมทุกอย่างแม้แต่ใบเดียวต่อจากนั้นมาจึงมีผู้เลื่อมใสในตัวสามเณรน้อย และมีผู้กรงขามเดื่องลือในตัวท่าน

ต่อมา จ.ศ. 1012 (พ.ศ. 2193) ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ นามฉายาตามที่พระอุปัชฌาย์ท่านดังไว้ว่า "มหาเกสระปัญโญภิกขุ" และได้ตำแหน่งเจ้าอาวาส ทำให้วัดไหล่หินหลวงเจริญรุ่งโรจน์ เพราะท่านเป็นผู้เลื่องลือและกีดีเล่าสืบ ๆ กันมาดังนี้

ท่านพระมหาเกสระปัญโญ เป็นพระนักปฏิบัติ นักศึกษาสนธิธรรมคำสั่งสอนอันยืนยง ปรากฏว่าท่านมีความรู้แตกต่างความสามารถแต่งและเปียนธรรม (จาร) ได้วันละมาก เล่ากันว่าท่านเจียนอักษรพื้นเมืองหนึ่งอ่องในในล้านด้วยเหล็กการวันหนึ่ง ๆ ได้มูลเหล็กการเต็มกระลามะพร้าว (มะพร้าวเต่า) ซึ่งหาได้ในเมืองมิได้เลย นอกจากนี้ท่านยังได้ประพุติปฏิบัติสมณธรรมอย่างจริงจังโดย

ปฏิบัติอยู่ที่ถ้ำห่างสูง (ถ้ำห้องคาว) ซึ่งอยู่ใกล้บ้านทุ่งขาม หมู่ที่ 5 ตำบลไหหลิน (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น ตำบลใหม่พัฒนา) จนจิตเป็นสมາธิได้มาณสามาบติมือกินหาร เป็นอัจฉริยะสามารถเห่าเบื้องบนบนอากาศได้ เพราะท่านพระมหาเกสระปัญโญ มือกินหารดังกล่าวแล้วนี่เอง จึงเลื่องลือท่านว่า ท่านไปบินทبات โปรดสัตว์ให้ศรัทธาสาธุชนถึงที่ไกล ๆ ได้ เล่ากันว่า ท่านจำวัตรอยู่ที่วัดไหหลินตั้งเข้าไปบินทبات ศรัทธาถึงหมู่บ้านไทยใหญ่ แคร์วันเชียงตุง (เป็นเขตของสหภาพม่าดียวนี) ทุกเช้านวันหนึ่งอุบาสกไทยใหญ่ (เจี้ยว) ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่าน ได้มนัสการตามท่านว่า "ท่านพระคุณเจ้า จำพรรษาอยู่วัดใดพระคุณเจ้า" ฝ่ายท่านพระมหาเกสระปัญโญ จึงตอบเป็นคำปริศนาว่า "เจริญพร อาทิตย์วัดกัดไม่แตก" (บนไม่แตก) เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงได้ฟังดังนั้น แล้วได้สั่งให้เสนาอามาตย์ที่ยว กันวัดซึ่งดังกล่าวจนทั่วเมืองเชียงตุง ก็ไม่พบวัดซึ่งดังกล่าวแห่งใดด้วยแรงศรัทธาลื่อนใส่ในตัวท่าน เป็นลันพัน อยู่มาวันหนึ่งเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงก็สั่งให้เสนาอามาตย์อามะพร้าวลูกหนึ่งมาปลอกเปลือก ออกแล้วขุดให้เกลี้ยงแล้วผ่ากลาออกเป็นสองซีกแล้วให้เก็บรักษาเอาไว้ซึ่งหนึ่ง อีกซีกหนึ่งเอาไปใส่บ่าตรพระเคราะเจ้า ขณะเมื่อมาบินทباتในตอนเช้าพร้อมกับนัมสการว่า "ขออา Rahman พระคุณเจ้า ฉันเนื่องพร้าวแล้วเก็บกลาไว้ด้วย" ข้าพเจ้าจะได้ไปรับเอกสาราทีหลัง จากนั้น อุบาสกไทยใหญ่ ได้สั่งให้บริวารออกติดตามหาวัดของพระเคราะเจ้า และกลามะพร้าวดังกล่าวโดยแรงศรัทธาแรงกล้า ในองค์พระเคราะต่อมานี้เป็นเวลา 7 เดือน เสนาอามาตย์พวกหนึ่ง ได้เดินทางมาทางเขลางคันคร ได้ถามสีบ ๆ กันมา ก็ได้พบวัดไหหลินแห่งนี้ จึงได้แarenนัมสการพระเคราะกีกิคความปรีดาโภโมทย์串นัก พวกเสนา อามาตย์จึงมั่นสการตามท่านว่า "กลามะพร้าวที่ท่านเจ้าฟ้าเชียงตุง ได้ถาวรพระคุณเจ้ามีอยู่หรือเปล่า" พระมหาเกสระปัญโญเจริญพรตอบว่า ยังมีอยู่พร้อมกับหยินกลามะพร้าวอุกมาจากได้เดินอน ยืน ให้เสนาอามาตย์ของเจ้าฟ้าเชียงตุงได้ตามความประஸงค์ที่ได้เที่ยวตามหาเป็นเวลาแarenปี อย่างนี้ก็ได้ เอาซีกกลามะพร้าวของท่านพระมหาเกสระปัญโญและซีกของตนมาประกนดูก็ใช่คู่กันจริง จึงกราบ ลาท่าน มหาเกสระปัญโญ กลับไปแจ้งความให้เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงได้รับทราบแล้ว จึงได้พาข้ามาส บริวารเดินทางมาทางจังหวัดเชียงราย ได้ผ่านดอยมันหมุนมาจึงได้ให้เสนาอามาตย์ตัดไม้มันหมุนเป็น เสาพระวิหารที่นี่นำมาจากดอยมันหมุนนั้น มือยุต่องหน้าพระประปารานทางทิศใต้ตันที่หนึ่ง เดียวนี้ได้อา ปูนหล่อครอบ เสาตันนี้ปรากฏว่าเมื่อฝนจะตกน้ำจะท่วมบ้าน จะปรากฏว่ามีน้ำมันซึมออกมายังเห็น เป็นข้อสังเกตเอาไว้นับว่าเป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนไหหลินวิทยา "ครูบา เจ้าวัดไหหลินหลวงความเชื่อจากอดีตสู่ปัจจุบัน")

ในส่วนของพิธีกรรมความเชื่อ ประเพลี ของชุมชนยังมีเรื่องราวที่ทึ่มยุววิจัยได้ศึกษาเช่น
 "ตามติด... วิถีชีวิตของ ป้อหนาน" (ยุววิจัยโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ) "พิธีกรรมความเชื่อเรื่อง การเลี้ยงผี กับวิถีชีวิตของชุมชนปงเตา อำเภอ瓜" (ยุววิจัยโรงเรียนประชารัฐวิทยา) "บ้านหลังสุดท้าย

ของชาвл้านนา” (ยุววิจัยโรงเรียนปงแสณทองวิทยา) “สืบสานประเพณีตามก้าวสลากรุ่นชนตำบลปงแสณทอง” (ยุววิจัยโรงเรียนปงแสณทองวิทยา) “ห้อมกลืนกำข้าวเล่าเรื่องพิธีกรรม” (ยุววิจัยโรงเรียนสบปวนพิทยาคม) และ “อีตออยบ่อ โข้งคำนาน บ่า เก่า” (ยุววิจัยโรงเรียนสบปวนพิทยาคม)

อ่อมสู้ อ่อมสาน พิธีกำจานปลอยบ้านເຫາ

พิธีกรรมในงานศพหลังจากมีการเสียชีวิต ได้เริ่มจากการอาบน้ำ การอาบน้ำศพจะมีการนำส้มป้อมมาผสมกับน้ำสะอาด ผสมน้ำอบน้ำหอม เพื่อเป็นการไล่เสนียดจัญไรสิ่งไม่ดีให้ออกจากคนตายไป และเป็นการแสดงความเคารพต่อศพผู้มีวัยอุบัติอายุมาก ปัจจุบันใช้น้ำส้มป้อมทุกศพในการอาบน้ำศพ มีความเชื่อว่าผู้ตายจะได้ไปสู่สุสุกติ นอกจากนี้นำส้มป้อมยังใช้สำหรับประเพณของชาวพาน เพื่อที่จะให้ของถวายตามนั้น บริสุทธิ์สะอาดปราศจากมลทินสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย การอาบน้ำศพในอดีตจะช่วยกันอาบอย่างดี ปัจจุบันเมื่อมีการตายก็มีการอาบน้ำง่ายไม่อาบบ้าง โดยเฉพาะคนที่ตายในโรงพยาบาลนำศพกลับบ้านจะไม่ค่อยนิยม การอาบน้ำศพกัน ทำให้ประเพณีเริ่มที่จะหายไปบ้างในบางห้องถูนแล้ว

สมัยโบราณถ้าเป็นศพที่ต้องไว้หลายวันไม่ได้อาศพไปเผาในวันเดียวกัน ใช้ต้นจิวตัดเป็นท่อน ชุดเบิกเป็นโลงชุดจากด้านบนลงไปจนทะลุด้านล่าง ส่วนกันด้านในทำเป็นเหมือน (กรอบรองรับตะแกรง) โดยรอบ ใช้ไม้ไผ่ผ่าเป็นระแนง วางบนเหมือนของโลงอีกทีหนึ่ง วงศพร้อมทั้งเลื่อนบนไม้ระแนงนั้น ด้วยเหตุนี้คนเมืองจึงเรียกโลงศพว่า “หลัง” เรียกตามลักษณะที่เป็นของหรือร่องที่ต้องเบิกชุดจากด้านบน จนทะลุด้านล่างคงเพื่อเปลวไฟจะได้ผ่านชั้นต่อมานมื่อเมื่อถูกเผาจะจึงเลือยตันจิวให้เป็นแผ่นแล้วประกอบเป็นโลงที่มีลักษณะเป็นหิน โลงศพนี้จะเป็นไม้จิวและไม้สักก็มีแล้วแต่คนที่มีเงินจะซื้อหา ถ้าเป็นคนจนก็ทำแบบธรรมด้า จะใช้สักดกคลา คือเลือกที่ใช้ปูรองข้าวเปลือกคล่างทุ่นนา มาตัดพับเป็นรูปหนีบหรือกล่องมีเฉพาะด้านข้าง เพื่อใช้ครอบศพไม่ให้อุดจัดตูดเท่านั้น ศพแต่ก่อนนั้นก็วางบนแคร่ด้านบนใช้สักดกคลา ฟากหรือฝ่า ทำเป็นกล่องปิดด้านล่างและด้านบน วางครอบศพส่วนบนปิดด้วยผ้าขาวหรือสิ่งอื่น

ต่อมาใน พ.ศ. 2519 เริ่มมีผู้คนนำปราสาทมาใส่ศพ ซึ่งเป็นปราสาทไม้ ในพ.ศ. 2529 เริ่มมีการเบลี่ยนแปลงรูปทรงของปราสาทให้มีลวดลายสวยงามขึ้น ในพ.ศ. 2540 ผู้คนมีส่วนน้อยเริ่มมีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขการทำปราสาทพร้อมกับการทำศาลาหลังคาสังกะสีเพื่อเป็นประโภชน์ต่อวัสดุอารามและสถานที่สาธารณะ ต่อมาในพ.ศ. 2548 ผู้คนคิดว่าศาลาหลังคาสังกะสีผู้พังงาย จึงคิดทำศาลาไม้มาแทน เพราะมีความคงทนและมีความสวยงาม จึงเป็นปราสาทในปัจจุบันนี้

เมื่อ 30 กว่าปีที่ผ่านมา คนในสมัยโบราณมีวิธีการเก็บรักษาศพโดยใช้ ใบยาสูน ฟอกเที่ยวใบฟรัง เมื่อ 18 ปีต่อมาได้มีการนำฟอร์มาลีนฉีดเข้าไปในศพด้วย บางคนที่มีฐานะยากจนก็จะช่วยกันเก็บใบฟรัง ใบยาสูน ไว้ในศพ และ 10 ปี ต่อมา มีวิธีการเก็บศพโดยการเก็บรักษาไว้ในตู้เย็น ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้มาถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ในสมัยก่อนสมัยที่จำกัด ได้ไม่มีปราสาทใส่ศพ เมื่อนอนปัจจุบัน

การอาสาพิสิโตร เมื่อประกอบโลงศพเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็จะบอกให้ใส่ด้วยปี๊เล้าฟาง ปี๊เลือยไม่ใบฟรัง ยาคุน (ยาขี้น) ใบชา ตามที่หมายได้ใส่ลงใต้ตะแกรงรองรับ เพื่อป้องกันกลิ่นเหม็น ดูดซับกลิ่นศพ ไม่ให้ออกมา จากนั้นสล่าหรือผู้จัดการศพจะทำพิธีปิดโลง โดยหักกิ่งไม้ที่มีใบติดอยู่มา 1 กิ่งปิดไปมา ในโลง พร้อมกับกล่าวว่า ขวัญคนหนี ขวัญพิอญ สามครั้ง แล้วนำศพลงใส่ในโลง ถ้าจะเก็บศพไว้หลายวัน บางที่ถากลัวศพมีกลิ่นเหม็นจะนิยมเอาฟักหม่น ฟักเขียว ผ่าครึ่งแล้ววางไว้ใต้โลงศพ ฟักจะช่วยดูด กลิ่นศพให้มีกลิ่นเหม็นน้อยลง ปัจจุบันวิธีการนี้จะไม่ค่อยมีให้เห็น เพราะว่าศพได้รับการฉีดยา กันกลิ่นศพ อย่างดี บางที่ไม่ฉีดยา ก็จะแซ่ตุ้ยเย็นจนกว่าจะถึงวันแพศพ เมื่ออาสาพิสิโตรแล้วน่าจะใส่โลงบางแห่งก็จะมี ตุ่งเหล็กตุ่งทองวางบนโลงศพด้วย ที่ขาดไม่ได้ก็คือขันข้าวตอกดอกไม้หรือขันศีลจะต้องมีวางไว้บนหลัง โลงศพเสมอ

การจัดหาโลงศพปัจจุบันไม่ได้มีการนำภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่นมาช่วยกันต่อ โลงที่สร้าง ความสามัคคีเก่าชุมชนเหมือนอย่างสมัยโบราณแล้ว เมื่อมีงานศพก็จะนำเงินไปซื้อหาโลงศพตามร้านค้า สะดวกสบายส่งถึงที่ แต่ก็ต้องสื้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปจำนวนไม่น้อยที่ต้องเป็นภาระของเจ้าภาพ ในอดีต ชาวบ้านมักจะมาช่วยกันสร้างปราสาทโดยให้สล่าช่างฝีมือในหมู่บ้านเป็นหัวหน้า และให้กลุ่มชาวบ้าน ช่วยเหลือโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาช่วยกันทำ ก่อให้เกิดความคุ้ยเคยสร้าง ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ จนนิยมทำกันเป็นพักราบาน หรือแมวครอบ ส่วนศพพระสงฆ์ เชื้อพระวงศ์ก็ใช้ปราสาทแบบมียอดต่างๆ ตามยศฐานะที่ดำรงอยู่ ปัจจุบันการทำปราสาทในชุมชนไม่มี การช่วยกันทำเองแล้ว เปลี่ยนแปลงไปซื้อมาแทนซึ่งต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องเพิ่ม ค่าใช้จ่ายสูง ถ้าเจ้าภาพไม่มีเงินซื้อจำต้องเป็นหนี้ร้านจ้าห่ายปราสาท (ข้อคันพงของยุววิจัยโรงเรียน ปงแสณหงส์วิทยา “บ้านหลังสุดท้ายของชาวล้านนา”)

ส่วนการแห่ศพ ได้เข้ามามีบทบาทตอนแรกก็มีวงดนตรี แห่พื้นเมืองหนึ่งของหมู่บ้านช่วยกัน ภายในหมู่บ้านไม่มีการคิดเงินแต่อย่างไร บางครั้งก็ไม่มีการแห่ศพทำกันอย่างเงียบๆ พอมีรายได้จากการ เก็บสามาชิกมาปันกิจศพของแต่ละหมู่บ้าน ก็ต้องจ้างดนตรีมาแห่เล่นในงานศพ เกิดการสื้นเปลืองค่าใช้จ่าย แก่เจ้าภาพงานศพ การแห่ศพบางที่ก็ไม่เหมาะสมกับงานศพ เช่น โศก กล้ายเป็นงานสนุกสนานไป นำ ของมีนeman มาดื่มกัน ในอดีตการบรรเลงเพลงแห่ในงานศพส่วนมากจะเป็นเพลงปราสาทไหว้ที่มี ความโศกเศร้า ไว้อลัยแก่ผู้ตายเท่านั้น การแห่ศพมีการพัฒนาเปลี่ยนประยุกต์ไปมากการแห่นำ เพลงสมัยใหม่มาประยุกต์พิเศษไปจากเดิมทำให้กล้ายเป็นงานรื่นเริงสนุกสนานไป ไม่ใช้เพลงแห่แบบดั้งเดิม ที่มีความโศกเศร้าหมายความงานศพ การแห่ปัจจุบันกล้ายเป็นการแห่ศพเป็นอาชีพรับจ้างหมุดไม่มี การช่วยเหลือเหมือนอดีต ต้องมีการว่าจ้างมาแห่งงานศพเสมอ บางครั้งถ้าเจ้าภาพไม่มีเงินก็จ้างเครื่องเสียง เปิดแทน

การจูงศพเป็นสิ่งที่ดีที่จะให้คนได้ออกกำลังกาย ร่วมแสดงความกตัญญูต่อผู้ตาย โดยการจูงศพ

ไปจนถึงป้าช้า และเพื่อเป็นเพื่อนไปส่งผู้ชายในวาระสุดท้าย ต่อมาก็มีความเจริญก้าวหน้าสมัยใหม่ มีรถส่งในงานศพมากมาย การจูงศพจะไม่ค่อยได้เห็นมีเฉพาะบางหนูบ้านเท่านั้น ที่ยังรักษาไว้อยู่ โดยการจูงศพเฉพาะเดินเข้าประตูป้าช้าเท่านั้น

ปัจจุบันการจูงศพของชุมชนเทศบาลตำบลห้างน้ำตระจะนิยมจูงศพออกจากบ้านไปถึงถนนใหญ่ หน้าเทศบาลเท่านั้น เพราะศพปราสาทจะนิยมใส่ช่วงบูรณ์ดอนต์และมีรถรับส่งจำนวนมาก จึงนิยมจูงศพไปถึงหน้าเทศบาล แล้วไปเริ่มจูงศพอีกทีก่อนจะเข้าสู่ป้าช้า ยกเว้นศพคนแก่ที่มีอายุมากลูกหลานจะจูงศพไปจนถึงป้าช้า การจูงศพก็เป็นหนทางหนึ่งที่สร้างเสริมความสามัคคีช่วยเหลือของคนในชุมชน (ข้อคืนพบทองยุวจิจิโรงเรียนห้างน้ำตระวิทยา “ช่วยชู้ช่วยสาม พิธีกำกับปอยบ้านเรา”)

วิถีชีวิตคนบ้านประตูม้า...

พิ เป็นสัญลักษณ์แทนความลึกลับ พลังเหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะพิสูจน์ได้และยังเป็นสิ่งที่ผู้คนเคารพ กราบไหว้ ยำเกรงและเกรงกลัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถคลบบันดาลสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องร้ายเรื่องดีได้ วิถีชีวิตของคนล้านนามีความสัมพันธ์ ผูกพัน เชื่อมโยงกับพิเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพิ อิกทั้งยังเกิดความเชื่อเรื่องการรักษาโรคภัยไข้เจ็บกับพิ “ผีดี” หมายถึง พิทีคุยปักปักรักษาคุ้มครองลูกหลาน เช่นพิปุลี่ย่า ผึ่งคุณพิเมง เสือบ้าน อารักษ์ที่ต่างๆ ซึ่งพิดีนี้จะเป็นพิทีที่มักจะลึบอดกันมาทางวงศ์ตระกูลกันมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาภานาน

“ผีร้าย” เช่นผีตายโหง ผีกี๊ ผีลือ ซึ่งเหล่านี้จะคอยหลอกหลอนผู้คนให้หวาดกลัว และมักจะรบกวนผู้คนเพื่อเอาสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่นข้าวปลาอาหาร หรือที่เรียกว่า ผีตัก (ผีหัก)

การนับถือพินิัน ปัจจุบันนี้จะนับถือกันทุกคนหรือทุกครอบครัวเนื่องในอคิด ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแบบแท้จริงจะไม่นับถือพิ แต่การนับถือพิยังมีการนับถือกันเป็นส่วนมาก และส่วนมากคนที่นับถือกันนับถือศาสนาพุทธปั้นกับไสยาสต์ เพราะพิธีกรรมบางอย่างก็มีพุทธศาสนาเข้ามามาแทรก การนับถือพิกับศาสนาพุทธจึงไม่ค่อยแยกออกจากกัน

วิถีชีวิตของคนเมืองชุมชนประตูม้าห์..ประตูม้า มีความเชื่อ ความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับพิม่าด้วยตัวสัมภัยโบราณกาล โดยเฉพาะพิบูรณพบูรณะและมีการสืบทอด อนุรักษ์ รักษาภัณฑ์อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การนับถือพิปุลี่ย่าของคนประตูม้าห์...ประตูม้า มีความเข้มข้นไม่น้อยไปกว่าพื้นอื่นๆ ของจังหวัด ลำปาง ดังปรากฏการณ์ปุย่าแกะกลุ่มกันมาบริเวณชุมชนช่างแต้ม- ประตูม้า ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันทางวงศ์ตระกูล

คนประตูม้าห์...ประตูม้ากับความเชื่อเรื่องการเลี้ยงผี พิธีกรรมที่สำคัญของคนในชุมชน แม้ว่า

การดำเนินชีวิตราบรื่น ไม่ประสบปัญหาน้อยใหญ่ใด ๆ แต่จิตสำนึกของคนประตูม่าห์...ประตูม้า ไม่อาจลืมวิญญาณของผู้บรรพนธุรุณ ได้ที่เคยได้ช่วยเหลือพากเพาให้มีชีวิตที่สูงสุข มาตั้งแต่รุ่นสมัยปู่ย่าตายาย แม้ว่าจะเปลี่ยนไปแค่ไหน เปลี่ยนไปอย่างไร เท่าก็ยังไม่อาจจะลืมเลือนได้และยังคงรักษาสืบไปต่ออย่างรุ่นลูกรุ่นหลาน

พ่อนผึ่งด-ผึเมือง ประเพล็รื่นเริงของเครือญาติก่อให้เกิดความสามัคคี รักษาภูระเบียงของสังคม คือการไม่ผิดผี ผู้น้อยนับถือผู้ใหญ่ สะท้อนภาพตามคติความเชื่อของคนประตูม่าห์...ประตูม้า เชื่อว่าผึ่งด-ผึเมืองจะเป็นผีที่คอยปกป้องรักษาลูกหลาน ไม่ให้มีการผิดผีหรือการผิดชาติประเพล็รื่นเริง การลูกหลานในบ้านจะเดินทางไปยังที่ต่างๆหรือไปทำมาหากินอื่นอื่นจะต้องบอกกล่าวผีให้ไปคุ้มครองรักษา การพ่อนผึ่งแห่งการจัดระเบียงสังคมที่อยู่นอกภูหมายบ้านเมือง เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในตระกูลนั้นๆและควบคุมความประพฤติให้เป็นคนดีและยังสอดแทรกการทำมาหากิน และการละเล่นในสมัยโบราณ เช่น การชนไก่ต้องฟ้า ยิงเสือ ทอต ล่อเรือต่อแพ เป็นต้น

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีอีกพิธีกรรมหนึ่งที่ปัจจุบันกำลังจะสูญหายไป เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการรับเอาวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาใช้ในสังคมพิธีกรรมนั้นคือ “ผีหม้อนึ่ง”

ซึ่งเป็นพิธีกรรมโบราณของคนประตูม่าห์...ประตูม้าที่สืบต่อภักดินานบัตร้อย ๆ ปี การลงผึ่งฯ หม้อนึ่งส่วนใหญ่จะตามเรื่องการเจ็บป่วยและการทำนายอนาคต “ผีหม้อนึ่ง” เป็นวิญญาณที่สถิตประจำอยู่เครื่องครัว หม้อนึ่ง ไหข้าว ที่เคยคุ้มครองรักษาให้อุ่นเย็นเป็นสุข และแห่งด้วยคติ ความเชื่อในการดำรงชีวิตประจำวัน สร้างความสามัคคี ความกลมเกลียวในครัวเรือน พิธีกรรมเช่นนี้ยังคงมีให้เห็นอยู่ในชุมชนประตูม้า

บ้านหรือที่อยู่อาศัยล้วนเป็นลิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันสืบสานมุนย์ที่ประณานหรือต้องการออกจากอาหาร ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ชาวบ้านประตูม้าก็ทำให้พบเห็นว่าผู้คนที่ผ่านช่วงเวลาตั้งแต่สมัยต่อนเป็นเด็กๆ จนมาถึงเป็นผู้ใหญ่ได้ผ่านเรื่องราวหรือประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมาก ซึ่งทำให้เห็นว่าเมื่อข้อนไปในด้านการสร้างบ้าน และรวมไปถึงความเชื่อที่ได้ปฏิบัติสืบต่อภักดินามาทำให้ผู้คนมีการสร้างบ้านเป็นบ้านไม้ฟาก ไม้สานมุงด้วยศา กระต่อมหรือบ้านไม้ โดยมีความเชื่อมาจากการบรรพนธุรุณ เช่น การสร้างบ้านจำเป็นก็จะต้องหาถุกษ์หายานในการสร้างบ้านขึ้นจะเป็นความเชื่อต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติกันมา หรือตำราพื้นบ้านที่ได้มีการเขียนบอกไว้ ผู้คนสมัยก่อนมีลูกมากหน้าบ้านก็จะมี詹(ชาน) หรือเรียกว่าระเบียงหน้าบ้าน ประตูของบ้านก็จะไม่สร้างตรงทางเข้าออกหน้าบ้าน ซึ่งเชื่อว่าถ้าใครสร้างบ้านให้ประตูตรงทางเข้าออกหน้าบ้านจะถือเป็นสิ่งที่ไม่ดีเป็นทางผีผ่านและไม่เป็นสิริมงคลแก่ผู้อาศัย อีกทั้งผู้คนจะไม่ค่อยจะทำรั้วบ้าน เนื่องจากบ้านใกล้เรือนเคียงรักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง อีกทั้งในสมัยนั้นยังไม่มีห้องน้ำ ห้องน้ำจะต้องตั้งอยู่ห่างจากบ้าน ดังนั้น ทำให้เห็นว่าบ้านที่อยู่อาศัยล้วนเป็นสถานที่สำคัญของ

ผู้ที่จะอยู่อาศัยไม่ว่าจะเป็นสถานที่พักผ่อน ศูนย์รวมความรักความผูกพันในครอบครัว รวมถึงเป็นศูนย์สถานบันครอบครัวที่จะปลูกฝังขั้นตอนการจิตใจของสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีไม่เป็นปัญหาของสังคม ซึ่งอาจหมายความกับคำว่า “อยู่ที่ได้ไม่สุขใจเท่ากับอยู่บ้านเรา”

เมื่อความเจริญขึ้นไม่ถึงผู้คนยังคงต้องช่วยเหลือกันตามญาติพี่น้องซึ่งการไปมาหาสู่กับคนในชุมชนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้หรือไกลก็ยังคงยากและลำบากกว่าที่จะได้พบเจอกัน ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน เมื่อเวลาต้องการที่จะพบกับผู้อื่นที่อยู่ชุมชนอื่นๆ ส่วนมากก็จะใช้วิธีเดิน บางครั้งก็ฝ่าข่าวไปนอกรัตต่อ ๆ กัน บ้างก็จะนั่งเกวียน และบ้านหลังไหนมีเงินก็จะจัดจานยนต์ ซึ่งในสมัยก่อนสะพานที่สร้างจากปูนซีเมนต์ ไม่มี มีแต่ข้าวแตะหรือสะพานที่สร้างจากไม้ไผ่สำาน การสร้างข้าวแตะเกิดจากการรวมใจรวมพลังความสามัคคี ที่จะร่วมกันสร้างทางเดินข้ามน้ำและแม่น้ำในสมัยนั้นก็ลึกด้วย ในเวลาต่อมาไม่นานบ้านเมืองมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมากขึ้นความเจริญก็เข้าสู่ชุมชนประตุม้าผู้คนมีหน้าที่การทำงานที่ดีขึ้นทำให้วิธีชีวิตความเป็นอยู่เกิดการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในตอนนั้นก็เริ่มมีรถสองแถวและรถประจำทางที่โดยสารผู้คนไปในสถานที่ต่าง ๆ ที่ต้องการรวมถึงทำให้ผู้คนมีความคิดและจิตใจที่เปลี่ยนไปทำให้มีความเอื้อเฟื้อต่อกันน้อยลงไป

มนุษย์ทุกคนไม่ว่าผ่านมากี่ยุคกี่สมัยก็ยอมต้องการสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต หรือแม้กระทั่งความสะดวกสบายให้แก่ตนเองเพื่อให้ตนเองอยู่อย่างสุขสนับตามใจในสิ่งที่ต้องการแต่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนประตุม้าห์...ประตุม้า ในสมัยก่อนเทคโนโลยีและความเจริญก็ยังข้าไม่ถึง ทำให้หลายคนใช้วิธีตอกยักกับความลำบาก อีกทั้งผู้คนก็ยังไม่ได้รับการศึกษาหรือคุณที่ได้รับการศึกษา มีน้อย ซึ่งในอดีตสิ่งอำนวยความสะดวกถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะตอบสนองความต้องการให้แก่ผู้คนช่วยให้ความสะดวกสบายมากขึ้น

ตะเกียง อุปกรณ์ที่ใช้ให้ความสว่าง เมื่อก่อนจะเป็นตะเกียงที่มีน้ำมันก๊าชและมีสายจุดไฟต่อมานไม่นานก็เป็นตะเกียงที่ใช้สูบลม บ่อน้ำอีกเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดที่ใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค อีกทั้งทำให้เกิดการสัมพันธ์ไม่ตรีที่ดีระหว่างเพื่อนบ้านและการอื้อเพื่อเพื่อแพะเพราในเมื่อก่อนน้ำมื่อไม่มีทุกบ้านจะมีเป็นบ้างบ้านแต่ในปัจจุบันก็ได้เลิกใช้หันมาใช้น้ำประปาแทน หม้อน้ำหน้าบ้านก็ถือเป็นหม้อที่ความชุ่มชื้นใจเมื่อที่ผู้คนไปมาจะหาน้ำก็สามารถที่ตักดื่มได้และยังแสดงความมีน้ำใจกว้างขวางของคนสมัยนี้ เกวียนเป็นพาหนะที่ใช้บรรทุกสิ่งของได้ไม่น้อยที่เดียว ถ้าเปรียบเทียบกับรถยนต์ในสมัยนี้ ซึ่งเกวียนจะไม่ต้องใช้น้ำมันเหมือนรถยนต์และรถจักรยานบ้านที่มีฐานะก็จะซื้อขับ การนำผักผลไม้ หรือสินค้าต่างๆ ไปขายที่ตลาดผู้คนก็จะนิยมใช้วิธีหาน เช่น ใส่ตะกร้า ใส่กระบุงแล้วหานไปขาย เป็นต้น ซึ่งทำให้ไม่ต้องถือของเป็นจำนวนมาก

เมื่อวันเวลาผ่านไปได้มีการพัฒนาบ้านเมืองขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความเป็นอยู่ในด้านต่างๆ ทำให้ผู้คนใช้วิธีอย่างไม่ต้องลำบากโดยเริ่มจะมีไฟฟ้า เทคโนโลยีต่างๆ และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ เข้ามามีบทบาทอย่างมากในวิถีชีวิตของคนประตุม้าห์...ประตุม้า (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียน

เบлагค์คร “วิธีชีวิตคนประตุน่า จำกอดีต...ปัจจุบัน”)

ย้อนเวลาตามหาประเพลี่....

ตำนาน “งานประเพลี่สมัยพุทธกาล” ในกัลปที่ 92 นับแต่ภารกัลปีปัจจุบันไปถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระนามว่า “ปุสตะ” พระพุทธบิดาทรงพระนามว่า “พระเจ้าชัยเสนา” พระพุทธมารดา มีพระนามว่า “ศิริมา” พระเจ้าชัยเสนา ยังมีพระราชบุตรอีก 3 พระองค์ ต่างพระมารดาและเป็นพระกนิษฐาภาคของพระปุสตะพระพุทธเจ้า ราชบุตร ทั้ง 3 นี้ มีเจ้าพนักงานรักษาคลังหนึ่งเก็บส่วยในชนบท กาลต่อมา พระราชบุตรทั้งสามมีพระราชประสังค์จะบำเพ็ญกุศลบำรุงพระศาสนา ผู้เป็นพระเชษฐา คลอดไตรมาส จึงขออุลօนนุญาตแก่พระบิดา เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว พระราชบุตรทั้งสามจึงตรัสสั่ง เจ้าพนักงานผู้เก็บส่วย ในชนบทของพระองค์ให้สร้างวิหาร ครั้นสร้างเสร็จแล้วพระราชบุตรทั้งสาม จึงนำเสด็จพระพุทธเจ้าไปที่วิหารและภูลotaวยวิหารแก่พระ-ศาสดา แล้วสั่งเจ้าพนักงานรักษาพระคลัง และพนักงานเก็บส่วยว่า เจ้าจงดูแล และจัดของเครื่องของจันถวายพระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุ 90,000 องค์ที่เป็นพุทธบริวาร และตัวเราทั้งสามกับบริวารทุก ๆ วัน ตลอดจนไตรมาสเดียว ตั้งแต่วันนี้ไป เราชกไม่พูดอะไร ตรัสแล้วก็พำบิวาร 1,000 องค์ สามาทานศิล 10 แล้ว ประทับอยู่ในวิหารตลอดไตรมาส เจ้าพนักงานรักษาพระคลัง และเจ้าพนักงานเก็บส่วย ผลัดกันดูแลงานวัดตามความประสังค์ ของพระราชบุตรทั้งสาม ด้วยความ-เคราะห์ ครั้นนี้ชาวชนบทบางพวกจำนวน 84,000 คน ได้ทำ อันตรายค่าท่านวัดของพระราชบุตรทั้งสาม มีกินไทยธรรมเสียเองบ้าง ให้เก็บบุตรเสียบ้าง เพาโรงครัวเสีย ชานเหล่านี้ครั้งตากยแล้วจึงไปบังเกิดในนรกกาลล่วงไปถึง 92 กัลป จนถึงกัลปนี้ ในพระพุทธศาสนา พระกัลลัสสะปัลสัมมาสัมพระพุทธเจ้า ชนเหล่านี้มีจิตอันอุกศลเมียดเบี้ยนแล้วนั้น ได้มابังเกิดในหมู่ประเทศ ครั้นนั้นกุญย์ทำบุญให้ท่านอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่เป็นเปรตของตน เปรตเหล่านั้นก็ได้ซึ่งทิพย์สมบัติ นานาประการ แต่หมู่เปรตผู้ทำลายเครื่องไทยธรรมพระราชบุตรทั้งสามนั้นหาได้รับส่วนกุศลไม่ เปรตเหล่านี้จึงทูลถามพะรักษกัลลัสสะปัลสัมพระพุทธ-เจ้าว่า ข้าพระพุทธเจ้านี้ พึงได้สมบัติอย่างนี้ บ้างหรือไม่ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าท่านทั้งหลายยังไม่ได้สมบัติ บัณฑิต ต่อไปภายหน้าพุทธกาลแห่งพระโคดม พระพุทธเจ้าญาติของท่านทั้งหลายจักได้เป็นพระราชา ทรงพระนามว่า “พิมพิสาร” และจักได้ถวายทาน แด่พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น แล้วอุทิศส่วนบุญถึงท่านทั้งหลาย เมื่อนั้นแหล่หะท่านจะได้สมบัติดังนี้

การล่วงมาได้พุธันดรหนึ่งถึงพระพุทธศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานี้เจ้าพนักงานผู้เก็บส่วยของพระราชบุตรทั้งสาม ได้มابังเกิดเป็นพระเจ้าพิมพิสาร เมื่อพระเจ้าพิมพิสารได้ฟังเทศนาของพระพุทธเจ้า ก็ได้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผลและได้ถวายไทยธรรมแก่พระพุทธเจ้า แต่หาได้อุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตที่เป็นญาติไม่เปรตที่เป็นญาติเหล่านี้มากอยรับส่วนกุศลอญ เมื่อมีได้รับส่วนกุศลตามความปรารถนา ก็เสียใจ พอกลั่นเวลาตีหนึ่งก็ส่งเสียงร้องประหลาดน่าสะพรึงกลัว ครั้นรุ่งสางขึ้น พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบ

พระเจ้าพิมพิสารจึงอරาชนาพระพุทธเจ้าให้เข้าไปรับเครื่องไทยธรรมในพระราชนิเวศน์ แล้วพระราชาทรงกระทำทักษิณายิก ทรงอุทิศว่าทานนี้จงถึงหมู่ญาติของเรา

ขณะนั้นผู้ประทที่มีความกระวนกระวาย และร่างกายที่น่าเกลียดน่ากลัวก็สูญหายไป กลับมีผิวพรรณงามผ่องใส่ดั่งทอง แล้วพระราชาถวายยาคุณของเคี้ยวอุทิศถึงญาติอีก ยาคุณของเคี้ยวอันเป็นทิพย์ก็เกิดขึ้นในสำเร็จประโภชน์แก่ผู้ประทที่เป็นญาติเหล่านั้น แล้วพระราชาถวายผ้าและเสนาสนะ ทรงอุทิศถึงญาติอีก ผ้าและเครื่องเสนาอาสนะปราสาทล้วนแต่เป็นทิพยาให้สำเร็จประโภชน์แก่ผู้ประท เหล่านั้น ได้ประสบความสุข พระเจ้าพิมพิสารก็ทรงโสมนัสยิ่งนัก

ในครั้งนั้น เรื่องสืบมาว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมเทศนาติโกรกัณฑสูตร ทรงสรรเสริญทานที่ทายกอุทิศบริจากแก่ญาติที่ตายไปแล้วอีกหลายวัน แล้วกล่าวคำอุทิศถึงญาติว่า

“อิท โว ญาติน ใหหุ ลุขิตา ญาติ โยยา” ทานนี้จงถึงญาติทั้งหลาย (ที่เกิดใน前世วิสัย) ขอญาติเหล่านั้น จงมีความสุข (คือ ได้awayผลแห่งทานด้วยความสำรวม) อนึ่งผู้ที่บริจากทานนั้นก็หาไรผลไม่ เป็นการสร้างสมบุญกุศลให้เพิ่มยิ่งขึ้น กลับมีบุญกุศลยิ่งใหญ่ให้ผู้อื่นได้ออนุโมทนาอีก การร้องให้เคราโศกปริเวทนา หาผู้ที่ตายไปไม่เป็นประโภชน์อย่างไรแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว มีแต่การทำบุญอุทิศกุศลเท่านั้นจะได้ผลแก่เขา ในประภ

ตำนานประพลีในอำเภอห้างฉัตร

ประพลี เป็น ประเพณีอุทิศหาผู้ตาย บางที่เรียกว่า ประเพณีเดือน 12 เป็น ประชานในอำเภอห้างฉัตร นิยมอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษของตน คือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุงป้า ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีนี้เรียกกันแต่ละท้องถิ่น ก็มีชื่อแตกต่างกันไป บางจังหวัดในภาคเหนือเรียกประเพณีอุทิศหาผู้ตายว่า ประเพณีเดือนสิบสองบ้าง ประเพณีปล่อยผีปล่อยประตบบ้าง ตรงกับภาคกลางว่า “ตรุษสารท” ปักย์ได้เรียกว่า ประเพณีเดือนชิงประต และทางภาคอีสานก็คือ ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประเพณีที่ก่อถวายในท้องถิ่น ของตน สำหรับการอุทิศหาผู้ตายของอำเภอห้างฉัตร มีประเพณีสืบต่อกันมาเนื่องในการอุทิศกุศลแก่ ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วถือกันว่าในเดือน 12 เหนือขึ้น 1 ค่ำถึงเดือนแรก 14 ค่ำนั้น พระยาเมรุราชได้ปล่อยวิญญาณสัตว์ผู้ตายกลับมาสู่เมืองมนุษย์ เพื่อขอรับเอาส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องลูกหลานจะได้พ้นจากภราวดแห่งประตอสูรกายทั้งหลาย ดังนั้นการปฏิบัติต่อประเพณีก็ด้วยการกราบตัณฑุ ต้องการให้บุคคลผู้เป็นที่รักพบกับความสุขในโลกจึงได้ทำสืบต่อ กันมา (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนห้างฉัตรวิทยา “ข้อมูลเวลาตามหาประพลี”)

เปรต เป็นผีตามความเชื่อของชาวบ้าน มีรูปร่างสูง โง่ง เท่าต้นตาล ผนຍາວ คอຍາວ ผอม โซ ตัวดำ ห้องโotope มือเท่าใบตาล แต่มีปากเท่ารูเข็ม และเปรตจะหิวอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากกินอะไรไม่ได้ จึงชอบมากอส่วนบุญในงานบุญต่างๆ ซึ่งเมื่อสะสมบุญได้แล้วเกิดใหม่ชาตินี้จะได้ไม่ต้องทุกข์ทรมานอย่างที่เป็นอยู่

คำว่า เปรต คำนความหมายทางพุทธศาสนา แปลว่า ผู้ลະ โภกนี้ไปแล้ว ผู้ตายไปแล้ว ในทางพุทธศาสนาหมายถึง สัตว์พวงหนึ่งที่เกิดในเปรตสิสัยซึ่งเป็นอนายกุมิ ๑ ใน ๔ ซึ่งประเภทของเปรตมีหลายประเภท เช่นประเภทหนึ่งเรียกว่า ปรทตุปชีวิเปรต คือเปรตที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยส่วนบุญที่มีผู้ทำอุทิศให้ หากไม่มีส่วนบุญที่มีผู้อุทิศให้ก็มักจะกินเลือดและหนองของตัวเองเป็นอาหาร โบราณมีความเชื่อที่ว่า ถ้าไครทำร้ายพ่อแม่ ชาตินี้จะไปเกิดเป็นผีเปรต

การทำพลีกรรมแก่ผู้ล่วงลับ ไปแล้ว หรือการทำบุญอุทิศไปให้ผู้ตายว่า เปตพลี หรือ บุพเพปตพลี

คำตอนสุดท้ายจากร่างที่ถูกเลือก.....

ความตายเป็นสิ่งที่ตัวเรา เกิดขึ้นกับทุกคนหลีกเลี่ยงกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ เมื่อคนรักของเรา ได้จากไปโดยไม่มีวันหวนกลับ สิ่งที่มนุษย์เราฝ่าหัวและรอคอยมาเนื่นนานที่จะได้ออยู่และมีความสุข ด้วยกันตลอดกาลอาจดับลงเมื่อมีคนใดคนหนึ่งได้จากไปก่อนและหากมนุษย์เราซังไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ ที่อาจจะเดียวกับการกระทำที่อาจมองข้ามไป เรื่องเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงการมีความรัก ความห่วงใยที่ต่างคนต่างมีและมอบให้แก่กัน ถึงแม้ร่างกายจะสูญเสินแต่เมื่อจิตใจคนเราได้ผูกพันและมีความรักให้กันนั้นย่อมตัดจากกันได้ยาก การสูญเสียง (การเข้าทรง) จึงเป็นหนทางในการเชื่อมโยงความรักเมื่อแต่ละคนได้ออยู่ในภพภูมิที่ต่างกัน เพื่อจะได้พูดคุยและถ่ายทอดในเรื่องความเป็นอยู่ที่ต่างฝ่ายต่างห่วงกันภายในครอบครัวที่ผ่านคนกลางคือ ร่างทรง ผู้ที่สามารถสื่อสารอัญเชิญ วิญญาณมาสิงร่างเพื่อให้ได้พูดคุยได้สัมผัส ใช่ว่าแต่ละคนจะเป็นคนกลางเป็นร่างทรงได้ทุกคนต้องขึ้นอยู่กับการกระทำของแต่ละคนเป็นผลกรรมดีหรือกรรมชั่วที่ต้องชดใช้เป็นคำตอนสุดท้ายที่ได้จากร่างที่ถูกเลือก ฉะนั้นความเชื่อในเรื่องนี้จึงเป็นเครื่องยืดเหนี่ยวจิตใจและเป็นเอกสารลักษณ์ของชาวพื้นเมืองที่ได้สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนห้างพัตรวิทยา “สืบสานตำนานการเข้าทรง สูญเสียง...คำตอนสุดท้ายจากร่างที่ถูกเลือก”)

นอกจากนี้ยังมีประเพณีของชาวลำปางอีกมากมาย เช่น ประเพณีล่องสะเปา jaws เมืองลำปาง (ยุววิจัยโรงเรียนเทศบาล 4 บ้านเชียงราย “ประเพณีล่องสะเปาแห่งแห่งแม่น้ำวังในวันปีปีง”)....

การละเล่นผีประเพณีบ้านເຫົາ (ยุววิจัยโรงเรียนแม่ถอดวิทยา “ข้อนดีตการละเล่นผี ประเพณีบ้านເຫົາ”) ...ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์...สืบสานตำนานในตลาดล่องข้าว (ยุววิจัยโรงเรียนปงแสงทองวิทยา “สืบสานตำนานในตลาดล่องข้าว”)....สืบสานภูมิปัญญา ปัญหาชาวบ้าน น้ำมันต้มเมือง

(ยุววิจัยโรงเรียนแม่ถอดวิทยา “สืบสานภูมิพญา ปัญญาชาวบ้าน นำมานต์เมือง”)...ส่วนสักขยา ภูมิพญา ผ้าทอทุ่งกวัวว (ยุววิจัยโรงเรียนทุ่งกวัวววิทยาคม “ส่วนสักขยา ภูมิพญา ผ้าทอทุ่งกวัวว” และ “ภูมิพะหมา สี้อมผ้าทอบ้านเขา”)...ภูมิปัญญาแกะสลักและชีวิตวิถีบ้านหลุก (ยุววิจัยโรงเรียนบุญวายวิทยาลัย “ภูมิปัญญาแกะสลัก วิถีชีวิตบ้านหลุก” และยุววิจัยโรงเรียนสุนทรศึกษา “นักแกะลายรุ่นเดอ”) ...ย้อมรอยที่บนดอยป่าหมี (ยุววิจัยโรงเรียนเมืองปานวิทยา “ย้อมรอยที่บนดอยป่าหมี”)

อาชีพของชุมชน

ส้มเกลี้ยง สืบต้นนาเมืองเดิน...ส้มเกลี้ยงกับประเพณีท้องถิ่น

ด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกับอำนาจเดินส้มเกลี้ยงจึงขาดไม่ได้ในประเพณีหรือพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ถึงแม้สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ส้มเกลี้ยงก็ยังคงอยู่เป็นส่วนสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมทางความเชื่อ หรือการดำเนินชีวิตอยู่ด้วยเช่นในอำนาจเดิน งานประเพณีตามก່วยສลาກ หรือ สลาກภัตรหากเรียกตามพจนานุกรมไทย จะเห็นได้ว่าทุกๆปีมีการทำบุญตามก່วยສลาກเพียงครั้งเดียว ชาวพุทธในอำนาจเดินจะร่วมกันสร้างกุศลโดยจะทำชาล侗มื้อนมา เพื่อให้เป็นภานะไส่เครื่องทำบุญ ปัจจุบันนี้ใช้ตะกร้าหรือถังแทนแต่ก็ยังคงยังมีอยู่ไม่น้อยที่ยังใช้แบบเดิมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ ประเพณีตามก່วยສลากนี้มีมานานมากแล้ว อยู่คู่กันมา กับส้มเกลี้ยงทุกครั้งที่มีประเพณีตามก່วยສลากจะต้องมีส้มเกลี้ยงเป็นส่วนที่สำคัญเสมอ ภายในก່วยສลากจะประกอบไปด้วยของที่รับประทานได้ทั้งหมด เช่น เกลือ พริก ของคาว ของหวาน ผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดในก່วยສลากของชาวพุทธในอำนาจเดิน คือ ส้มเกลี้ยงทุกๆครั้งที่มีประเพณีประจำปีนี้ขึ้น จะมีวันที่เตรียมการตามก່วยສลากรึกว่า วันด้า เป็นวันที่ต้องเตรียมของทั้งหมดใส่ในตะกร้า หรือชาล侗 พอดีวันตามก່วยສลากทุกคนก็จะไปจับของทั้งเพื่อวางแผนก່วยສลากแล้วเอกสารด้วยแผ่นยารา ที่ชาวบ้านเรียกวันว่า เส็น ไปรวมกันที่วิหารแล้วจะมีเจ้าหน้าที่คลุกเคล้าให้แยกออกจากกันแล้วก็แจกให้กับพระเพื่อตามก່วยສลาก(ถวายສลาภภัตร) การตามก່วยສลากนี้ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

ทุกครั้งที่มีประเพณีตามก່วยສลากจะต้องมีส้มเกลี้ยงอยู่ในก່วยສลากเสมอ พวกราได้ไปสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ ท่านยังไม่ทราบสาเหตุที่ทำไม่ต้องใส่ส้มเกลี้ยงในก່วยສลากรู้แต่เพียงว่าจะต้องใส่ทุกครั้งขาดไม่ได้ อาจจะเป็นวิธีอนุรักษ์ส้มเกลี้ยงไว้ก็อาจจะเป็นได้ อาจเป็นเพระเหตุนี้ที่ยังคงมีส้มเกลี้ยงให้เราได้เห็นได้ ส้มผัสนจถึงทุกวันนี้ (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียนเดินวิทยา “ส้มเกลี้ยงสืบสานต้นนาเมืองเดิน – แก้วโภปั่งข่าน มนต์บลังที่กำลังจางหาย”)

ภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม

จะดูแล ภาษาไทยลือ...

ประวัติศาสตร์....ภาษาไทยลือ

ประวัติศาสตร์ คือ เรื่องในอดีตที่มีการกระทำ คำพูด เรื่องเล่า ที่มีอยู่หลายกาลเวลาที่ผ่านมา ทั้งเรื่องสนุก รวมไปถึงสุกรรม...แต่จริง ๆ แล้วประวัติศาสตร์นั้นคือเรื่องที่ผ่านมาต่างหาก ปักต่อปัก การเล่าและสืบทอดต่อกันมา

จะเห็นว่า...ประวัติศาสตร์นั้นไม่ได้หายไปไหนเลย เพียงแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามค่านิยมสมัยใหม่ที่ผ่านนั้น การรักษาสืบทอด ติดตาม ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้คงความเป็น ประวัติศาสตร์ไว้ได้ จากการฟังและการเก็บข้อมูลบางอย่างจากผู้ที่ผ่านเรื่องราวเหล่านั้น ไม่ว่าจะมาจาก คนใกล้ตัว พ่อ แม่ ปู่ ย่า...การได้ฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าตื่นเต้น และน่าประทับใจ

วัฒนธรรมก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งต่อสังคมไทยและสังคมโลกประเทศ ของเรา หลาย ๆ ชาติที่ไม่ได้คงความเป็นชาติไว้อยู่เสมอไป เนื่องจากวิวัฒนาการต่าง ๆ ได้เข้ามายิ่งทำให้ เกิดการผสมผสานขึ้นมา กลายเป็นอารยธรรมตะวันตกบ้าง อารยธรรมตะวันออกบ้าง สุดแต่ว่าจะรับมา ทางใดเป็นส่วนใหญ่

การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ก็เปรียบเสมือนการทำหนังเก่าให้เป็นหนังชีนใหม่ แต่...สังคม ความงามในจุดเด่นจุดหนึ่ง ไว้อยู่ในตัว มีความเป็นประวัติศาสตร์ ได้กลิ่นของความเป็นสมัยก่อนที่ยังคงเดิม คงตัวและคงที่อยู่เสมอ

ไทยลือ เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูล ไทยกลุ่มนั้นก็ว่าได้ ซึ่ง

มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเขตสิบสองปันนา ตะวันตกเฉียงเหนือของจีน นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ตามที่รับกลุ่ม แม่น้ำ และที่ราบระหว่างหุบเขา

มีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตคล้ายกับคนล้านนา บริโภคข้าวเหนียว เป็นอาหารหลัก นับถือพิธี เช่น พิบ้าน พิเรือน และพิเมือง เป็นต้น

นอกจากนี้ ชาวไทยลือยังตั้งถิ่นฐานอยู่ทางภาคตะวันออก เนี่ยงหนือของรัฐบาลในสหภาพพม่า อีกด้วย ไทยลือมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานหลายยุค นับตั้งแต่การอพยพจากสิบสองปันนาเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ในภาคเหนือของลาว ในสมัยอาณาจักรล้านช้างในอดีต

ในปัจจุบันชาวไทยลือได้กระจายกันตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงราย และพะเยา

จังหวัดลำปาง มีหมู่บ้านไทยลือที่ตำบลคลองลี้วัยแพะ อำเภอ เมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคล้อวัยหลวง เป็นหมู่บ้านแรกที่ชาวไทยลืออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางราว 6 กิโลเมตร บ้านคล้อวัยแพะ บ้านคล้อวัยฝาย บ้านคล้อวัยกลางและบ้านคล้อวัยม่วง และยังมีตำบลลันนาโจร อำเภอแม่ทะ มี 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่ปุ่ง และบ้านช่องห้า ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับตำบลคล้อวัยแพะ

พื้นที่ของตำบลคล้อวัยแพะ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง รอบๆ หมู่บ้านเป็นทุ่งนา มีป่าละเมาะบางส่วน มีต้นไม้ใหญ่บริเวณหมู่บ้าน ตำบลคล้อวัยแพะมีภูเขาอยู่ทางด้านตะวันออก คือ ดอยม่วงคำ เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำหัวแม่ปุ่ง ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านไทยลือ

แต่เดิมคนไทยลืออาศัยอยู่ในเขตสิบสองปันนา มนตลงวน ประเทศาธารณรัฐประชานจีน แต่ต้องอพยพหรือโยกย้ายถิ่นฐาน เนื่องจากอิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซง มีการแย่งชิงอำนาจเกิดขึ้น จึงต้องย้ายถิ่นแตกออกจากสิบสองปันนา และกระจายออกมายังทุ่งนาอยู่ในหลายจังหวัดของภาคเหนือ บางกลุ่มที่อพยพาจึงถือว่าทางการเมืองและบางกลุ่มอาจย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาพื้นที่ทำกินที่เหมาะสม

ตำบล คล้อวัยแพะ จังหวัด ลำปาง คือ อีกพื้นที่ที่มีคนไทยลือเข้ามาอาศัยและใช้เป็นแหล่งทำกิน มีจำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้าน คล้อวัยฝาย (หัวฝาย) หมู่บ้าน คล้อวัยกลาง หมู่บ้าน คล้อวัยหลวง หมู่บ้าน คล้อวัยแพะ และหมู่บ้าน คล้อวัยม่วง

เดิมมีบ้านแค่ 2 – 3 หลัง มีศาลากลางบ้านไว้ให้คนทำบุญ คือ คล้อวัยหลวง เวลาผ่านไปจึงมีบ้านหลายหลัง เรียกว่า ไทยลือ และได้กระจายออกไปโดยรอบเกิดเป็นชุมชนไทยลือขึ้นมา (ข้อค้นพบของยุววิจัย โรงเรียนเบлагค์นอร์ “ตะดูไว...ภาษาไทยลือ”)

Bodyslam รุ่นแก่

พิธีกรรมอะไรมีบ้างในวงปี้พาทย์

จากการสัมภาษณ์

1. ขึ้นบันตั้ง

ผู้ทำพิธีขึ้นบันตั้งต้องเป็นผู้ที่บวชเรียนมาก่อน เป็นหน้อย หรือ เป็นหนานาเท่านั้น หากคนดิบขึ้นบันตั้งจะผิดครู เนื่องจากครูแห่แรง (ศักดิ์สิทธิ์)

บันตั้งวงป้าไคร้ 1

1.1 เครื่อง แปด คือ savvy ดอกไม้ 8 ลาย แต่ละลาย ฐาน 2 ดอก หมาย พลุ 8 ลาย การทำส่วยไม่ให้มีลักษณะปากเปิด

1.2 เงิน 36 บาท

1.3 หมาย 1 หัว

1.4 เหล้า 2 ขวด (ขึ้นบันครู 1 ขวด ปลดบันครู 1 ขวด)

2. เข้าเล่นเครื่องดนตรีต้องไหว้
3. ปลดขันครุ
4. หลังจากงานแห่ ต้องเลี้ยงครุ ด้วยเหล้าไห ไก่ 1 คู่

คำขึ้นขันตั้งครุ

สิทธิ สิงห์ สัตตนาคร ปันจี ปิดสะนู อินตา เอกะ ยะชา นะเวเตวา ปันจะ พรหมมา
สะหังปะติ เตัวะ ลากา อัตตะ อะระหันต้า ปันจุ พุทธา นะมามิ

คำปลดขันตั้งครุ

สิทธิกิจจิ่ง สิทธิกัมมัง กาลิยะ ตะถาคะ โต้ สิทธินาโโพ นิรัน กะนัง สิทธิเขต ใจโน
สิทธิกัมมัง ประชูธิเต้ สับปะสิทธิ พะวันตุเต

ต่อด้วยคำไหว้พร

ในวงป่าไคร 1 พ่อหนานจู ตีจะมะโน เป็นผู้ขึ้นขันตั้งครุ ได้รับการสืบทอดมาจากพ่อ
อาจารหนานอี้ยง ชมพู ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว

การสืบทอด ส่วนใหญ่ให้กับลูกหลาน ส่วนคนนอกตระกูลต้องมีการขอขึ้นขันครุใหม่
จากครุที่จะให้สืบทอด

การไหว้ครุ

การไหว้ครุดนตรีแบบที่นิยมปฏิบัติในภาคกลางนั้น ไม่ปรากฏในวงการดนตรีแบบพื้นบ้าน
การไหว้ครุมีอยู่สองลักษณะเรียกชื่อเหมือนกันว่า “การคำหัวครุ” อาจเรียกในที่นี้ว่าการคำหัวครุ
(ที่ไม่มีตัวตน) กับการคำหัวครุที่มีชีวิต

การคำหัวครุที่มีชีวิต นักดนตรีจะนำอาเครื่องเครื่องมาตอก ดอกไม้ ธูป เทียน
นำส้มป่อย ใส่ขันหรือพานอาจมีเครื่องบวิวาร เข่น ผ้าขาวม้า เสื่อหม้อห้อม ผ้าขนหนู หรือของกินของใช้
ซึ่งมีตั้งแต่ ห้อม กระเทียม เครื่องกระป่อง ผลไม้ต่างๆหรืออาจมีเงินใส่ซองซึ่งจะใส่เท่าไหร่ขึ้นอยู่กับฐานะ
ของนักดนตรี

นอกจากการแสดงความการไหว้แล้ว ยังมีนัยที่แสดงถึงการไปขอมาอภัย ตามจารีตเมืองเหนือที่ว่า
ไปขอสูมาและขอพรมานเป็นมงคลแก่ตน

พิธีการในการดำเนินการเป็นไปอย่างเรียบง่าย โดยนักดนตรีหรือผู้น้อยจะนำเอาเครื่องการะที่เตรียมมาใส่ในพาน นำเอานำส้มป้อมเทรวมกับขันนำส้มป้อมของครู ศิษย์ประคุณพานและนำส้มป้อมให้ครูพร้อมกับกล่าวขออภัยและขอพรจากครู ขณะที่ครูกล่าวในพระศิษย์ประคุณมีอัรพ์ฟังอย่างสงบ เมื่อครูกล่าวจบเปล่งเสียงสาขพร้อมกัน จากนั้นครูวักอาบน้ำส้มป้อมมาลูบศีรษะเป็นอันเสร็จพิธีดำเนินการครู

การขึ้นขันครู

ขันครูหรือตั้งคือเครื่องบูชาครูบรรจุในพาน หรือขัน ซึ่งประกอบด้วย ขุป เทียน ดอกไม้ หมาก พลุ ผ้าขาว ผ้าแดง เบี้ย ข้าวสาร สรุรา กล้วย มะพร้าว บางครั้งมีนำส้มป้อมและที่ขาดไม่ได้คือเงินค่ากำนล ในการถวายไปบรรลุในสถานที่ซึ่งไม่มีพานหรือขัน ก็อาจใช้ถุงหรือภาชนะ เช่น กระถาง แทน

ความเชื่อของชาวเหนือเกี่ยวกับขันตั้งหรือขันครูนั้น มีอยู่ในงานพิมือ และงานช่างทั้งหลาย เป็นต้นว่า ช่างปี่ ช่างซอ(ขบซอ) ช่างแต้ม(วดເບີຍ) ช่างตอง(ແກະສັກ) ช่างฟ้อน ช่างไม้ ก่อสร้าง (ສ່າແປລັງນ້ຳ) นักดนตรี(ช่างນ່ວນ) นักมวย กล่าวคือวิชาชีพ หรือวิชาฝีมือเหล่านี้ต้องมีครูเป็นผู้ประสิทชີประسانวิชาให้ และมีครูเป็นเจ้าของวิชานั้น ๆ อาจเป็นครูปู่จุบัน หรือครูที่ล่วงลับไปแล้ววิชา บางอย่างแม้ว่าไม่มีครูสอนให้โดยตรง แต่เมื่อจะประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ก็จะต้องขวนขวยหาครูหรือมีครูเข้าไว้ก่อน ดังคำกล่าวว่า “ศิษย์มีครู”

เครื่องขันตั้ง

เครื่องขันตั้ง หรือขันครูวงพาย เรียกว่า เครื่อง 8 (เครื่องอย่างละเอียด) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องขันตั้งที่คล้ายกัน บางแห่งอาจแตกต่างกันน้ำ

1. เทียนคู่นาท(เทียนชี้ผึ้งนำหนัก1นาท)	8	เล่ม
(ใช้เทียนไขขนาดย่อมแทน)		
2. เทียนคู่เพื่อง(เทียนชี้ผึ้ง นำหนัก 1 เพื่อง)	16	เล่ม
(ใช้เทียนขนาดเล็กแทน)ใส่ล่งในสาย ๆ ละ 2 เล่ม		
3. สาย(กระสายหรือกรวย)ใส่ดอกไม้และขุป	8	สาย
(แต่ละสายใส่ดอกไม้และขุปอย่างละ 3 ดอก)		
4. สายใส่พลุ 8 คำ มากก้อม 8 ก้อม	8	สาย
(ก้อม=ขนาดย่อมพอเหมาะสม)		
5. หมาก	1.300	

(หมายเหตุร้อยเป็นสิบ 1 หัว(มี 10 ใหม่หือเส้น)กับอีก 3 ใหม่บางแห่งใช้หมาย 1 หัว กับพูลอีก 1 มัด)

6. เบี้ย 1.300 ปัจจุบันประมาณเอาว่ามีจำนวน	1	ได้
7. ผ้าขาว ผ้าแดง (จำลองขนาดเท่าฝ่ามือก็ได้) อ่าย่างละ	1	ฝีน
8. มะพร้าวอ่อน	1	ทะลาย
9. กล้วยดิน	1	เครื่อ
10. ข้าวสาร(ใส่ถ้วยขนาดเล็ก)	1	ถ้วย
11. เหล้าขาว หรือเหล้าตามที่หาได้ในห้องถิน	1	ขาว
12. เงินบูชาครูหรือค่ากำนัลครู	5.25	บาท
(อาจไม่เท่ากันแล้วแต่ครู บางแห่ง 25-32.25บาท)		
13. น้ำส้มป่อย	1	ขัน

การยกขันตั้ง

การยกขันตั้งกระทำใน 2 กรณีคือ เกี่ยวกับการสืบทอดหรือการมอบตัวเป็นศิษย์ซึ่งเป็นที่เข้าใจของผู้คนในปัจจุบันว่าการยกครูหรือการขึ้นครู อีกกรณีหนึ่งการยกขันตั้งกระทำก่ออุบัตกรรมดูดี

การยกขันตั้งหรือยกครูในกรณีเกี่ยวกับการสืบทอด

คือพิธีกรรมที่ศิษย์ใหม่นำเอาเครื่องสักการะมาบูชาให้ครู เพื่อแสดงความประสงค์ที่จะสืบทอดวิชาดุณศรี โดยถูกศิษย์หรือคณะศิษย์ทั้งหลายนำเครื่องสักการะใส่ขันไปที่บ้านครูหรือเอาเครื่องสักการะไปใส่ขันของครูก็ได้ หากข้างครูมาสอนในหมู่บ้านจะเตรียมขันให้พร้อม ณ สถานที่เรียนดุณศรี เช่น ที่ศาลาวัด หรือศาลาหมู่บ้าน โดยขันตอนมีดังนี้ ครูรับขันจากศิษย์เรียกขันนี้ว่าศิษย์อาขันมา ยืนโยงให้จากนั้นครูยอขันขึ้นเหนือศีรษะกล่าวคำพรวนนาซึ่งเรียกว่า สำาชี

สำาชี หรือคำเรียบเรียงของอัญเชิญครูนาอาจารย์ของนุญาตถ่ายทอดเพลงให้แก่ศิษย์ ของพระจากครูขอให้การสืบทอดครั้งนี้เป็นไปด้วยดีและขอให้ครูคุ้มครองปกปักษ์มาอย่าให้มีอันตรายมา กล้ากรายตาม โวหารของแต่ละคนพร้อมกำกับด้วยค่าตา จากนั้นเปิดขวดสุราrinใส่แก้ว เอาออกไม่จุ่นลงไปในแก้วสุราประพรหมเครื่องดุณศรีทำการปิดขวดสุราเก็บไว้กับขันตั้งซึ่งแขวนไว้กับสาแหกหรือหิ่งบางรายอาจนำส้มป่อยในขันมาลูบหน้าและศีรษะแล้วจึงส่งให้ศิษย์ทำตาม หากศิษย์มีลายคนก็อาจพรມน้ำส้มป่อยให้ เป็นอันเสร็จพิธีขันตั้ง จากนั้นทำการต่อเพลงหรืออาจนัดหมายกันมาฝึก

การยกขันตั้งก่อนบรรเลง

การเล่นดนตรีพื้นเมืองที่เป็นดนตรีพิธีกรรม เช่น วงปีพาย และวงตอกเสียงนั้นต้องมีการยกขันเสียก่อน ผู้ทำพิธีคือหัวหน้าวงหรือนักดนตรีวัยอาวุโส ส่วนมากวงดนตรีจะตกลงกับฝ่ายเจ้าภาพหรือผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหาเครื่องขันตั้งให้ในกรณีที่เจ้าภาพไม่สามารถจัดเครื่องขันตั้งได้ วงดนตรีก็จะจัดเครื่องขันตั้งไปเอง

การปลดขันหลังจากบรรเลงดนตรี

หลังจากได้ยกขันก่อนบรรเลง ไปแล้วเมื่อได้เวลาสมควรเลิกการบรรเลง นักดนตรีจะบอกให้เจ้าภาพนำสุรนาให้ออกหนึ่งขวดเพื่อทำพิธีปลดขัน ผู้ทำพิธีใช้สองมือจับขันพร้อมกันล่าวพร瑄นาขอคุณและขอลาครุณารายก์ให้ครุคุณครองรักษาให้อยู่ยืนเป็นสุขจากนั้นนำสุรนาประพรນหรือเทราดเครื่องดนตรีและที่พื้นดินอีก สรุบที่เหลือนักดนตรีอาจคืนกินในงานหรือนำคืนที่บ้าน

คำรำริรำไหรหรือคำเรียนเรียงในพิธียกขันหรือยกครุ

“เออ... วิษณุครูบา ครูเค้า ครูปลาย ครูตาย ครูยัง ครูนั่ง ครูสั่ง ครูสอน พ่อสถาแหเอล้อ พ่อสถาดี พ่อเฒ่าหลานเป็นเค้า พ่อน้อง พ่อสถาเต้า พ่อเฒ่าน้อยมา... ออยที่ไหน บัดเดียวนี้ บรรดาลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลาย ก็โครงขอหัดเล่นดนตรี ผู้ข้าจะได้เป็นคนสั่งคนสอน ก็ขอหื้อท่านมารยເอยังขันตั้งเครื่องบูชา ที่ผู้ข้าทั้งหลายนำมาระวังได้เก... (ระบุชื่อผู้เป็นลูกศิษย์)... ขอหื้อท่านได้รับໄວเป็นศิษย์ หื้อขาดทั้งหลาย ผู้นี้ได้รำเรียน เป็นไปด้วยดี พร้อมกันนี้ก็ขอหื้อท่านมารับอา拿້าเหล้า น้ำยาด กินทวยกัน”

ตัวอย่างคำกล่าวขึ้นขันอีกแบบหนึ่ง จาก นายเสนอห์ มะโนธรรม

“สาข สาข ครูนาอาจารย์ มีตึง (ทั้ง) สามสิบสอง ครูเค้าเก้าสิบสอง ครูหลวง มีตึงลูก ครูนั่ง ตึ่งสั่ง ครูสอน ครูเชิง ครูชายลายค้อน ครูเลขครูยันต์ ครูว่านครูยา ครูตำรับตำรา ครูเวทย์มนต์ ครูโคน คาด ครูมะโน ก.ช. และ ก-อา-กา ครูอักขระอักษรอมและไทย อะ อ่า อิ อุ อู ออ โอ กะ ชี คะ คะ จี วะ วะ วะ สาหัน จุ่งม้าม้วสุมประชุมห้อล้อมตัวข้าผู้เป็นศิษย์ ไส มะ เล สะ” (เสนอห์ มะโนธรรม)

ໃຫ້ສີຍໍທີ່ມາຝາກຕົວວ່າຕາມດັ່ງນີ້

ຕຸ້ສະນະໂສ ນະໂມພູທ້າຍະ ນະ ມະ ພະ ຖະ ຈະ ພະ ກະ ສະ

ຄໍາຮ່າງຮ່າງໃນພິທີປັດຂັນຕັ້ງ

“ເອົ...ວິ່ມຜູກຮູບາ ຄຽກເກົ້າ ຄຽບປາຍ ຄຽວຕາຍ ຄຽຍັງ ຄຽນັ້ງ ຄຽນອນ ຄຽສັ້ງ ຄຽສອນ ພ່ອສລ່າເໜີ້ອ
ພ່ອສລາດີ ພ່ອເຫຼັກຕານເປັນເກົ້າ ພົນ້ອງ ພ່ອສລາຕັ້ງ ພ່ອເຄົານ້ອຍນາ...ອູ່ທີ່ໄຫນ ບັດນີ້ ບຣາດາລູກສີຍໍລູກຫາ
ທັ້ງຫລາຍອັນໄດ້ແກ່... (ຮະບູ້ຂ່ອຜູ້ເປັນສີຍໍ)...ກີໄດ້ເປັນຄົນຕຣິກັນດີແລ້ວລະ ບາງພ່ອງກີມີນຳມືວລເຕັ້ງຕິງບົ້ມາ
ພ່ອງກີໄດ້ພອງຈານ ຜູ້ໜ້າກີຈະຂອບຂອບລົງຂັນເທິຍ ກົບໃຫ້ລະໃຊ່ຂ່ວາງ ລົງເວລາກີຈະໄດ້ຮັບມາສັ່ງມາສອນແໜ່ນ
ປັດຂັນແລ້ວ ຈະຫຍແສນກົບໃໝ່ ທ້ອງມັນກົບໄດ້ຕັນເໜ້ມອ່າພຣິກອູ່ບ້ານແໜ້ອ ເກລືອອູ່ບ້ານໄດ້ ມັນກີ່ອ
ເງິນບາທ ເງິນເື່ອງ ຜູ້ໜ້າກີຂອດປັດຂັນລົງເຫີຍກ່ອນ ກົບຂອ້ອ່າທ່ານມາຮັບເອາຍັງຂັນຕິ່ງເກວ່ອນນູ້ຫາ ທີ່ຜູ້ໜ້າທັ້ງຫລາຍ
ນຳມາຄາຣະ ພຣ້ອມກັນນີ້ຂໍອ້ອ່າທ່ານໄດ້ໂປຣດ້ານວຍອວຍພຣ້ອເຫຼາທັ້ງຫລາຍໄດ້ອູ່ຍືນເປັນສຸງ ມີສົມປົມງົມາດີ
ມີມືອ ແກລ້ວຄລາດຈາກອັນຕຣາຍໃດໆຈຸ່ງອ່າມາໄກລົມາກລາຍ ຈາກນີ້ກົບຂອ້າທ່ານມາຮັບເອານຳເໜີ້ລ້າ ນໍ້າຫຍາດ
ກິນຕາຍກັນ ກົບຂອ້ອ່າທ່ານຈຸ່ງອ່າຍ່າໄດ້ຕິດອ່າໜອຍ້າ ເນື້ອ”

ຄາດາກຳກັບກາຍກັນແລະປັດຂັນ

ສີທີສີທັງ ສີທີກັນມັງ ສີທີອີຕິປິໂສ ສີທີເທົວ

ສີທີກະຕາ ສີທີກະເຕ ສີທີອິຍັນປີ

ພຸທັນ ຂັ້ນເມ ສັງໝັ້ງ

ຮັດຕັ້ງ ຮັດຕັ້ງ ປັກສູງ

ເອເຕ ສຸຂຕີ ໂທນຕຸ

ສຽງການສຶກພາບວ່າ ຄວາມຄົດເກີ່ຍກັບກາຍເລີ່ມຕົວຕຣິໃນວັດ ໂດຍມີວັດຖຸປະສົງມີເພື່ອກາຮສຽງ
ເນື້ອນານຸ່ມ ມີເພື່ອຄ້າຈຸນພູທະສາສາ ມີເພື່ອສຽງຄວາມຍອນຮັບໃນສັງຄນ ອັນເປັນແນວຄົດເກີ່ຍກັນ
ຄ່າຕອບແທນເປັນຮະບນຄຸລຄ່າຍ່າງທີ່ນິຍົມປົກົບຕິກັນມາແຕ່ດັ່ງເດີມນັ້ນ ປັຈຈຸບັນຄວາມຄົດແບບນີ້ແປລື່ຍືນໄປ
ມີການນຳເອາຄວາມຄົດແບບໃຫ້ຄ່າຕອບແທນເປັນຮະບນມຸລຄ່າ ໂດຍຄົດເປັນຄ່າຈ້າງ ທຳໄຫວ່ງອອນວັດທີ່ອງໃນໜຸ່ບ້ານ
ແປລື່ຍືນໄປເປັນຄົນຕຣິສ່ວນບຸກຄຸລ (ຂ້ອຄັນພົບຂອງຍຸວິຈີໍຍ ໂຮງເຮັຍທ້າງພັດວິທຍາ “ບອດີສະແລມຮຸ່ນເກົ່າ”)

พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์วิชีวิตชาวเมืองปาน

พิธีกรรมนี้เริ่มมาตั้งแต่สมัย ปู่ทวดย่าทวด สืบต่อเนื่องกันมาหลายสิบปีแล้ว ซึ่งพิธีกรรมนี้แต่ละหมู่บ้านจะทำการจัดตามครื่องเหมือนกันหมดในการจัดทำสตว์เราสามารถนำสิ่งของอื่นแทนกากลัวๆได้ ผู้หญิงไม่ควรทำสตว์แต่สามารถนำเครื่องความของหวานใส่ในสตว์ได้ เพราะเชื่อกันว่าการให้ผู้หญิงทำสตว์เป็นสิ่งที่ไม่นิยมกันเมื่อทำแล้วผู้สะเดาะเคราะห์จะไม่หายจากอาการเจ็บป่วย เมื่อทำสตว์เสร็จแล้ว ผู้หญิงจะทำการจัดเครื่องความหวานใส่ในสตว์ แล้วรอให้เวลาผ่านเที่ยงวัน ไปจึงจะทำการสะเดาะเคราะห์ได้ ผู้ที่ทำการสะเดาะเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจาก การอนุไม่หลับ กังวลใจ เจ็บไข้ได้ป่วย หรืออออกจากโรงพยาบาล เมื่อจะเดินทางไปที่ไหนในพื้นที่ไกลๆก็ต้องทำการสะเดาะเคราะห์เพื่อให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ หากเราจะสะเดาะ-เคราะห์เราต้องนำ วัน/เดือน/ปีเกิด ไปให้ท่านดูว่าเราจะต้องทำการสะเดาะเคราะห์แบบไหน ของบางสิ่งในสตว์เราสามารถสมมุติขึ้นได้ เช่น ใช้คินน์มันปั้นแทนรูปสัตว์ต่างๆ เงินใช้เเชมแก้วแทนได้

เมื่อจะทำพิธีผู้ที่ร่วมประกอบพิธีต้องนำกรวยไปให้ผู้นำพิธีกรรมก่อน เพราะเป็นประเพณีที่ ทำกันมานานแล้วเพื่อการพบูชาพระครูที่ก่อตั้งพิธีกรรมนี้ขึ้น (ข้อคืนพบของยุววิจัย โรงเรียนวิชานารี “พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ วิชีวิตชาวเมืองปาน”)

การฟ้อนผีมดผีเมือง

“ความหมายของผีเมือง คือ ผีที่เป็นผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่และเวลาเมีพิธีฟ้อนก็จะมีเฉพาะเครื่องญาติและคนในหมู่บ้านใกล้ๆกันนั้นจะไม่สูบบุหรี่และจะไม่กินเมี่ยง(ใบไม้เน่า)ส่วนคนตระบรรเลงนั้นจะไม่เร็วมาก เพราะส่วนมากผีเมืองจะเป็นผีของผู้สูงอายุที่เป็นเครื่องญาติและเวลาเข้าร่วงจะต้องเดินตามเสียงเพลงจะมีปีกับกลองเป็นเครื่องบรรเลงเพลงท่านนั้น เพราะจะเป็นเสียงที่ชาๆ และไม่มีจังหวะรุนแรงมาก ส่วนความหมายของผีมด คือ ผีที่ไม่มีกำหนดเพศมีทั้งชายและหญิงและจะมีผีจากที่ต่างๆทั้งกุมารทอง พ่อปู่ เป็นต้น ผีมดจะสูบบุหรี่และจะกินเมี่ยง(ใบไม้เน่า)ส่วนคนตระบรรเลงนั้นจะเร็วมาก เพราะผีมดจะมีผีจากทุกวัยที่เป็นเครื่องญาติและไม่เป็นเครื่องญาติใดเวลาเข้าร่วงจะต้องเดินตามเสียงเพลงจะมีปีกกลอง ฉี่ง ฉาน และอื่นๆอีกมาก many เป็นเครื่องบรรเลงเพลง” ความรู้เล่ากันมาจากการ ป้าตือ ทรายจันทร์ หลังจากที่เราถามว่า “มีผีเมืองก็ต้องมีผีมดแล้วมันแตกต่างกันอย่าง ไงนะคะ”

การเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน อดีตการฟ้อนผีเมืองจะมีความสำคัญมากในหมู่เครื่องญาติทั้งใกล้และไกลทุกๆคน ส่วนแล้วแต่เห็นคุณค่าของพิธีนี้กันทั้งนั้น แต่คุณในปัจจุบันกลับไม่เห็นคุณค่า

ของพิธีนี้เลย์ແຕກຕ่างຈາກໃນອົດຕາມາກ ປັຈຸບັນພອດິນພິທີນີ້ກໍທຳໄໝມັນຜ່ານໆໄປໄໝເຄື່ອຍໄສ່ໃຈເທິ່ງນັກແຕ່ສິ່ງທີ່ແຕກຕ່າງກັນມາກທີ່ສຸດກີ່ຄື່ອ ແຕ່ກ່ອນຈະຄາມຄວາມເປັນອູ່ແລະສຸຂພາພ ແຕ່ໃນປັຈຸບັນສິ່ງທີ່ບາດໄມ່ໄດ້ທີ່ຈະຕ້ອງຄາມກີ່ຄື່ອ “ເລບເຄີດ ២ ຕັ້ງ ៣ ຕັ້ງ ໜາກໄມ່ຄູກກີ່ຈະນາໄວຍວາຍກັນຫາວ່າໄມ່ສັກດີສິທິທີ່ຈົງ ອຳຍ່າງທີ່ເລົ່າມາແຕ່ພອຄູກທຸກຄົນກີ່ຈະເຄາພແລະຫຼື້ອຂອງມາຄວາຍເພື່ອຈະຄາມໃນຈຳຕ່ອໄປ “ເໜື່ອຍໃຈແທນພ່ອປູ້ຈົງໆເລຍຄະ”

จะนั่นจึงขอสรุปว่าจากอดีตที่เคยให้การศรัทธาด้วยความรู้สึกที่เคราะห์ด้วยสุดใจสุดจิต แต่ปัจจุบันการพัฒนาความต้องการมีเงินใช้ดังนั้นหากผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วก็ขอให้ช่วย ๆ กันอนุรักษ์ประเพณีด้วยความบริสุทธิ์ใจกัน (ข้อค้นพบยุววิจัยโรงเรียนวิชชานารี “วิถีชีวิตคนอีสานห่างหลัตร กับวัฒนธรรมการพื้นเมือง”)

ความทรงจำร่วมของยุควิจัยฯ จังหวัดลำปาง

ความทรงจำร่วมกันของยุาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง พอจะสรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบ้านแก่เมืองเก่า” “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ของเมืองเค้านะเง้าเชี๊ดช้อยป่าวณี” “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิต อยู่ดีกินม่วน”

ความภาคภูมิใจในตนเอง...เครื่องข่ายก้าลยานมิตร สู่การเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

“บ้านหนูอยู่ที่ตลาดจีน พ่อของหนูกีสนับสนุนให้ทำyuวิจัย “ย่านตลาดจีน” ความเริ่มในความทรงจำ พ่อของกว่า ดีใจที่เด็ก ๆ สนใจ เพราะเป็นบ้านของเรารอง เราก็มีเชื้อสายจีน” (กาญจนารี่อนคำ. กรกฏาคม 2552)

“หนูและครอบครัวมีเชื้อสายจีน เพื่อนของหนูหลายคนและอาจารย์หลายท่านที่หนูรู้จักก็มีเชื้อสายจีน ที่ลำปางมีสมาคม การรวมกลุ่มของคนไทยเชื้อสายจีน หนูสนใจเลยศึกษาอยุ่ววิจัยเรื่อง “เด่นมังกรน้อยในลำปาง” (ดวงกมล วรรธนนท์ศักดิ์ เมษายน 2552)

“ตอนนี้พากหนูก็เริ่มสัมภាយณ์หาข้อมูลบ้างแล้ว เพราะพากหนูสนใจจริง ๆ โดยเฉพาะบ้านป่าเหมี้ยง บندอยสูง บ้านของหนู อาการดีมาก และหนูสนใจที่พ่อเฒ่าแม่เฒ่าปลูกเหมี้ยง ทำเหมี้ยง วันที่ 30 พฤศจิกายน นี้ หนูและคุณครูก็จะไปบันดอยป่าเหมี้ยง ไปสัมภាយณ์พ่อเฒ่าแม่เฒ่าและบุคคลต่าง ๆ ถ้าคุณครูว่าง คุณครูไปด้วยกันนะครับ หนูนอนที่โรงเรียน หนูจะกลับบ้านสักป้าห้าละ 1 ครั้ง” (ฐานนิกร ดยุกี โภจน์, ยุววิจัยจากโครงการ “ย้อนรอยที่บันดอยป่าเหมี้ยง”, พฤศจิกายน 2551)

“นักเรียนส่งเมล์โครงการ ไปเพียง ๑ โครงการ คือ สืบค้นประวัติโรงเรียนแม่กอดวิทยา ที่จริงแล้วมีอีก ๓ โครงการ แต่ส่งไปยังไม่ได้ในช่วงนี้ค่ะ ประกอบกับมีงานหลายด้านที่ต้องทำ พอดีมีประสานงานโทรศัพท์ไปปรึกษา และวันนี้มีโอกาส sama ประชุมที่ตัวเมืองลำปาง นักเรียนก็มาด้วย ถือ

เป็นโอกาสได้พูดคุยกัน เด็ก ๆ นักเรียนเองก็สนใจ โดยเฉพาะเรื่องของ “ประเพณีเกี่ยวกับผีสัตว์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน” ของเด็ก ๆ ที่ผ่านมาตัวพี่ทำแต่เรื่องของงานวิจัยเชิงสุขภาพ เด็กนักเรียนมีความตั้งใจสูงมากในการทำงานจนได้รับรางวัลโครงการวิจัยทางสุขภาพ แต่เรื่องประวัติศาสตร์ท่องถินไม่เคยทำโครงการมาก่อน ทีม Child Watch ของจังหวัดลำปาง แนะนำ จึงอยากจะทำและเรียนรู้ไปด้วยค่ะ” (จินดา ขันธหัตถ์ ครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย “ขอนอคีตการละเล่นผี ประเพณีบ้านเรา”. พฤศจิกายน 2551)

“ตอนแรกผมกับคุณแม่ของน้องก็เป็นห่วงลูก เห็นลูกตั้งใจทำงานมาก กลัวลูกจะเครียด เพราะการเรียนก็หนักอยู่แล้ว แต่ลูกสนใจจริง ๆ ทั้งที่ไม่มีคะแนนอะไรเลย ลูกบอกว่าลูกเองก็เข้าร่วมโครงการที่หลัง แรงบันดาลใจมาจากการไปจั่งหวัดน่าน ที่น่านมีพิพิธภัณฑ์มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ของลำปาง “คุ้มเจ้าหลวงลำปาง” ลูกจะเลียดลูกสันใจ ประทับใจในเรื่องราวของเจ้าหลวงลำปาง คุ้มเจ้าหลวงลำปางของเจ้าหลวงองค์แรก ที่ตอนนี้เหลือเพียงไม้เก็บไว้ที่วัดเชียงราย พอผอมศักดิ์ไปกับลูก ผมก็ได้รับความรู้จนสนุกไปด้วย ที่สำคัญผมกับแม่เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูก จากที่เป็นคนขี้อ้าย ลูกมีความเชื่อมั่นมากขึ้น กล้านำเสนอต่อที่ประชุม การที่ผมได้มาร่วมกิจกรรมในวันนี้ ผมดีใจมาก ผมคิดว่าการเรียนรู้แบบนี้มีคุณค่ามาก เด็กได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจโดยไม่ต้องเอกสารแน่นมาเป็นเครื่องล่อใจ มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลหลายวัย มีโอกาสทัศน์กว้างและลึก ขอบคุณโรงเรียนท่านัง ขอบคุณสกาว. ขอบคุณสถาบัน รามจิตติ ขอบคุณทีมงานลำปางและทุกคนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้” (ผู้ปกครองของนางสาวพิชชาพร สิทธิโชค ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรกฎาคม 2552)

เป็นคนเก่ง คนดีอย่างพี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนัง ครูสุพัตราองก์เรียนรู้จากโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้เองว่า การสร้างให้เด็ก ๆ อย่างเรียนรู้และมีกำลังใจเรียนรู้แม้จะมีอุปสรรค ครูต้องอยู่เคียงข้างเด็ก เด็ก ๆ จะไม่ได้เพียงความรู้ แต่ยังได้รับมุมมองของความดี ความรัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป” (สุพัตรา ไสรสิงห์ ครูที่ปรึกษา yuvvijay โรงเรียนเทศบาล 4 โครงการยุววิจัย “วัดพม่าในเขตเทศบาลนครลำปาง” “3 หนุ่มขอนร้อยตลาดบริบูรณ์สู่ตลาดมีด” “ขอนร้อย อดีต...ปัจจุบัน ณ กำแพงเมืองხელაგ” “แกงชังเล...อร่อยทะลุมิติของชุมชนบ้านกาดเมฆ บ้านสนค่อม และบ้านม้า”. กรกฎาคม 2552)

สรุป

นับเป็นการเดิน ก้าวหนึ่ง ของเยาวชน ที่ก้าวเข้ามาอย่างเลื่อนล้อยและเต็มไปด้วยความกังวล ไม่มั่นใจแต่นับจากก้าวนั้นและก้าวต่อๆมา กลับเป็นก้าวที่มุ่งมั่น และท้าทาย สั่งสมความคิดและประสบการณ์ จนสามารถ บันทึก ร่องรอยของอารยธรรม สู่สาธารณะ อย่างกล้าหาญ บทหนึ่ง ในงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในครั้งนี้ จะเป็นบทต่อ ๆ ไปในวันข้างหน้า

กำลังใจจากชุมชน

ยุววิจัยของจังหวัดลำปางได้รับความเอื้ออาทรจากชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง จากการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างทีมยุววิจัยฯ ด้วยกันเอง หรือเรียนรู้ร่วมกับครูที่ปรึกษา นักวิชาการ และทีมประสานงาน ในโอกาสต่างๆ ที่มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน และการประสานสายสัมพันธ์ในกลุ่มย่อยแต่ละ โรงเรียน พบว่าผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อหลวง ผู้นำชุมชน ประชุมชุมชน บุคคลในชุมชนในระดับอายุต่างๆ กัน ให้ความเมตตา ยินดีพูดคุยกับยุววิจัย เพียงแต่ในบางครั้งที่ยุววิจัยสอบถามข้อมูล อาจจะได้รับข้อมูลไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการตามโดยตรง

จากการที่ได้มีโอกาสพูดคุยกับตัวแทนชุมชนที่ยุววิจัยสอบถามข้อมูล ความรู้สึกอันน่ายินดีที่ได้รับ คือ “ความดีใจ ความภาคภูมิใจที่เด็กๆ ในยุคปัจจุบัน มีความสนใจและภูมิใจในบ้านเกิดของตนเอง มองเห็นคุณค่าของปู่ย่าตายาย ต้นไม้ สถานที่ อารชีฟ และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่น ตนเอง”

“ความเอื้ออาทร
ของตัวแทน
ชุมชนย่าน
ตลาดจีน
หลักหลายวัย...
สถานต่อ^{...}
ความทรงจำให้
ยุววิจัย

ยุววิจัยของโรงเรียนเมืองปานวิทยา เคยกล่าวกับทีมประสานงานถึงความภาคภูมิใจในชุมชน หมู่บ้านป่าเหมี้ยง ซึ่งเป็นบ้านเกิดของยุววิจัย และเป็นแรงบันดาลใจให้ยุววิจัยตั้งทีมดำเนินงานโครงการ “ขอนรอยที่บ้านดอยป่าเหมี้ยง”

“ตอนนี้พากหนูก็เริ่มสัมภាយณ์หาข้อมูลบ้านแล้ว เพราะพากหนูสนใจจริง ๆ โดยเฉพาะบ้านป่าเหมี้ยง บันดอยสูง บ้านของหนู อาศัยดีมาก และหนูสนใจที่พ่อแม่แม่เฒ่าปู่ย่าตายาย ทำเหมี้ยง วันที่ 30 พฤศจิกายน นี้ หนูและคุณครูก็จะไปบันดอยป่าเหมี้ยง ไปสัมภាយณ์พ่อแม่แม่เฒ่าและบุคคลต่าง ๆ ถ้าคุณครูว่า คุณครูไปด้วยกันนะครับ หนูอนุที่โรงเรียน หนูจะกลับบ้านลับค่าห้าล 1 ครั้ง”

คำพูดน่ารัก ๆ บอกเล่าถึงความภาคภูมิใจในชุมชนของยุววิจัยโรงเรียนเมืองปานวิทยา (พฤษจิกายน 2551) และด้วยความตั้งใจจริงของยุววิจัยและครูที่ปรึกษาได้ร่วมกระบวนการเรียนรู้และดำเนินงานโครงการยุววิจัยมาอย่างต่อเนื่อง

ยุววิจัยรุ่นเล็กในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตอำเภอเมือง เมื่อได้มีโอกาสสอบถามข้อมูลจากผู้เฒ่าผู้แก่และผู้ใหญ่ในชุมชนหลายชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โครงการ “สามหุ่นขอนรอยตลาดบริบูรณ์...สู่ตลาดมีด” “ขอนรอย อดีต...ปัจจุบัน ณ กำแพงเมืองხელაง” “แกงชังเด...อร่อยทะลุมิติของชุมชนบ้านกาเด เมฆ บ้านสนบ่อม และบ้านม้า” “วัดพม่าในเขตเทศบาลนครลำปาง” “ประเพณีล่องสะเปาแห่งแม่น้ำวังในวันยี่เป็ง” และ “วัดเชียงราย” หลังจากนากบันนึ่เก็บข้อมูลร่วมกับครูที่ปรึกษาในตอนเย็นหลังเลิกเรียนและวันเสาร์ วันอาทิตย์ ในบางวันแล้วนั้น มีผู้ใหญ่ในชุมชนเห็นใจ เอ็นดู ได้มอบเอกสารหลักฐานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้ยุววิจัย

“ยุววิจัยของโรงเรียนเป็นนักเรียน ม.ต้น และหลายคนมีภาระรับผิดชอบเรื่องงานที่บ้าน ก่อนข้างมาก บางครั้งก็ห้อยในเรื่องการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม บอกครูว่า...แค่นี้ พอกแล้วล่ะครู อยากไปทำกิจกรรมชุมชนการต่อเลโก การเล่นกีฬา มากกว่า สนุกกว่า ครูต้องใช้วิธีหลอกล่อหลายอย่าง พานักเรียนไปเก็บข้อมูลตอนเย็น หรือวันเสาร์ วันอาทิตย์ แต่ถ้าถามว่าทำไม่ครุยังต้องทำอยู่ โรงเรียนเทศบาล 4 มีโครงการยุววิจัย 6 โครงการ ยอมรับว่าเหนื่อยเหมือนกัน แต่ที่ครูของทีมยุววิจัยร่วมกันทำต่อไป เพราะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของเด็กนักเรียนซึ่งหลายคนมีปัญหาของนักเรียนเอง มาก นักเรียนยังยอมทำงานยุววิจัย แม่บ้างครั้งจะงงแบงบ้าง ครูสรุปได้เลยว่า เด็ก ๆ จะอยากรียนรู้ หรือไม่ มาจากการให้กำลังใจ การร่วมคิดร่วมแก้ปัญหากับเด็ก เห็นได้ชัดจากเมื่อชุมชนอื่นดูเด็ก เด็กได้รับเอกสารหลักฐานจากชุมชน เช่น ภาพถ่ายของผู้สร้างวัดศรีชุม เอกสารเก่าแก่เกี่ยวกับตลาดมีด ที่ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนจะทิ้งแล้ว พอดีก ๆ ไปตามข้อมูล ผู้เฒ่าผู้แก่เอ็นดูเด็ก ๆ และมอบให้เด็ก ๆ เป็นถุงใหญ่ เด็ก ๆ ภาคภูมิใจมาก ยิ่งพ่อโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมมา เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกับพี่ ๆ คุณครู โรงเรียนทำหนัง ๆ ที่เป็นวัยรุ่นและเป็นนักวิชาการด้วย เหมือนคุณครูที่ไฟในหัวใจเด็ก ๆ เด็ก ๆ อย่าง

เป็นคนเก่ง คนดีอย่างพี่ ๆ คุณครู โรงเรียนทำหนัง ครูสุพัตราองก์เรียนรู้จากโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้ เองว่า การสร้างให้เด็ก ๆ อย่างเรียนรู้และมีกำลังใจเรียนรู้แม้จะมีอุปสรรค ครูต้องอยู่เคียงข้างเด็ก เด็ก ๆ จะไม่ได้เพียงความรู้ แต่ยังได้รับมุมมองของความดี ความรัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป” (สุพัตรา ไสรสิงห์. กรกฎาคม 2552)

“ความเอื้ออาทรของชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง”

กำลังใจจากเครือข่ายผู้ปกครอง

ในระหว่างการเดินทางนั้นทางแห่งการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง พบว่าปัจจัยสนับสนุนที่เพิ่มเครือข่ายมาอีกหนึ่งเครือข่ายนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เข้มแข็งและน่ารัก คือ เครือข่ายคุณพ่อคุณแม่ ครอบครัวของยุววิจัย ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงยุววิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยที่ใช้ระยะเวลานาน มีผลต่อการเรียนพิเศษและอาจจะเป็นปัญหากับผลการเรียนในชั้นเรียน

“เป็นห่วงลูกค่ะ ไม่คิดว่าการทำวิจัยแบบนี้จะใช้เวลาผูกพันนาน และร่วมกิจกรรมหลายครั้ง ลูกอยากร่วมกิจกรรม แต่คุณแม่กังวลมาก นี่ก็ต้องหยุดเรียนพิเศษอีกแล้ว พอกุยกับอาจารย์ก็เริ่มเข้าใจขึ้น ยังไงฝ่ากลุกด้วยค่ะ” (ผู้ปกครองของยุววิจัยท่านหนึ่ง. กรกฎาคม 2552)

ในระหว่างที่ผู้ปกครองกล่าวกับทีมประสานงาน ยุววิจัยพยาบาลจะแสดงท่าทางขอไม่ให้คุณแม่แสดงความคิดเห็น ทางทีมประสานงานขอรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนผู้ปกครอง ซึ่งไม่ใช่เพียงท่านเดียว ยังมีอีกหลายท่านที่มีความกังวลเช่นนี้ จากการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครอง ทำให้ทีมประสานงานได้ทราบนักถึงปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานอีกปัจจัยหนึ่ง คือปัจจัยครอบครัว การมีโอกาสได้เรียนรู้กับผู้ปกครองทำให้ได้รับแนวคิดในการประสานงานด้วยความละอ่อนและสร้างความเข้าใจร่วมกับผู้ปกครอง เมื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันได้แล้ว จะได้รับเครือข่ายปัจจัยสนับสนุนให้ยุววิจัยมีกำลังใจเรียนรู้อย่างมีความสุข ดังเช่นผู้ปกครองในลักษณะที่ 2

2. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงยุววิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และร่วมเรียนรู้กับยุววิจัยมาอย่างต่อเนื่อง

“ตอนแรกผมกับคุณแม่ของน้องก็เป็นห่วงลูก เห็นลูกตั้งใจทำงานมาก กลัวลูกจะเครียด เพราะการเรียนก็หนักอยู่แล้ว แต่ลูกสนใจจริง ๆ ทั้งที่ไม่มีคะแนนอะไรเลย ลูกบอกว่าลูกเองก็เข้าร่วมโครงการที่หลัง แรงบันดาลใจมาจากการไปจังหวัดน่าน ที่น่านมีพิพิธภัณฑ์ มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ของคำป่าง “คุ้มเข้าหลวงคำป่าง” ลูกจะเลยลูกสนใจ ประทับใจในเรื่องราวของเจ้าหลวงคำป่าง คุ้มเข้าหลวงคำป่างของเจ้าหลวงองค์แรก ที่ตอนนี้เหลือเพียงไม้เก็บไว้ที่วัดเชียงราย พอมศึกษาไปกับลูก ผมก็ได้รับความรู้จักสนุกไปด้วย ที่สำคัญผมกับแม่ เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูก จากที่เป็นคนขี้อาย ลูกมีความเชื่อมั่นมากขึ้น กล้านำเสนอต่อที่ประชุม การที่ผมได้มาร่วมกิจกรรมในวันนี้ ผุดดีใจมาก ผมคิดว่าการเรียนรู้แบบนี้มีคุณค่ามาก เด็กได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจโดยไม่ต้องอาศัยความมีความเป็นเครื่องล่อใจ มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลหลายคน มีโลกทัศน์กว้างและลึก ขอบคุณ โรงเรียนทำหนัง ขอบคุณสกาว. ขอบคุณสถาบันรวมจิตติ ขอบคุณทีมงานคำป่างและทุกคนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้” (ผู้ปกครองของนางสาวพิชชาพร สิทธิโชค ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรกฎาคม 2552)

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดคำป่าง ไม่ได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ครูที่ปรึกษา นักวิชาการ ชุมชน และทีมประสานงานท่านนั้น ทีมยุววิจัยหลายทีมมี “คุณพ่อคุณแม่” ร่วมเส้นทางการเรียนรู้ไปด้วยกันกับยุววิจัย ถึงแม้ว่าคุณพ่อคุณแม่ของยุววิจัยบางส่วนยังคงกังวลกับปัญหาอื่น ๆ เช่น ผลการเรียน การเรียนพิเศษ แต่เมื่อมีกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน คุณพ่อคุณแม่ก็มีได้ขัดข้อง จึงเกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้วิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกับเครือข่ายครอบครัวของยุววิจัยไปด้วยพร้อมกัน

สรุป

บนเส้นทางการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดคำป่าง ค่อย ๆ พัฒนาด้วยความเข้มแข็ง ด้วยพลังใจของตนเอง และยังได้รับพลังจากความประรอนาดีของ “มือผู้เสียสละและความห่วงใยจากหัวใจ บนเส้นทางการเรียนรู้” ของครูที่ปรึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ ชุมชน และคุณพ่อคุณแม่ เพื่อก้าวเดินต่อไปจนค้นพบ “ความสัมพันธ์-ความเปลี่ยนแปลง-วิถีชีวิต” บนความทรงจำร่วมของชุมชนที่ยุววิจัยสนใจศึกษา

บทที่ 5

เครือข่ายยุววิจัยฯ ขยายผล

โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางดำเนินการขับเคลื่อน พร้อมกับการเรียนรู้แนวทางในการดำเนินงานบนพื้นแผ่นดินจังหวัดลำปาง ต่อเนื่องจากระยะเวลา 6 เดือนแรก มาสู่ 6 เดือนที่สองอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประสานงานติดตามและสนับสนุนให้เยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดลำปาง ทำวิจัยในแนวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายใต้ชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และการอุดหนุนที่เรียนระหว่างเยาวชน นักวิจัย นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ โดยมีการประสานงานกันเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนเป็นกลไกสนับสนุนการวิจัยให้กับเยาวชน เพื่อสังเคราะห์และประมวลองค์ความรู้อันจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวิจัยของเยาวชน และด้านการพัฒนาท้องถิ่น

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่าย Child Watch ภาคเหนือตอนบน

ในการดำเนินงานระยะ 6 เดือนแรก ต่อเนื่องมาถึง 6 เดือนที่สองของโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางมีกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายที่ดำเนินงานด้านเด็ก เยาวชน และโรงเรียน รวม 3 ลักษณะ ดังนี้

- กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการร่วมกับเครือข่าย “โครงการติดตามสภากาражเด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน”
- กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกับเครือข่าย “โครงการติดตามสภากาражเด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน”
- กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกับเครือข่ายนักเรียน ครู เยาวชน และผู้สนใจที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แต่มีความสนใจเรียนรู้การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการพัฒนาเด็กและเยาวชน
- กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกับเครือข่ายนักเรียน ครู เยาวชน ผู้สนใจที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ และองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งส่วนใหญ่มีกิจกรรมแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ทางวิชาการร่วมกัน ได้มีความสนใจเรียนรู้การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมีความประณานะพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน โรงเรียนในชุมชน ได้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

โครงการภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ระดับโรงเรียน ที่พัฒนาทีมภูมิปัญญาฯ และครูที่ปรึกษา ได้จากการร่วมกิจกรรมประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่าย Child Watch ภาคเหนือตอนบน คู่ขนานไปกับการประสานงานของโครงการภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดลำปาง คือ ทีมภูมิปัญญาฯ โรงเรียนบ้านสนป้าด อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 1) โรงเรียนแม่สันวิทยา อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 1) โรงเรียนเดินวิทยา โรงเรียนแม่ถอดวิทยา โรงเรียนแม่อกวิทยา อำเภอเดิน จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 2)

เครือข่ายขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ให้การสนับสนุนในเรื่องของสถานที่ การอำนวยความสะดวกในการประสานงาน ณ ปัจจุบัน ที่มีความชัดเจน คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) สนบป้าด อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง และองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในอำเภอห้างฉัตร เริ่มประสานสายสัมพันธ์กับโครงการ ในระดับของทีมประสานงานและระดับโรงเรียน

นอกจากองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) แล้ว ยังได้รับความสนใจช่วยเหลือในการประสานสายสัมพันธ์กับโรงเรียน คือ หน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดลำปางที่เป็นเครือข่ายงานวิจัย Child Watch ภาคเหนือตอนบน ได้ประสานสายสัมพันธ์การดำเนินงานกับโรงเรียนแม่ถอดวิทยา และประชาสัมพันธ์ไปยังเด็กและเยาวชนที่ประสานงานกับเครือข่ายสาธารณสุขด้วย ถึงแม้ว่าโรงเรียนจำนวนหนึ่งไม่ได้เข้าร่วมโครงการภูมิปัญญาฯ แต่เมื่อมีการนำเสนองานความก้าวหน้าของทีมภูมิปัญญาฯ ระดับโรงเรียนร่วมกับงานกิจกรรมของ Child Watch ภาคเหนือตอนบน ครูและนักเรียนก็มาร่วมชุมงานนิทรรศการ และสอบถามถึงกระบวนการเรียนรู้แบบภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่ายเว็บไซต์

เว็บไซต์ โครงการภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เป็นการใช้พื้นที่เครือข่ายของเว็บไซต์ www.childwatchlanna.com โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด ภาคเหนือตอนบน และพัฒนาเว็บไซต์ไปสู่โครงการภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง yuvavijai@hotmail.com อย่างต่อเนื่อง เพื่อประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวสาร ร่วมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดของทีมภูมิปัญญาระดับโรงเรียนผ่านเว็บบอร์ด

เครือข่ายในการดำเนินงานนี้ มีเครือข่ายร่วมกับเว็บไซต์ของชุดโครงการyuวิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ และภาคอื่น ๆ รวมทั้งเครือข่ายโครงการyuวิจัยจังหวัดอื่น ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานระหว่างโครงการในพื้นที่ต่าง ๆ

โครงการyuวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับการประสานสายสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของyuวิจัย ๆ yuvavijai@hotmail.com จากเครือข่ายสื่อรายการ “มดคันไฟ” ที่มีความสนใจการดำเนินงานของโครงการyuวิจัย ๆ มาตั้งแต่เมื่อเริ่มดำเนินงานโครงการ จนถึงในเดือนกรกฎาคม 2552 เมื่อโครงการyuวิจัย ๆ ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันรามจิตติ ทีมคุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมของสถาบันรามจิตติ กระทรวงวัฒนธรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพิ่มเติมกิจกรรม “การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี yuวิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ช่วยในการสร้างเครือข่ายร่วมกับสื่อทางโทรทัศน์ต่อเนื่องจากเว็บไซต์ ในวันเสาร์-อาทิตย์ที่ 29-30 สิงหาคม 2552 ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” ขอความร่วมมือเดินทางมาถ่ายทำกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินงานวิจัย ต่อยอดด้วยความสนใจและลงมือปฏิบัติการทำหนังจากข้อค้นพบyuวิจัย ๆ โครงการ “ย่านตลาดจีน...ความเจริญในความทรงจำ” หลังจากนั้นผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” อาจจะมาประสานงานต่อเนื่องไปยังโครงการyuวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางอีก ๆ

ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” ได้ติดต่อประสานงานมายังทีมประสานงานโครงการคุณนา ไปกับการประสานงานพูดคุยกับyuวิจัยส่วนตัว หลังจากมีโอกาสพบกับyuวิจัย ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” มีความพึงพอใจและมองเห็นความเป็นไปได้ในการถ่ายทำกระบวนการเรียนรู้yuวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ของyuวิจัยโครงการ “ย่านตลาดจีน...ความเจริญในความทรงจำ” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปางกัญชลี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 1)

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่ายนักวิชาการผู้อี้อารี

ทีมประสานงานโครงการyuวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับกรุณาจากนักวิชาการทั้งในจังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ และนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากสถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้แก่ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ ผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ ดร.อุพากรณ์ มาเสถียรวงศ์ นายสරรชัย หนองครุด นายเกินศักดิ์ ศรีสวาย นักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ นักวิชาการทีมคุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมและนักวิชาการจากโครงการติดตามสภากาแฟเด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ทุกท่าน และนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิจากชุด

โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระดับภาคและระดับจังหวัด ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรณู อรรจนาเมศร์ รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ ทั้งสองท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากชุดโครงการ ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและหัวหน้าชุดโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระดับภาคและระดับจังหวัดที่ได้มาเยี่ยมเยียนรู้ร่วมกันกับ ยุววิจัย ครู ที่ปรึกษา และทีมประสานงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

กระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายนักวิชาการผู้อื่นจากทุกท่านบน เส้นทางของก้าวตามมิตร โดยมีวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมียุววิจัยเป็นหัวใจของการพบปะ พูดคุย เรียนรู้ร่วมกันด้วยหัวใจที่เบิกบานและไม่โดดเดี่ยว เป็นปัจจัยเสริมที่มีพลังสูงมากปัจจัยหนึ่ง

“ทาง โรงเรียนหุ่งอุดมวิทยา เห็นความสำคัญของการเรียนรู้แบบโครงการงานวิจัย และดีใจที่มี โอกาสได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมประสานงาน นักวิชาการจากสถาบันรามจิตดี และ สกอ. เด็ก ๆ ตื่นเต้นที่มีโอกาสพูดคุยกับท่านอาจารย์อมรวิชช์ เด็กหลายคนที่มีโอกาสซักถามพูดคุยกับนักวิชาการ ตื่นเต้นและดีใจมาก วันนี้พวกราตติ่งใจจะพากย์มีรับรู้และรับฟัง ให้กับนักเรียน โครงการยุววิจัยฯ ให้ดีที่สุด ปัญหาคือพื้นฐานความรู้ทางการวิจัยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังมีไม่เพียงพอ แต่จะพยายามให้ดี ที่สุด” (เอกชัย เปี้ยอุด, สายพิน มีมาก, ชิปปاي รุ่งเดช และทัศนีย์ ยศสุรินทร์. พฤศจิกายน 2551)

“หนูดีใจที่มีโอกาสพูดคุยกับท่านอาจารย์ที่มีหนวด (หมายถึงท่านอาจารย์ ดร.อมรวิชช์ นารครทรรพ) ท่านเป็นคนเก่ง ท่านแนะนำหนูเกี่ยวกับเรื่อง ตุนช่าวา มากมาก หนูดีใจที่มีโอกาสพูดคุยกับอาจารย์ที่มีความรู้สูง ๆ” (ทีมยุววิจัย “ตามรอยวิถีชีวิตคนทำตุนช่าวา”. พฤศจิกายน 2551)

“ตอนนี้นักเรียนในระดับมัธยมทั้งตอนต้นและตอนปลาย สนใจแต่เรื่องเรียนพิเศษ กล่าวว่าจะ สอบได้คะแนนไม่ดี พี่พากย์มีรับรู้และรับฟัง ให้กับนักเรียน ได้รับรู้ด้วยการ ลงมือปฏิบัติจริง พี่เป็นอาจารย์สอนสาระวิทยาศาสตร์ แต่มีความสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และศิลปะ โดยเฉพาะของจังหวัดลำปาง พอชวนนักเรียนสายวิทย์ เข้าร่วมโครงการ ยุววิจัยฯ เด็ก ๆ สนใจ พี่ก็ดีใจมาก เด็ก ๆ ดีใจมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการหลายท่านและ นักเรียนจากหลายโรงเรียน เด็ก ๆ รู้สึกตื่นเต้นที่เรื่อง ตลาดจีน ที่นักเรียนส่งข้อเสนอโครงการไป ให้ ประชุม ได้นำมายกตัวอย่างให้ฟัง ให้ฟังและฟังแล้ว เด็ก ๆ ดีใจ อย่างทำเพราะส่วนหนึ่งเด็ก ๆ บอกว่า เขาเป็นคนลำปาง และบางคนมีเชื้อสายจีนปั้นกับไทย และเกิดในลำปาง เด็ก ๆ อย่างทำ” (ทิพยา จิวคิตติศักดิ์กุล. เมษายน 2552)

คุณครุสุพัตรา โสสรสิงห์ โรงเรียนเทศบาล 4 บ้านเชียงราย (กรกฎาคม 2552) ได้แสดง ความคิดเห็นจากประสบการณ์และปัญหาในการเรียนรู้ร่วมทีมยุววิจัยฯ ของโรงเรียนเทศบาล 4 และ

ความเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์เมื่อทีมยุววิจัยและครูที่ปรึกษามีโอกาสร่วมเรียนรู้กับนักวิชาการในกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552 ดังนี้

“ยุววิจัยของโรงเรียนเป็นนักเรียน ม.ต้น และหอหลายคนมีภาระรับผิดชอบเรื่องงานที่ที่บ้านค่อนข้างมาก บางครั้งก็ห้อใจในเรื่องการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม บอกครูว่า...แค่นี้ พ่อแล้วล่ะครู อยากไปทำกิจกรรมชุมชนการต่อเลโก การเล่นกีฬา มากกว่า สนุกกว่า ครูต้องใช้วิธีหลอกกล่อมลายอย่าง พานักเรียนไปเก็บข้อมูลตอนเย็น หรือวันเสาร์ วันอาทิตย์ แต่ถ้าถามว่าทำไม่ครูยังต้องทำอยู่ โรงเรียนเทศบาล 4 มีโครงการยุววิจัย 6 โครงการ ยอมรับว่าเหนื่อยเมื่อถูกกัน แต่ที่ครูของทีมยุววิจัยร่วมกันทำต่อไปเพื่อรวมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของเด็กนักเรียนซึ่งหอหลายคนมีปัญหาของนักเรียนเอง มาก นักเรียนยังยอมทำงานยุววิจัย แม่บ้างครั้งจะงอแงบ้าง ครูสรุปได้เลยว่า เด็ก ๆ จะอยากรีบ หรือไม่ จากการให้กำลังใจ การร่วมคิดร่วมแก้ปัญหากับเด็ก เห็นได้ชัดจากเมื่อชุมชนอื่นๆเด็ก เด็ก ได้รับเอกสารหลักฐานจากชุมชน เช่น ภาพถ่ายของผู้สร้างวัดศรีชุม เอกสารเก่าแก่เกี่ยวกับตลาดมีดที่ผู้เช่าผู้แก่หอหลายคนจะทิ้งแล้ว พอดีก ๆ ไปตามข้อมูล ผู้เช่าผู้แก่อีกครู่เด็ก ๆ และมอบให้เด็ก ๆ เป็นถุงใหญ่ เด็ก ๆ ภาคภูมิใจมาก ยิ่งพอโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมมา เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกับพี่ ๆ คุณครู โรงเรียนทำหนัง ๆ ที่เป็นวัฒนธรรมและเป็นนักวิชาการด้วย เมื่อถูกเติมต่อไฟในหัวใจเด็ก ๆ เด็ก ๆ อยากรีบเป็นคนเก่ง คนดีอย่างพี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนัง ครูสุพัตราเองก็เรียนรู้จากโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้เองว่า การสร้างให้เด็ก ๆ อยากรีบเรียนรู้และมีกำลังใจเรียนรู้แม้จะมีอุปสรรค ครูต้องอยู่เคียงข้างเด็ก ๆ จะไม่ได้เพียงความรู้ แต่ยังได้รับมุ่งมองของความดี ความรัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป”

คุณครูทิพยา จิวกิตติศักดิ์กุล โรงเรียนลำปางกัลยาณี, คุณครูละเอียด สุจิตต์ โรงเรียนบุญวิทยาลัย, คุณครุวันเพ็ญ ประมาณ โรงเรียนวิชชานารี, คุณครูนานะ ปัญญาแก้ว โรงเรียนปีงหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก, คุณครูสุพัตรา ไสรสิงห์ โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย), คุณครูดวงจันทร์ จันทะนาดา โรงเรียนเมืองปานวิทยา, คุณครูปียะณัฐ หริ่งรอด โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ และคุณครูอุวิล มิงสมร โรงเรียนเจ้าห่มวิทยา (กรกฎาคม 2552) ได้ให้ข้อมูลในลักษณะเดียวกันว่า

“กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันครั้งนี้ เด็ก ๆ ตื่นเต้นมาก เพราะเด็ก ๆ ปัจจุบันสนุกและอยากรู้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ภาษาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ และยังนำข้อมูล ข้อค้นพบระยะที่กำลังเก็บข้อมูล ปัญหาการเขียนนำเสนอข้อมูล นาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน พี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมได้นำวิธีการเขียนสคริปต์ สถาบันอร์ด มาเป็นแรงจูงใจให้เด็ก ๆ วิเคราะห์ข้อมูลยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นของทีมตนเอง และมีแนวคิด แนวทางในการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ขึ้น”

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล ร่วมกับเครือข่ายสื่อ

นอกจากการดำเนินงานประสานติดต่อส่งข่าวการดำเนินงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ไปยังหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และอินเทอร์เน็ต แล้ว การขยายผลการดำเนินงานที่ช่วยประชาสัมพันธ์ได้อีกทางหนึ่ง คือ กิจกรรม การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม”

ระหว่างวันที่ 18-19 และวันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552 ทีมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับความกรุณาจากเครือข่ายผู้ใหญ่ใจดี นำกระบวนการเรียนรู้ “การทำหนังสารคดี วัฒนธรรม” ในรูปแบบของกิจกรรม “โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” เพื่อนำเสนอข้อค้นพบและกระบวนการเรียนรู้ของทีมยุววิจัยถ่ายทอดในรูปแบบของภาพยนตร์สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

“โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” โดยการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม สถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ ได้รับความอนุเคราะห์ในเรื่องของสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้จัดกิจกรรมเพื่ออบรม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกับยุววิจัย ครูที่ปรึกษา ชุมชน ทีมคุณครู โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมและนักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ นักวิชาการจากทีม Child Watch ภาคเหนือ และเครือข่ายผู้ปกครอง โดยใช้ชื่อว่า การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง”

กิจกรรม การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ทำให้ทีมประสานงานได้มองเห็นเครือข่ายของการดำเนินงาน โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางเพิ่มขึ้น และยังได้รับเครือข่ายเพิ่มจากความสนใจของสื่อ คือ มีผู้สื่อข่าวมาบันทึกการจัดกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” จากโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม และกระบวนการเรียนรู้ของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้นำบันทึกการถ่ายทำ การสัมภาษณ์ และการตามรอยยุววิจัยฯ เก็บข้อมูล นำเสนอทางรายการทีวีไทยสุดสัปดาห์ เวลา 08.00-09.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

(ทีมประสานงานได้นำส่งมาในแผ่นซีดีพร้อมรายงานความก้าวหน้าระยะ 6 เดือนที่สอง)

ในเดือนเมษายน 2552 เมื่อทีมสารคดีของสถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้แสดงความสนใจในข้อมูลและกระบวนการเรียนรู้ของทีมยุววิจัยฯ ทีมหนึ่งของโรงเรียนเมืองปานวิทยา คือ “ขอนร้อยที่บันดอยป่าเหมี้ยง” และเดินทางมาเก็บข้อมูลกระบวนการ

ทำงานยุววิจัย และข้อค้นพบเบื้องต้นของทีมยุววิจัยฯ ย้อนรอยที่บันдолอยป่าเหมี้ยง ซึ่งเป็นทีมยุววิจัย 1 ทีม จากทีมยุววิจัยทั้งหมด 5 โครงการย่อยของโรงเรียนเมืองปานวิทยา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

วันที่ 24 เมษายน 2552 จึงเป็นวันแห่งความตื่นเต้นและดีใจของทีมยุววิจัยฯ ย้อนรอยที่บันдолอยป่าเหมี้ยง และเพื่อนๆ ยุววิจัยทีมอื่นที่อยู่ไม่ไกลจากชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง รวมทั้งครูที่ปรึกษาผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองของทีมยุววิจัยและชุมชนร่วมกันถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับต้นเหมี้ยง การปลูกเหมี้ยงอาชีพเกี่ยวกับเหมี้ยง การค้าขายเหมี้ยง ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ของชุมชน การรักษาชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงให้มีความอุดมสมบูรณ์และคนในชุมชนมีความสุข ความภาคภูมิใจในการทำเหมี้ยงและบ้านป่าเหมี้ยง

ในเดือนกรกฎาคม 2552 เมื่อโครงการยุววิจัยฯ ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.) สถาบันรามจิตติ ทีมคุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมของสถาบันรามจิตติ กระทรวงวัฒนธรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพิ่มเติมกิจกรรม “การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ช่วยในการสร้างเครือข่ายร่วมกับสื่อทางโทรทัศน์ “รายการมดคันไฟ” ต่อเนื่องจากเว็บไซต์ ซึ่งเดิมโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับการประสานสายสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของยุววิจัยฯ yuvavijai@hotmail.com จากเครือข่ายสื่อรายการ “มดคันไฟ” ที่มีความสนใจการดำเนินงานของโครงการยุววิจัยฯ มาตั้งแต่เมื่อเริ่มดำเนินงานโครงการ

ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” ขอความร่วมมือเดินทางมาถ่ายทำกระบวนการเรียนรู้ดำเนินงานวิจัย ต่อยอดด้วยความสนใจและลงมือปฏิบัติการทำหนังจากข้อค้นพบยุววิจัยฯ โครงการ “ย่านตลาดจีน...ความจริงในความทรงจำ” ในวันเสาร์-อาทิตย์ที่ 29-30 สิงหาคม 2552 หลังจากนั้นผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” อาจจะมาประสานงานต่อเนื่องไปยังโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางอีก

ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” ได้ติดต่อประสานงานมายังทีมประสานงานโครงการคู่ขนานไปกับการประสานงานพุดคุยกับยุววิจัยส่วนตัว หลังจากมีโอกาสพบกับยุววิจัย ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” มีความพึงพอใจและมองเห็นความเป็นไปได้ในการถ่ายทำกระบวนการเรียนรู้คู่ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ของ ยุววิจัยโครงการ “ย่านตลาดจีน...ความจริงในความทรงจำ” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปางก่อภัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 1)

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล ร่วมกับเครือข่ายยุววิจัยฯ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2552 จนถึงปัจจุบัน โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และครุฑ์ปรึกษา กิจกรรมการศึกษาดูงาน “งานมหกรรมการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้” สำนักงานโครงการความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง กระทรวงศึกษาธิการ กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วันที่ 3 มิถุนายน 2552 ณ โรงแรม อิมพีเรียลนราธิวาส

ในระหว่างวันที่ 5-7 สิงหาคม 2552 โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และครุฑ์ปรึกษา กิจกรรม การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ณ ห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

“ภาพกิจกรรมเครือข่ายประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล
ร่วมกับเครือข่ายยุววิจัยฯ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

“ภาพกิจกรรมเครือข่ายประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล
ร่วมกับเครือข่ายยุววิจัยฯ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

“ภาพกิจกรรมเครือข่ายประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล
ร่วมกับเครือข่ายยุววิจัยฯ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล ร่วมกับเครือข่ายโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน

กระบวนการประสานสายสัมพันธ์ร่วมเรียนรู้โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ดำเนินมาได้ตลอดระยะเวลา 12 เดือน ยุววิจัยและครุที่ปรึกษามีกำลังใจก้าวเดินตามหาข้อค้นพบตามเป้าหมายโครงการที่ตั้งไว้โดยไม่ท้อแท้นั้น ปัจจัยเสริมสำคัญปัจจัยหนึ่งคือกำลังใจจากผู้บริหารสถานศึกษา และครุที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยฯ ผู้บริหารสถานศึกษา 24 โรงเรียน มีแนวคิดในการเดียวกัน คือ “รัก ประธานาธิบดี เปี่ยมด้วยความหวังในกระบวนการเรียนรู้คุณวิจัยในเรื่องของอัตลักษณ์ของตนเองในชุมชน อย่างมีความสุข” มีความเป็นห่วง “ไม่ต้องการให้ยุววิจัยเป็นเพียงเครื่องมือของนักวิจัย ให้ดำเนินงานสำเร็จเป็นผลงานวิจัย โดยละเอียดความรู้สึกและชีวิตแห่งการเรียนรู้อย่างมีความสุขของยุววิจัย”

แนวคิดดังกล่าวตรงกับแนวคิดของทีมประสานงาน เมื่อมีแนวทางในการดำเนินงานด้วยหัวใจที่่ใกล้เคียงกัน “ก้าวตามมิตรทางวิชาการ” จึงประสานสายสัมพันธ์ต่อเนื่องก่อเกิดเครือข่ายการนำแนวทางการเรียนรู้และดำเนินงานของทีมยุววิจัยในโรงเรียน ขยายไปยังการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับชั้นอนุฯ ของโรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนแม่เมะวิทยา อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง ได้ขอให้ทีมประสานงาน เป็นวิทยากรแนะนำครุและนักเรียนในโรงเรียนเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2551 เพื่อให้นักเรียนคนอื่นฯ มีความสนใจ และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่กำลังเรียนสาระสังคมศึกษาฯ แม้จะไม่ได้ร่วมโครงการยุววิจัยฯ ก็ได้เรียนรู้วิธีการเรียนด้วยกระบวนการวิจัย และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางของโครงการยุววิจัยฯ

2. โรงเรียนเทศบาล 4 (ป้านเชียงราย) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นำแนวทางของโครงการยุววิจัยฯ ไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนกลุ่มอื่นฯ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ และมีการก่อตั้งชุมชนยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมีนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 เข้าร่วมชุมชน และนำแนวทางการเรียนรู้แบบยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ไปใช้ดำเนินงานศึกษาวิจัยประเด็นที่นักเรียนสนใจ เช่น “ของเล่นจากต้นกล้วย” หรือ “ดนตรีจากหมู่บ้าน” โดยที่นักเรียนร่วมเรียนรู้ สอบถามข้อมูลจากคุณยาย คุณพ่อคุณแม่ และผู้ใหญ่ในชุมชน มีนักเรียนให้ข้อมูลถึงความรู้สึกในการเรียนรู้จากชุมชนยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น...

“สนุกมากครับ ได้ตามพอกับแม่ ปกติพอกับบ้านดีมาก เพราพ่อต้องไปเลี้ยงวัวตอนเย็น แล้วไปพูดคุยกับเพื่อนฯ ของพ่อ ไม่ค่อยมีโอกาสคุยกับพ่อ แต่พอตามเรื่องของเล่น เช่น ม้าก้านกล้วย ปืนจากก้านกล้วย ก็ได้พูดคุยกับพ่อมากขึ้น แม่่องกีขอบเล่าถึงของเล่นสมัยเด็กฯ ให้ฟัง ยายกีมี

ความสุขเวลาเล่าให้ฟัง ผนว่าเรียนแบบนี้ถึงยากแต่ก็สนุก ยากเพราทำงงานครั้งเดียวไม่เสร็จ ต้องไปตามหาครั้ง แต่ผู้ใหญ่ก็ดีกับเรา ได้พูดคุยกับพ่อแม่และยามากขึ้น” (นักเรียนจากโรงเรียนเทศบาล 4 ... ไม่ขอเปิดเผยชื่อ. กรกฎาคม 2552)

3. โรงเรียนวิชาการรี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นำแนวทางของโครงการยุววิจัยฯ ไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

4. โรงเรียนวังเหนือวิทยา อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง นำวิธีการเรียนรู้แบบยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ไปใช้กับนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา และจากการสอนตามยุววิจัยของโรงเรียน ยุววิจัยมีความสุขมากที่สามารถทำให้เพื่อน ๆ ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ช่วยสอนตามข้อมูล สำหรับโครงการยุววิจัยฯ “ขอนร้อยเมืองวัง” ซึ่งเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน 40 คน ยินดีไปสอนตามข้อมูลในชุมชนหมู่บ้านและตำบลของตนเอง

“เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนช่วยพากเราหาข้อมูลด้วยครับ ผนเมยไม่ห้อใจ เพราะทีมของผนต้องสืบตามข้อมูลให้ได้ทุกตำบลในอำเภอวังเหนือ เพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ร่วมโครงการยุววิจัยฯ ขอให้พากผนเล่าให้ฟังเวลาที่พากเราได้ไปประชุมเรียนรู้ร่วมกับอาจารย์และเพื่อน ๆ โรงเรียนอื่น พอผนเล่าให้ฟังครั้งแรก ครั้งต่อมาเพื่อน ๆ ก็ขอให้เล่าถ่ายทอดความรู้ที่ได้ไปเรียนรู้มา และเพื่อน ๆ ยินดีช่วยเก็บข้อมูลงานวิจัยของผนทั้งห้อง ผนเมยสนุกและพากเรารักกัน น้อง ๆ ชั้น ม.3 ที่ทำงานโครงการนายอำเภอ้อย น่าจะเป็นโครงการของ อบต. ก็ขอให้ผนช่วยดูงานให้และขอวิธีการแบบยุววิจัยฯ ไปใช้ เมื่อพากผนไปร่วมกิจกรรมยุววิจัยฯ ทุกครั้ง คุณครูก็เลยขอให้พากเราถ่ายทอดให้เพื่อนและน้องฟังทุกครั้งครับ” (อนิรุจน์ อุดแรง. กรกฎาคม 2552)

ในระหว่างการเดินทางบนเส้นทางแห่งการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง พบว่าปัจจัยสนับสนุนที่เพิ่มเครือข่ายมาอีกหนึ่งเครือข่ายนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เข้มแข็งและน่ารัก คือ เครือข่ายคุณพ่อคุณแม่ ครอบครัวของยุววิจัย ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงยุววิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยที่ใช้ระยะเวลานาน มีผลต่อการเรียนพิเศษและอาจจะเป็นปัญหากับผลการเรียนในชั้นเรียน

“เป็นห่วงลูกค่ะ ไม่คิดว่าการทำวิจัยแบบนี้จะใช้เวลาผูกพันนาน และร่วมกิจกรรมหลายครั้ง ลูกอยากร่วมกิจกรรม แต่คุณแม่กังวลมาก นี่ก็ต้องหยุดเรียนพิเศษอีกแล้ว พอกุยกับอาจารย์ก็เริ่มเข้าใจขึ้น ยังไงฝากรู้ด้วยค่ะ” (ผู้ปกครองของยุววิจัยท่านหนึ่ง. กรกฎาคม 2552)

2. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงยุววิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และร่วมเรียนรู้กับยุววิจัยมาอย่างต่อเนื่อง

“ตอนแรกผมกับคุณแม่ของน้องก็เป็นห่วงลูก เห็นลูกตั้งใจทำงานมาก กลัวลูกจะเครียด เพราะการเรียนก็หนักอยู่แล้ว แต่ลูกสนใจจริง ๆ ทั้งที่ไม่มีคะแนนอะไรเลย ลูกบอกว่าลูกเองก็เข้าร่วมโครงการทีหลัง แรงบันดาลใจมาจากลูกไปจังหวัดน่าน ที่น่านมีพิพิธภัณฑ์ มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ของล้ำปาง “คุ้มเจ้าหลวงล้ำปาง” ลูกจะเลย ลูกสนใจ ประทับใจในเรื่องราวของเจ้าหลวงล้ำปาง คุ้มเจ้าหลวงล้ำปางของเจ้าหลวงองค์แรก ที่ตอนนี้เหลือเพียงไม้เกี๊ยวที่วัดเชียงราย พอมีศึกษาไปกับลูก ผมก็ได้รับความรู้จักสนุกไปด้วย ที่สำคัญผม กับแม่ เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูก จากที่เป็นคนขี้อ้าย ลูกมีความเชื่อมั่นมากขึ้น กล้านำเสนอต่อ ที่ประชุม การที่ผมได้มาร่วมกิจกรรมในวันนี้ ผมดีใจมาก ผมคิดว่าการเรียนรู้แบบนี้มีคุณค่ามาก เด็กได้ ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจ โดยไม่ต้องเอกสารแน่นมาเป็นเครื่องล่อใจ มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ บุคคลหลายวัย มีโอกาสทัศน์กวางและลึก ขอบคุณ โรงเรียนทำหนัง ขอบคุณสกาว. ขอบคุณสถาบัน รามจิตติ ขอบคุณทีมงานล้ำปางและทุกคนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้” (ผู้ปกครองของ นางสาวพิชชาพร สิทธิโชค ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรกฎาคม 2552)

ยุววิจัยของจังหวัดลำปาง ได้รับความเอื้ออาทรจากชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง จากการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างทีมยุววิจัยฯ ด้วยกันเอง หรือเรียนรู้ร่วมกับครุพี่ปรึกษา นักวิชาการ และทีมประสานงาน ในโอกาสต่างๆ ที่มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน และการประสานสายสัมพันธ์ในกลุ่มย่อยแต่ละโรงเรียน พบว่าผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อหลวง ผู้นำชุมชน ประชุมช่วยบ้านบุคคลในชุมชนในระดับอายุต่างๆ กัน ให้ความเมตตา ยินดีพูดคุยกับยุววิจัย เพียงแต่ในบางครั้งที่ยุววิจัยสอบถามข้อมูล อาจจะได้รับข้อมูลไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการตามโดยตรง

จากการที่ได้มีโอกาสพูดคุยกับตัวแทนชุมชนที่ยุววิจัยสอบถามข้อมูล ความรู้สึกอันน่ายินดีที่ได้รับ คือ “ความดีใจ ความภาคภูมิใจที่เด็ก ๆ ในยุคปัจจุบัน มีความสนใจและภูมิใจในบ้านเกิดของตนเอง มองเห็นคุณค่าของปัจจุบัน ไม่ใช่สถานที่ อารีม และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่นตนเอง”

ความรักในนักเรียนของโรงเรียน ความห่วงใยในเรื่องสุขภาพกาย สุขภาพจิตของนักเรียน ความปรารถนาให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้งานวิจัยและคุณค่าของความรู้ในชุมชนท้องถิ่น จากเครือข่าย ดังกล่าวมาข้างต้น เป็นพลังใจที่มาจากการประสานความรู้สึก ตระหนักรู้ในคุณค่าของชีวิตแห่งการเรียนรู้ คุ้มครองสุขของบุกวิจัย บนพื้นที่วิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงเป็นพลังสำคัญที่ค่อยประคับประคองให้ยั่งยืนก้าวเดินต่อไป แม้ต้องพานพบอปสรรค์ที่การศึกษาวิจัยไม่ใช่การเรียนรู้

สำเร็จรูปที่ง่ายและใช้เวลาเพียงชั่วครู่ หากต้องอาศัยเวลา ความพยายามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อค้นพบด้วยวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการวิจัย ซึ่งยุววิจัย ฯ 74 โครงการ กีร์วั่ม เดินทางเรียนรู้มานั้นถึงระยะเวลา 6 เดือนที่สอง

เรียนรู้อุดหนเพื่อผ่านพ้นอุปสรรค

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันบน “พื้นที่วิชาการสานคุณค่า yuvavijay ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” ยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ การเดินทางและเดินทางของต้นไม้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นบนแผ่นดินจังหวัดลำปาง ยังคงต้องเดินทางและเดินทางต่อไป ยังต้องฝ่าฟันเพื่อให้ผ่านพ้น อุปสรรคที่การศึกษาวิจัย ไม่ใช่การเรียนรู้สำเร็จรูปที่ง่ายและใช้เวลาเพียงชั่วครู่ หากต้องอาศัยเวลา ความพยายามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อค้นพบด้วยวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการวิจัย

เรียนรู้จากผลการดำเนินงานที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย

1. การประสานงานโครงการเพื่อให้ได้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้ไม่ครบ ตามเป้าหมาย 30 โรงเรียน

การประสานงานของทีมประสานงานเพื่อให้ได้จำนวนโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ไม่ถึงเกณฑ์ 30 โรงเรียนที่ตั้งเป้าหมาย เนื่องจากอุปสรรคปัญหาการดำเนินงานดังนี้

1. ทีมประสานงานและทีมยุววิจัยระดับโรงเรียนใช้เวลาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นระยะเวลา 6 เดือน นับตั้งแต่วันเริ่มต้นของการ ดำเนินงาน โครงการ วันที่ 1 สิงหาคม 2551 และนำส่งโครงการยุววิจัยฯ จำนวน 20 โรงเรียนที่ผ่าน เกณฑ์การประเมินจากทีมประสานงาน ผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัดลำปาง และผู้ทรงคุณวุฒิของชุด โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ ไปยังสถาบันรามจิตติ และสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกอ.) ในเดือนมกราคม 2552

ปัญหาที่ต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานเนื่องจากข้อเสนอโครงการของยุววิจัยฯ ที่นำเสนอ มาในระยะแรกนั้น มีลักษณะของการศึกษาด้านเดียว เช่น ในเรื่องของวัดที่ยุววิจัยสนใจ ก็จะเน้นที่วัด เท่านั้น ยังขาดมิติในเรื่องความสัมพันธ์ ความเปลี่ยนแปลง และวิถีชีวิต ใน การพัฒนาปรับปรุงข้อเสนอ โครงการยุววิจัยฯ นั้น ยุววิจัยหลายทีมท้อใจ ทีมประสานงานต้องใช้กระบวนการประสานงานเสริม กำลังใจ ร่วมเรียนรู้กับยุววิจัยและครุฑ์ปรึกษาซึ่งมีภาระรับผิดชอบงานในปริมาณที่มากในโรงเรียนและ ภาระทางครอบครัว

2. การประสานงานเพื่อให้ได้โรงเรียนเพิ่มขึ้นนั้น ทีมประสานงานเริ่มประสานความคุ้มครองกับกระบวนการประสานสายสัมพันธ์ร่วมเรียนรู้ พัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยฯ ของทีมยุววิจัย 20 โรงเรียนในระยะแรก ในที่สุดมีโรงเรียนที่สนใจติดตามต่อเนื่อง 4 โรงเรียน

ในระหว่างการดำเนินงานนั้น มีผู้บริหารสถานศึกษา 4 โรงเรียนที่แสดงความสนใจเข้าร่วมโครงการ เมื่อทีมประสานงานประสานไปทางครุฑ์ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษา ครุฑ์มีการรับผิดชอบงานอื่นที่มีปริมาณมากและมีความกังวลกับการแก้ไขผลงานทางวิชาการ การติดต่อประสานงานจึงขาดหายไป ในที่สุดมีโรงเรียนที่พัฒนาโครงการยุววิจัยฯ และผ่านเกณฑ์การประเมินและได้รับทุนสนับสนุนเพิ่มจำนวนเพียง 4 โรงเรียน 8 โครงการย่อย

2. ความไม่มั่นใจในข้อค้นพบและการนำเสนอผลงานของยุววิจัยและครุฑ์ที่ปรึกษา ในด้านความสมบูรณ์ทางวิชาการ

ในระหว่างเส้นทางการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังคงต้องพบกับอุปสรรคและยังไม่มั่นใจในความสำเร็จ ยังไม่มั่นใจว่าข้อค้นพบที่ศึกษานั้นจะมีความถูกต้อง สมบูรณ์ด้วยสาระทางวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพียงพอหรือไม่ ทว่ายุววิจัยก็ยังคงมีกำลังใจเดินทางเรียนรู้ต่อไป และผู้วิจัยในฐานะทีมประสานงานจะต้องพยายามสนับสนุนให้กำลังใจ แนวทางในการเรียนรู้และดำเนินงานวิจัย ในด้านการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อค้นพบด้วยวิชาการประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นและการวิจัย

สรุป

จากการดำเนินงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง นับตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการจนถึงวันนี้ ได้ขยายผลเข้าไปในระดับโรงเรียนและระดับชุมชน

- โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้ขยายผลไปสู่กิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ

- ชมรมยุววิจัย
- เครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน
- การเรียนการสอนโดยกระบวนการวิจัย

- โครงการ Child Watch ภาคเหนือ ใช้ชุดความรู้ กระบวนการของยุววิจัยประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ขยายผลไปสู่โครงการยุววิจัยสังคม โดยร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลตำบล สนับสนุนศึกษาและเยาวชน ในสภาพศึกษาและเยาวชน ทำวิจัย

บรรณานุกรม

การประชุมวิชาการ. (2548). “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: เส้นทางสู่อนาคต” วันที่ 25 - 27 เมษายน 2548

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ข้อมูลภารณ์ พรหมปลูก. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ขวัญชีวा ใจเนียง. ข้อคิดจากยุววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแనวคิดยุววิจัยสู่”

การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 21 พฤษภาคม 2551. (โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ อำเภอจาง จังหวัดลำปาง)

เครื่องวัลย์ หม幺ยา. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

จินดา ขันธหัตถ์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

จุพากรณ์ นาเสถีรวงศ์. (2550). เด็กไทยบนทางสามแพร่ง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน

การวิจัย.

แจ่มศิริ พานทอง. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ฉัตรชนา กตีอยศ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2546). การศึกษาเศรษฐกิจการเมืองท้องถิ่น : ความหมายและความสำคัญ

เศรษฐศาสตร์การเมือง ปีที่ 4 ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยวัฒน์ ศรีธิ. ข้อคิดจากผู้บริหารโรงเรียนบ้านแม่ตีบ เนื่องในกิจกรรม“สายสัมพันธ์สาน

แనวคิดยุววิจัยสู่การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 21 พฤษภาคม 2551. (โรงเรียนบ้านแม่ตีบ อำเภอจาง จังหวัดลำปาง)

ณัฐณิชา วารปรีดี. ข้อคิดจากยุววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแనวคิดยุววิจัยสู่’

การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 21 พฤษภาคม

2551. (โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ อำเภอewart จังหวัดลำปาง)

นวล ศรีใจ. ข้อคิดจากการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง. วันที่ 25 เมษายน 2552.

ดวงจันทร์ จันทะมาลา. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร

อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ดวงจันทร์ จันทะมาลา. ข้อคิดจากการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง.

วันที่ 25 เมษายน 2552.

ถวิล มิ่งสมร. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร

อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ถวิล มิ่งสมร. ข้อคิดเนื่องในการร่วมกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” กับโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม. วันที่ 18-19 กรกฎาคม

2552

ทัศนีย์ ยศสุรินทร์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร

อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ทิพยา จิวัตติศักดิ์กุล. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร

อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ทิศนา แ昏มนณี. (2548). เมนูจานเดี๋ด : แผนการจัดการเรียนรู้ทัศนศรี. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพ

วิชาการ (พว.)

เทราษ สายเลาคำ. ข้อคิดจากยุววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแナンวคิดยุววิจัยสู่’

การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 10 พฤษภาคม

2551. (โรงเรียนเทศบาล 4 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง)

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2549). การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัย. สืบกันเมื่อวันที่ 30

มกราคม 2552. จาก <http://gotoknow.org/blog/ed-nuqakm/3734>

ธนกรณ์ โภคส. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ธีรภัทร แปงคำ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

นิช เอียวศรีวงศ์. (2538). ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์ “ว่าด้วยวัฒนธรรม รัฐ และ
รูปการจิตสำนึก. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์ติชน.

นิช เอียวศรีวงศ์ ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม เอกวิทย์ ณ ถาง. (2536). มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อ¹
ปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย. กรุงเทพ: มูลนิธิภูมิปัญญาไทย.

ปราโม สุปินะ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ปิยณัฐ หรั่งรอด. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

พัชรี ชุมภู. ข้อคิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง. วันที่ 25 เมษายน 2552.

พานทอง เตชะพลี. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

พิกุลทอง เปเล่งศรี. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

พิทักษ์ ก้าวิตา. ข้อคิดจากยุววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแనวคิดยุววิจัยสู่²
การพัฒนาชื่อเสียงโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 18 พฤศจิกายน
2551. (โรงเรียนห้างนัตตรวิทยา อำเภอห้างนัตต จังหวัดลำปาง)

มานะ ปัญญาแก้ว. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ยงยุทธ ชูแวน. (2551). ประวัติศาสตร์ห้องถินไทย. กรุงเทพ ๑ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เรณู อรรჟาเมศร์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 30 สิงหาคม 2551.

เรณู อรรჟาเมศร์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมปฏิบัติการพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 1 พฤษภาคม 2551.
ละเอียด สุจิตต์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

รัตนา เรือนคำ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
วสันต์ สายเหมย. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

วัลลภ นนทมาลัย. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

วิบูลย์ เก็มเฉลิม. (2548). วิถีคนบนป่าตะวันออกผึ่งสูดท้าย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วีณา แก้วด้วง. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

วีณา หาญใจ. ข้อคิดจากผู้อำนวยการโรงเรียนวิชชานารี เนื่องในกิจกรรมประชาสัมพันธ์ โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 20 สิงหาคม 2551.
(ห้องประชุมโรงเรียนวิชชานารี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง)

วศิน ปัญญาธาระกุล. (2542). การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในล้านนา กับการก่อตัวของสำนักท้องถิ่น พ.ศ.2459-2480. วิทยานิพนธ์หลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (n.15, 173-182).

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2547). ศิลปะทวารวดี : วัฒนธรรมพุทธศาสนาอยุคแรกเริ่มในดินแดนไทย. กรุงเทพฯ : เมืองโภราณ.

สวางค์ เทพสิงห์. ข้อคิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง. วันที่ 25 เมษายน 2552.

สลักกิจ ใจน้อย. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

สิริพร อันตรเสน. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

สุพัตรา ไสรสิงห์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

สุพัตรา ไสรสิงห์. ข้อคิดเนื่องในการร่วมกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” กับโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม. วันที่ 18-19 กรกฎาคม
2552

สุรพล นาคะพินธุ. (2550). รากเหง้าบรรพชนคนไทย : พัฒนาการทางวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์.

กรุงเทพฯ : มติชน.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ สถาบันรามจิตติ. ภาพยันตร์สารคดีประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
เส้นทางสู่อนาคต.

หญิงหญิง ลี. ข้อคิดจากยุววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแనวคิดยุววิจัยสู่

การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 17 พฤษภาคม
2551. (โรงเรียนเมืองปานวิทยา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง)

อรรถจักร สัตยานุรักษ์. (2548). ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน : ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์.

กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรรถจักร สัตยานุรักษ์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมปฏิบัติการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 1 พฤษภาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 8
อาคาร 36 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

อมรวิชช์ นัครบรรพ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ

แนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่
30 สิงหาคม 2551.

อมรวิชช์ นัครบรรพ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมปฏิการพัฒนาข้อเสนอโครงการ
ยุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 1 พฤษภาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 8
อาคาร 36 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
เอกสารนี้เป็นอุปกรณ์ที่นำเสนอในโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
อุทัย ไสรสิงห์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมสัมนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ກາຄົນວກ

ภาคผนวก ก

การพัฒนาเว็บไซต์ โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

เป็นการใช้พื้นที่เครือข่ายของโครงการติดตามสภากาражณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด
ภาคเหนือตอนบน และพัฒนาเว็บไซต์ไปสู่โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
อย่างต่อเนื่อง ในการประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวสาร รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิด
ของทีมยุววิจัยระดับโรงเรียนผ่านเว็บบอร์ด

➤ Main Menu

- > Home

- > CW จังหวัด

- ### ➤ เว็บบอร์ด

- ## ➤ สาระน่ารู้

- ## ➤ ຍຸທະສາສະກົນ

- ## ➤ งานวิจัย

- ## ➤ บุกวิธี

เส้นทางสื่อนิทาน

- ## โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์

ท้องถิ่น จ.สานปาง

- ### ➤ เครื่องข่าย

- ## ➤ รายงานสภาวะการณ์

- ## > e-Learning

› ติดต่อเรา

ประชุมชี้แจงโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถินจังหวัดลำปาง

เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2551 ที่ผ่านมาได้รับการอนุมัติฯ ให้จัดประชุมเชิงโครงการ ณ ห้องประชุมปูดอง มหาวิทยาลัยราชภัฏ สាសาง (เดิมที่แขวงราษฎร์อ่อนทอง) โครงการที่ให้กับนักเรียนที่สนใจ โดยในงานนี้มีนักศึกษาได้รับความสนใจจากอาจารย์และนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 ชีวิต ที่มาฟังการบรรยายเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดโครงการฯ จำนวน 26 โรงเรียนและ ปักธงชัยที่สนใจเข้าร่วม ผลลัพธ์ที่ได้รับคือการรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความสนใจในหัวข้อที่ได้รับการบรรยาย เช่น อนุรักษ์และสืบทอดโครงการฯ ที่นักเรียนที่สนใจได้รับการแนะนำและให้คำปรึกษาโดยอาจารย์และนักศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในหัวข้อที่นักเรียนสนใจ ทำให้เกิดความตื่นเต้นและเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ในงานนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ สាសาง ให้จัดการจัดการและสนับสนุนการดำเนินการ ทำให้การจัดประชุมเชิงโครงการฯ ประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยม ทั้งนี้ในงานนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ สាសาง ให้จัดการจัดการและสนับสนุนการดำเนินการ ทำให้การจัดประชุมเชิงโครงการฯ ประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยม

slide ★ Make Your Own ★ View All Images Rock Out!

< ก่อนหน้า

ถัดไป >

ChildWatchLanna
.com

[Member Login](#)

Home | CW จังหวัด | เนื้องเรื่อง | สารานุกรม | ยุทธศาสตร์ | งานวิจัย | ทุวิสัย | เครื่องเขียน | รายงานสภาวะการณ์ | e-Learning | ติดต่อเรา |

Main Menu

- > Home
- > CW จังหวัด
- > เนื้องเรื่อง
- > สารานุกรม
- > ยุทธศาสตร์
- > งานวิจัย
- > ทุวิสัย
- > เครื่องเขียน
- > รายงานสภาวะการณ์
- > e-Learning
- > ติดต่อเรา

Child Watch Lanna Webboard Forum Help Show latest posts Rules Search Forum

Welcome, Guest
Please Login or Register. [Lost Password?](#)

There are no forums in this category!

ตาม-คดม Forum TopicsRepliesLast Post

E-Learning Forum TopicsRepliesLast Post

	สาขาช่างภาษาไทยและการสื่อสารทางธุรกิจ	0	0	No Posts
	สาขาช่างภาษาไทย (ศศ.บ.)	0	0	No Posts

ทุวิสัย Forum TopicsRepliesLast Post

	ข่าวสารทุวิสัย แจ้งข่าวสารงานนิรภัย โครงการฯ วิจัย ประเมินผล ค่าสอดร่อง ท่องเที่ยว จังหวัดสปป.ลาว	3	2	เขียน "บันทึกครุฑ์ที่ปรึกษาโครงการทุวิสัยฯ" by ท่านปีเตอร์ Today 02:06
	จับเข่าคุยทุวิสัย สอบถามเชื่อมูลนิรภัย โครงการฯ วิจัย ประเมินผล ค่าสอดร่อง ท่องเที่ยว จังหวัดสปป.ลาว	0	0	No Posts
	สอบถามเชื่อมล่า สอบถามและบอกเรื่องล่า ประสนาการณ์ ความประทับใจในงานวิจัย โครงการฯ วิจัย ประเมินผล ค่าสอดร่อง ท่องเที่ยว จังหวัดสปป.ลาว	1	1	Re- by ท่านพีเตอร์ Yesterday 00:09

Recent Posts 1 2

Topic	Author	Categories	Date	Hits
เขียน "บันทึกครุฑ์ที่ปรึกษาโครงการทุวิสัยฯ"	ท่านปีเตอร์ อ่อน	ข่าวสารทุวิสัย	Wednesday, 04 February 2009	5
ภาพกิจกรรม "พัฒนาชื่อเสียงโครงการฯ"	ท่านนร.วัฒน์	ข่าวสารทุวิสัย	Wednesday, 04 February 2009	6
Re-	ท่านนร.วัฒน์	สอบถามเชื่อมล่า	Tuesday, 03 February 2009	0
-	Guest	สอบถามเชื่อมล่า	Sunday, 25 January 2009	9
เรียนรู้ทุวิสัยและโครงการฯ ที่จังหวัดสปป.ลาว	ลดา	ข่าวสารทุวิสัย	Monday, 19 January 2009	0

Child Watch Lanna Webboard Forum Stats

Total Users: 12 Latest Member: [ท่านพีเตอร์](#)
 Total Messages: 773 Total Subjects: 8 Total Sections: 4 Total Categories: 12
 Today Open: 1 Yesterday Open: 1 Today Total Answer: 0 Yesterday Total Answer: 1
[» View Recent Posts](#) [» More About Stats](#) [» User List](#)

Online 0 Members and 7 Guests

Board Categories

--	--

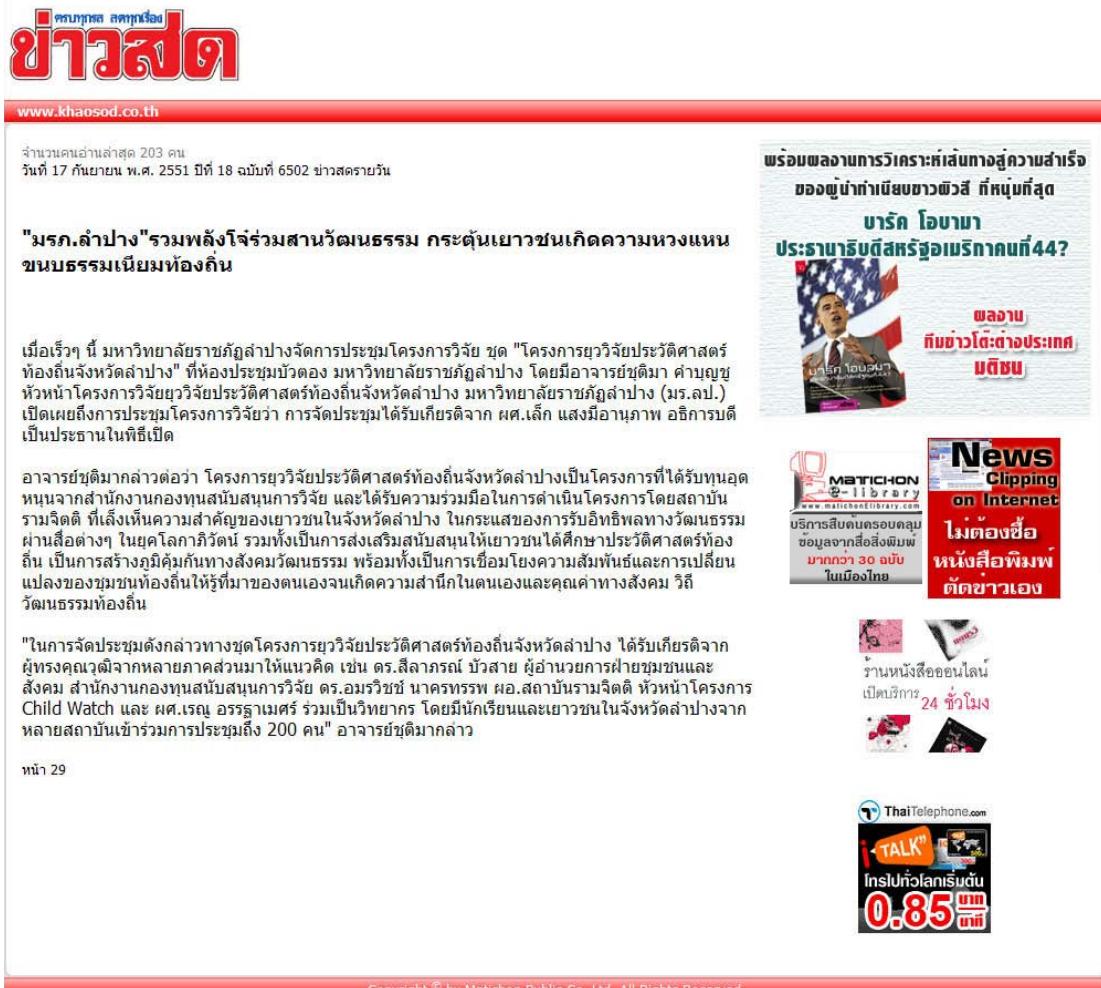
Powered by FireBoard

info@jaroos.com

ภาคผนวก ข

การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารของโครงการ

ภาคผนวก ค
ประวัตินักวิจัยในโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นจังหวัดลำปาง

1. หัวหน้าโครงการวิจัย (ผู้รับผิดชอบโครงการ)

นางชุติมา คำนุณชู Mrs. Chutima Khamboonchoo

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

3 1012 02579 98 5

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสาขาวิชาการ ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อ

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หมายเลขโทรศัพท์ 08-1602-6156

E-mail: Chutimakh@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529

อักษรศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2524

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา

1) โครงการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการเรียนการสอนงานเขียนสารคดี และ

ผลการศึกษาวิเคราะห์พลังปัญญาในงานเขียนสารคดีร่วมสมัย จากนักเขียนสารคดีร่วมสมัย 4 คน” (เป็นหัวหน้าโครงการ)

“The Integration of Study and Teaching “Creating Feature” with The Analysis of “Contemporary Features from The Four Writers as an Intellectual and Spiritual Force in Contemporary Society”

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประจำปี 2549

2) โครงการวิจัยเรื่อง “การสืบสานภูมิปัญญาการผลิต ผลิตภัณฑ์อาหาร ท่องถิ่นผ่านสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์” (ผู้วิจัยร่วม)

2. นักวิจัยร่วมโครงการวิจัย (ทีมประสานงาน)

1) นายสุภาพ ตั้งใจ Mr. Suparp Tajai

หมายเลขอัตรประจำตัวประชาชน

3 1014 02310 81 5

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อ

สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

โทรศัพท์เคลื่อนที่ 08-1386-6147 E-mail: pngteem@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2547

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2530

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา

1) กระบวนการเปลี่ยนแปลงวิชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ ของ
ชาวลัวะในเขตพื้นที่ตำบลสันคออนไลน์ อำเภอแม่เม้าะ จังหวัดลำปาง ปี 2543
ผู้ให้ทุนวิจัย: สถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันราชภัฏลำปาง

2) การศึกษาระบวนการมีส่วนร่วมในการทำแผนแม่บทชุมชนในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลทุ่งกวัวว่า อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ปี 2547 (ผู้ร่วมวิจัย)

ผู้ให้ทุนวิจัย: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

3) การศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนชุมชนในการสืบกันประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ปี 2543 (ผู้ร่วมวิจัย)

4) วิจัยเรื่องเวียงคำป่างหลวง ปี 2541 (ผู้ร่วมวิจัย)

ผู้ให้ทุนวิจัย : หน่วยอนุรักษ์ลิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมท้องถิ่น
สถาบันราชภัฏลำปาง

2) นางสาวอุบลพรณ วรรณสัย Ms. Ubonphan Wannasai

หมายเลขอัตรประจำตัวประชาชน

3 5199 00071 45 0

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย

คณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อ

สาขาวิชาภาษาไทย

คณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หมายเลขอัตรัสพท 08-6183-7388 E-mail : ubon12phan@yahoo.de

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชญและพัฒนาห้องถิน (ล้านนาคดี)

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ. 2543

ครุศาสตรบัณฑิต (เอกภาษาไทย) วิทยาลัยครุเชียงใหม่ พ.ศ. 2529

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา

ผู้ช่วยวิจัย Traditional Tai Polities สนับสนุนโดย German Research

Foundation (DFG.) มหาวิทยาลัย มิวนิสเตอร์ ประเทศเยอรมันี

พ.ศ. 2544 – 2548

ผู้ช่วยวิจัย “ชีวิตในอดีต” โครงการร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา

ภาคเหนือ กับรัฐบาลบัวเรียว สนับสนุนโดย รัฐบาลบัวเรียว ประเทศ

เยอรมัน พ.ศ. 2542 -2543

3) นางสาวทัตพิชา ชลวิสุตร Ms. Tatpicha Cholvisoot

หมายเลขอัตรประจำตัวประชาชน

3 1005 02903 81 7

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย

คณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพง

หมายเลขโทรศัพท์ 08 - 6008 - 3633 E-mail: thatpic@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2549

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2545